

1 § Val av chefsjustitieombudsman

Företogs val av chefsjustitieombudsman.

Anf. 1 PETER ERIKSSON (MP):

Fru talman! Vi har i dag att ta ställning till tre valärenden som alla är kopplade till Riksdagens ombudsmän. Först gäller det val av ny chefsjustitieombudsman.

Ända sedan 1809 års regeringsform har vi i Sverige haft justitieombudsmän. Vi har också sedan dess haft ett konstitutionsutskott. Båda dessa kom samtidigt, och det är också sedan dess konstitutionsutskottet som bereder förslag till riksdagen när det gäller val av JO.

Justitieombudsmannen är en av våra viktigaste institutioner för att främja rättssäkerhet och höja den rättsliga kvalitetsnivån i myndighetsutövningen. JO är sedan inrättandet 1809 skild från kungamakten, till skillnad från JK som kungen då utsåg och som regeringen numera utser.

JO-ämbetet röner ett stort intresse i resten av världen och är Sveriges kanske viktigaste bidrag till den internationella spridningen av idén om en rättslig kontroll genom oberoende ombudsmannainstitutioner.

Vi har i dag fyra justitieombudsmän som arbetar självständigt inom sina respektive områden. En av dessa är chefsjustitieombudsman, vilket framför allt innebär ett administrativt ansvar. Nuvarande chefs-JO Cecilia Nordenfelt har begärt att få bli entledigad från och med juni 2012 då hon går i pension.

En chefs-JO kan också organisera verksamheten i ämbetet, och det har Cecilia Nordenfelt gjort. Trots att hon varit chefs-JO relativt kort tid har hon hunnit organisera om verksamheten på ett förtjänstfullt sätt så att den löper bättre än tidigare.

Ett enhälligt konstitutionsutskott föreslår Elisabet Fura till ny chefsjustitieombudsman. Elisabet Fura är sedan 2003 domare vid Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg. Dessförinnan var hon sedan 1985 verksam som advokat och har bland annat varit ordförande i Sveriges advokatsamfund. Förutom att ha deltagit i ett flertal offentliga utredningar i Sverige har Elisabet Fura en rad internationella uppdrag bakom sig. Sedan september 2010 är hon hedersdoktor vid juridiska fakulteten vid Stockholms universitet.

Vidare föreslår ett enigt konstitutionsutskott omval av justitieombudsman Hans-Gunnar Axberger för en ny period om fyra år. Han har

visat stor självständighet och integritet i sitt arbete, och vi är därför glada att han vill fortsätta sitt uppdrag.

Det tredje valet handlar om ställföreträdande justitieombudsman. Det är brukligt att man på JO tar nytta av före detta justitieombudsmän genom att låta dem fungera som ställföreträdande. Nu slutar Jan Pennlöv som ställföreträdande, och då är vi glada att nuvarande chefsjustitieombudsman Cecilia Nordenfelt vill gå in som ställföreträdande under en period av två år.

Konstitutionsutskottet föreslår alltså att Elisabet Fura väljs till chefsjustitieombudsman, att Hans-Gunnar Axberger omväljs till justitieombudsman och att Cecilia Nordenfelt väljs till ställföreträdande justitieombudsman.

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse inkommit:

Till riksdagen

Chefsjustitieombudsman Cecilia Nordenfelt har av sagt sig sitt uppdrag. Med anledning härav har konstitutionsutskottet berett frågan om val av en ny chefsjustitieombudsman.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för tiden fr.o.m. den 1 juni 2012 till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter till chefsjustitieombudsman väljer domaren vid Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg Elisabet Fura.

Stockholm den 15 november 2011

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att Elisabet Fura, domare vid Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg, skulle väljas till chefsjustitieombudsman från och med den 1 juni 2012.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för tiden från och med den 1 juni 2012 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter till*

chefsjustitieombudsman

Elisabet Fura

2 § Val av justitieombudsman

Företogs val av justitieombudsman.

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse inkommit:

Till riksdagen

Konstitutionsutskottet har berett frågan om omval av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för tiden fr.o.m. den 18 februari 2012 till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter omväljer justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger.

Stockholm den 15 november 2011

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Prot. 2011/12:36

24 november

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger skulle omväljas till justitieombudsman. Valet skulle avse tiden från och med den 18 februari 2012 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för tiden från och med den 18 februari 2012 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter* till

justitieombudsman

Hans-Gunnar Axberger

3 § Val av ställföreträdande justitieombudsman

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse inkommit:

Till riksdagen

Den tid för vilken Jan Pennlöv är vald att vara ställföreträdande ombudsman upphör med utgången av år 2012. Pennlöv har meddelat att han inte önskar stå kvar i befattningen som ställföreträdande justitieombudsman fr.o.m. den 1 juni 2012.

Konstitutionsutskottet har berett frågan om val av en ny ställföreträdande justitieombudsman.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för en tid av två år från den 1 juni 2012 till ställföreträdande justitieombudsman väljer f.d. chefsjustitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt.

Stockholm den 15 november 2011

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att f.d. chefsjustitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt skulle väljas till ställföreträdande justitieombudsman för en tid av två år från den 1 juni 2012.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för en tid av två år från den 1 juni 2012* till

ställföreträdande justitieombudsman

Cecilia Nordenfelt

4 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 18 november.

5 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit:
prot. 2011/12:10 för torsdagen den 17 november från näringsutskottet
prot. 2011/12:9 för tisdagen den 22 november från arbetsmarknadsutskottet

6 § Anmälan om inkommen faktrapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktrapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2011/12:FPM32 EU:s ståndpunkt i Internationella valfångskommissionen (IWC) KOM(2011)495 till miljö- och jordbruksutskottet

7 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds-sammanträde

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde måndagen den 7 november inkommit.

8 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2011/12:114

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:114 Säkerhet i vägtunnlar
av Leif Pettersson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 december 2011.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang och resor.

Stockholm den 22 november 2011

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2011/12:28 till civilutskottet
2011/12:40 till finansutskottet

EU-dokument
KOM(2011)680 till justitieutskottet
KOM(2011)764 och KOM(2011)765 till försvarsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 januari 2012.*
KOM(2011)766, KOM(2011)768 och KOM(2011)769 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 januari 2012.*
KOM(2011)770 till civilutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 januari 2012.*
KOM(2011)771 till försvarsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 januari 2012.*
KOM(2011)772 till arbetsmarknadsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 januari 2012.*
KOM(2011)773 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 januari 2012.*

10 § Översyn av den europeiska grannskapspolitiken

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Föredrogs
utrikesutskottets utlåtande 2011/12:UU5
Översyn av den europeiska grannskapspolitiken (KOM(2011)303).

Anf. 2 CARINA HÄGG (S):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till den reservation som Socialdemokraterna har tillsammans med Miljöpartiet och som fokuserar på Västsahara. Vi tycker att det är angeläget att ytterligare lyfta fram det geografiska området. Vi har grundinställningen att Västsahara borde erkännas. Det är en politik som ligger till grund för att vi tycker att det är viktigt att trycka på också i grannskapspolitiken. Vi ser gång på gång att Västsahara tenderar att tappas bort och inte finnas med i de diskussioner som förs inom EU. Man kläms mellan grannländerna. Den positiva utveckling vi vill se i Nordafrika måste omfatta alla människor. Även väst-saharierna har rätt till frihet och en positiv utveckling och att leva i ett fritt land.

Vi har också ett särskilt yttrande som trycker extra på jämställdhet och kvinnors situation. Vi socialdemokrater menar att vi måste lära av historiska misstag. Vi måste också se vad som är positivt. EU och Sve-

rige har varit passiva i inledningen av revolutionerna och omvälvningarna i Nordafrika. Man ville vänta och se. När man väntar för att se vem som segrar och vem man vill fortsätta att samarbeta med utan att ta ställning för de demokratiska krafterna och demonstranterna försenas de insatser som vi har möjlighet att göra eftersom vi har etablerade demokratier. Vi har resurser, förmåga och institutioner. Mot den bakgrunden välkomnar vi naturligtvis det meddelande vi har att ta ställning till i dag. Jag känner fortfarande oro för att det inte kommer att leda till de aktiva åtgärder som vi vill se.

Om vi ska hjälpa till och stödja starka civila samhällen ska vi använda resurser som finns i de europeiska och svenska starka samhällenas struktur. Det finns många organisationer som vill bidra, bygga kontakter och dela erfarenheter. Det skulle kunna innebära att vi fick säkerhet på andra plan så att vi kan stödja andra insatser. Där finns en fördröjning.

Jag uttryckte i ett tidigt skede oro för att kvinnor i Libyen systematiskt skulle utsättas för sexuella övergrepp som en del av den konflikt vi såg och som en del av den dåvarande regimens övergrepp på civilbefolkningen. Det har konstaterats att det har förekommit. Vi vet inte omfattningen av det. Både EU och den svenska regeringen har varit på plats och fått information om det. Libyerna säger att man inte har kapacitet att arbeta med de frågorna och undrar om det finns någon som kan hjälpa till. Det finns de som kan hjälpa till, men hur finansierar vi den hjälpen?

Det finns många insatser där vi på ett ganska enkelt sätt kan stödja och hjälpa till. Ett sådant stöd efterfrågas. Men det måste göras. Det finns ingen anledning att dröja med det och tala om 2012 och senare. Det behövs här och nu.

Valet i Tunisien var väldigt positivt. Tunisierna deltog i stora mängder i valet; det var något färre när det gäller ungdomar. Man har kommit ett bra steg på väg. Man har valt, man har öppnat parlamentet och man ser positivt på framtiden.

Vi står inför val i Marocko. Där har skett en del förändringar utifrån reaktionerna på den arabiska våren. Det krävs naturligtvis långt fler reformer i Marocko. Men Marocko har liksom den palestinska myndigheten haft möjlighet att bli partner för demokrati med Europarådet. Europarådet är en organisation som kan understödja och samverka med EU för att stärka de mänskliga rättigheterna. Det måste vara en bas för EU:s arbete. Det måste vara stopp för double standard, att man säger en sak och agerar på ett annat sätt. Det har med rätta lett till en viss misstro från de nordafrikanska länderna.

I de nordafrikanska länderna ser vi olika utveckling beroende på att länderna är olika. Man har olika grundförutsättningar. Det vi nu känner störst akut oro för är situationen i Syrien och i Egypten. Vi har fått information om att det är vapenvila på gång mellan demonstranter och militär. Det är ju ovant att tala om vapenvila i de här sammanhangen.

När den första vågen av demonstranter kom ut på Tahrirtorget i Egypten gick det fredligt till. Även armén hanterade situationen på ett bra sätt. Man lade en god grund genom att finnas där tillsammans. Kristna, islamister, brödrskapet, unga och gamla – människor från hela det egyptiska samhället skapade tillsammans en fredlig revolution. Det var något fantastiskt att få vara med om för mig som stod på Tahrirtorget de aktuella dagarna.

Därefter har man inte på samma sätt kunnat hantera situationen, förväntningarna och kraven. Armén måste lämna ifrån sig makten, och det måste bli ett civilt styre. Civila krafter har varit förbjudna. Kvinnoorganisationer har varit förbjudna under årtionden. Politiska partier har varit förbjudna. Man formar inte en politisk motkraft och en aktiv opposition på så kort tid. Det måste man ha respekt för.

Nu ska valet äga rum. Det är ett första steg. Jag tror inte att det finns någon väg tillbaka. Det finns så mycket mer att göra. Det är viktigt att ha tryck på den egyptiska regimen och kräva att fängslade demonstranter släpps fria.

När det gäller Syrien är det viktigt att vi stöder den process som Arabförbundet driver. Jag tycker att EU även här förlorade möjligheten att vara aktivare inledningsvis. Nu formar sig den syriska oppositionen. Flera av oss hade möjlighet att träffa dem på ett möte här i Stockholm. De var inbjudna för att kunna träffa varandra. Det följs upp av möten i till exempel Kairo. Att oppositionen formar en alternativ politik och ses som ett politiskt alternativ i Syrien är naturligtvis ett viktigt steg. Det ser fortfarande bekymmersamt ut när det gäller den nära framtiden i Syrien.

Det finns flera frågetecken för den här regionen, och det finns positiva framsteg som vi alla har att noga följa. Förhoppningsvis ger detta yttrande oss möjlighet att driva på EU att vara tydligare i sina ställningstaganden.

Vi välkomnar förslaget att förändra EU:s grannskapspolitik så att kraven på demokrati och mänskliga rättigheter i grannländerna ökar. På grund av dramatiken blir det mer fokus på grannländerna söder om Medelhavet, även om de östliga grannländerna också förtjänar uppmärksamhet.

EU måste agera så att man visar att man står upp för de värderingar som utgör unionens fundament. Man måste ha en tydlig hållning i Väst-saharakonflikten som rimmar bättre med unionens uttalande om vikten av demokrati och mänskliga rättigheter i Nordafrika. Det västsahariska folkets rättigheter måste försvaras. Om vi är tydliga kan vi få efterföljare.

Jag välkomnar inte förändringen i Spanien, men det kan möjligen komma något positivt ut av det, nämligen att man lever upp till de vallöften man har givit om att föra en annan politik när det gäller Västsahara. Det återstår att se om man lever upp till det löftet.

Fria och rättvisa val och politiska reformer måste stå i centrum för att utvecklingen ska kunna fortsätta i positiv riktning. Kvinnor måste ges en berättigad roll. Kvinnor har mindre makt i den privata sfären. De har mindre makt inom näringslivet, medierna, de politiska strukturerna och inom myndighetssfären. Om man stöder kvinnor och deras möjlighet att organisera sig kan man också driva på en förändring av de maktstrukturer som finns. Det räcker inte att sätta på sig nya kläder och ha nya bokstavskombinationer och komma tillbaka till makten. Vi måste också granska dem som EU framdeles väljer att samarbeta med. Jag tror att det finns anledning till varning här.

Vi behöver fungerande rättsstater och konstitutioner för den sekulära staten. Den sekulära staten har alldeles för få ambassadörer. Jag vet att det lätt uppstår missuppfattningar i denna fråga, men vi har sett detta till exempel i Turkiet. I den delen har det visat sig ha en god effekt, och detta kan stå som modell. De är också geografiskt närmare än vi. Jag tror att

den sekulära konstitutionen och sekulära stater är viktigt för att få en demokratisk utveckling för alla, både män och kvinnor.

Jag vill understryka vikten av demokratiska institutioner och fria kvinnoorganisationer, fackliga organisationer och medier. Vi behöver också ha visum. Visumreglerna ska inte förändras. Vi vill kunna ha de utbyten som vi vill ha och som vi har goda erfarenheter av när det gäller de nu fria staterna. Jag tänker på Estland, som många av oss besökte 20 år efter befrielsen. Vi vet vilket engagemang det fanns. Det går inte att göra en kopia på det i dagens situation, men det finns erfarenheter att dra av vad det betyder när människor kommer samman. Men då krävs också att man rent praktiskt kan besöka varandra. I dag säger våra kommun- och landstingspolitiker: Vi skulle gärna vilja öppna ett samarbete, men det är så besvärligt med visum att det inte längre går att ha de här kontakterna!

De praktiska frågorna, som visum är ett exempel på, behöver undanröjas.

Anf. 3 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! Jag tycker om namnet på kommissionens meddelande. Det antyder att det skulle kunna bli ett totalt omtag i relationerna med våra grannar, och det är vad jag anser behövs.

Ny respons på ett grannskap i förändring – namnet förpliktar och visar att det inte handlar om en återgång till tidigare sätt att hantera våra grannrelationer, utan det handlar om något nytt.

EU ska enligt meddelandet lära av tidigare misstag och i stället inrikta sig på stöd till demokrati. Det är inte en dag för tidigt, även om demokrati och mänskliga rättigheter också tidigare har stått med som grund för relationerna – åtminstone i teorin. Värre har det varit i praktiken, vilket kommissionen också redovisar.

Även utskottet resonerar i utlåtandet på s. 10 om vad som har skett i praktiken. Utskottet menar där att det finns anledning för EU att självkritiskt reflektera över den roll som unionen har spelat. Utskottet menar också att EU:s agerande gentemot de länder vars invånare nu har störtat diktatoriska regimer i alltför hög grad har fått styras utifrån kortsiktiga politiska och ekonomiska intressen i stället för ett långsiktigt agerande i linje med de värderingar som EU grundas på och har till uppgift att sprida. Om EU i stället i sina relationer med länderna i Nordafrika hade främjat demokrati och mänskliga rättigheter skulle unionen ha stöttat verklig och hållbar stabilitet och utveckling. Det är lätt att vara efterklok. Men det är inte för sent att göra rätt den här gången.

Fru talman! Miljöpartiet har vid många tillfällen här i kammaren tagit upp den dubbeltydiga relation vi och övriga EU-länder har till våra grannländer. Jag brukar kalla den omoralisk. Jag börjar känna mig som en riktig moralant här i kammaren, men jag tycker faktiskt att det är omoraliskt att sälja vapen och övervakningsutrustning till diktaturer. Jag tycker att det är omoraliskt att i utbyte mot handelsavtal förmå länder som inte ens har undertecknat Genèvekonventionen att skriva under återtagandavtal av flyktingar. Jag tycker att det är omoraliskt att köpa fiskerättigheter och överexploatera fattiga länders fiskevatten. Jag tycker att det är omoraliskt att tvinga på fattiga länder handelsavtal som de inte känner sig mogna att ingå etcetera, etcetera.

Inte minst tycker jag att det är osedvanligt korkat av de länder som gör sig beroende av diktaturers oljeleveranser, vilket sedan kan leda till att det är så gott som omöjligt att få till sanktioner mot länderna i fråga när de går över styr, som till exempel i Syrien.

EU-länderna har genom våra relationer till nu fallna diktatorer och diktatorer på fallrepet legitimerat diktatur, förtryck och fattigdom. Vi har inte stått på folkets sida utan på förtryckarnas. Vi har accepterat att demokratiska EU-ledare har gått på bordell med eller låtit sig bjudas på allehanda semestervistelser etcetera av diktatorer. Vi har till och med underlättat för diktatorerna att förtrycka sin egen befolkning genom att sälja lämplig utrustning. Vi har en hel del att skämmas över, så också Sverige.

Fru talman! Hur bör då EU:s nya respons vara? Det är svårt att säga, och jag tror inte att kommissionens meddelande ger alla svar, även om det ser relativt bra ut när man läser igenom det. En del fattas dock helt, bland annat frågan om kvinnors roll för att bygga varaktig demokrati. Under den arabiska våren och nu också hösten har kvinnorna spelat en mycket viktig och aktiv roll, vilket har rönt stor internationell uppmärksamhet.

I dag är det omöjligt att med någon som helst säkerhet uttala sig om hur utvecklingen i våra södra grannländer kommer att se ut och vilka relationer de nya makthavarna kommer att vilja ha med oss – det oavsett hur många meddelanden kommissionen skriver om våra framtida relationer.

Det handlar ju inte bara om vad *vi* vill, att *vi* anser att våra relationer ska se ut på ett visst sätt och att *vi* kräver vissa saker för att ge annat i gengäld. Det handlar lika mycket, eller kanske mer, om vad för slags relation de nya makthavarna i våra grannländer kommer att vilja ha med oss. Det är inget som säger att det är vi som kommer att sätta dagordningen för alltid, som vi har vant oss vid.

God grannsämja bygger på ömsesidighet och en känsla av att båda parter har något att vinna. Jag är därför övertygad om att EU måste tänka om från grunden och varken i det korta eller långa perspektivet bara ha EU-ländernas bästa för ögonen, som hittills. I ett längre perspektiv kommer EU-länderna och EU-medborgarna att förlora stort på att bibehålla en fortsatt storebrorsattityd gentemot våra grannar. För alla länder kring Medelhavet handlar det om att goda relationer med de närmaste grannarna ligger i allas intresse.

Det innebär inte att EU inte ska förmedla de värden vi tror på och som vi menar är avgörande för att ha goda relationer med oss i EU-länderna. En fråga som absolut inte får kompromissas bort i utbyte mot oljeleveranser eller vapenförsäljning är respekten för kvinnors rättigheter och möjligheter att delta i beslutsfattande och uppbyggnaden av de nya rättssystemen. Om man ska tro utvärderingen av tidigare genomförd grannskapspolitik ser det nämligen ut som om demokrati och mänskliga rättigheter lätt har kunnat kompromissas bort hittills eller helt enkelt inte har prioriterats.

Länderna i det södra grannskapet kommer att behöva hjälp under ett antal år framöver. Denna hjälp ska naturligtvis innehålla de grundläggande värden som EU-länderna står för, som demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Detta har också demonstranterna krävt. Men som

sagt måste det hela utgå från att bygga partnerskap på lika villkor, till skillnad mot hur det sett ut hittills, och inte bara i teorin utan också i praktiken.

Fru talman! De revolutioner vi sett har med undantag av Libyen skett i form av fredliga massdemonstrationer som – i kraft av det stora stöd de har fått – har tvingat makthavare att lämna makten. Det vi ser nu i den andra fasen av revolutionen är att andra än initiativtagarna till demonstrationerna har tagit kommandot över den politiska processen och att det inte alltid är särskilt uppskattat av demonstranterna.

Det vi i EU har lärt av tidigare misstag är dock att inte lägga oss i människors fria val när ”fel” parti vinner. Det är positivt. Tunisiernas rätt att välja sina egna företrädare kan vi inte lägga oss i. Det har vi tydligen fattat, och det är bra.

När vi i väst lade oss i palestiniernas val av Hamas ledde det till en försämrad ekonomisk situation för palestinierna som grupp. Det visar med all tydlighet att man inte kan tänja på demokratins spelregler beroende på vad som är mest fördelaktigt för någon av parterna för tillfället. Ett parti som ställer upp i val måste man också kunna rösta på. Allt annat är otänkbart i en demokrati, som jag ser det.

Jag undrar om vi har lärt oss också av andra misstag. Det verkar inte så när det gäller flyktingarna åtminstone. I stället har jag fått signaler om att frågan om att ta emot återvändande flyktingar har högsta prioritet i EU:s nuvarande diskussioner med de nya makthavarna. Oljeleveranser verkar också stå högt på dagordningen, oavsett hur demokratiska eller odemokratiska de nya makthavarna förmodas vara.

Jag har inte fått några signaler om att en ny respons på ett grannskap i förändring alls är på gång i relationerna till de nya makthavarna i nuläget. I stället är det mer av detsamma. Å andra sidan är ju meddelandet bara ett meddelande än så länge. Men det är också nu som de nya relationerna ska börja byggas. Och det är nu vi ska göra rätt från början i stället för att vänta på att byråkratins kvarnar hinner i kapp verkligheten.

Fru talman! Utlåtandet tar inte upp situationen i ett av våra grannländer som EU har ett fördjupat partnerskap med, det vill säga Marocko. Carina Hägg tog upp detta i sitt inlägg tidigare. Även om Marocko har kommit förhållandevis långt när det gäller till exempel jämställdhet, vilket vi naturligtvis ska gratulera Marocko till, innebär inte det att EU har anledning att acceptera ockupationen av Västsahara. EU gör i dag alldeles för lite, eller snarare ingenting, för att få ett slut på ockupationen av Västsahara. Miljöpartiet har därför tillsammans med Socialdemokraterna en reservation, som Carin Hägg nämnde, med ett tillägg om Västsahara eftersom frågan inte nämns i utlåtandet.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Miljöpartiet har också ett särskilt yttrande om Stockholmsprogrammet som vi *inte* tycker är en ny ”respons på ett grannskap i förändring”, snarare en gammal respons.

Anf. 4 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna är positivt inställda till ett mellanstatligt samarbete, till ett samarbete länder emellan. Dagens EU handlar dock inte längre om mellanstatligt samarbete, utan dagens EU går mot en

överstatlig union som ska utvidgas med en övertro på att det går att för-
ena och detaljstyra vitt skilda länder.

Vi ser även kritiskt på den utveckling som finns inom EU:s grann-
skapspolitik, att genom olika partnerskapsavtal på flera sätt i praktiken
utvidga Europeiska unionen utanför Europas gränser och med länder i
Europa trots att kraven för medlemskap ännu inte uppfyllts.

Sverigedemokraterna välkomnar att man i utskottet markerar vikten
av tydliga villkor och av konditionalitet gällande arbetet i partnerländerna.
Vi vill dock framhålla att villkoren för att ingå partnerskap för rörlig-
het och ekonomisk integration med tillgång till den fria marknaden måste
skärpas ännu mer och bli tydligare.

Vi menar att det inte räcker med ett samarbete efter att man ingått ett
avtal, haft förhandlingar. Vi vill i stället se tydligare reformer och upp-
fyllda krav innan man börjar förhandla och ingå olika former av partner-
skapsavtal bland annat på områden rörande demokrati, mänskliga rättig-
heter, en fungerande rättsstat, fungerande gränskontroller och säkerhet.

Fru talman! Om det sedan i förlängningen av denna process ska fin-
nas ett framtida medlemskap i unionen för länderna i öst menar vi att
villkoren även här behöver tydliggöras och skärpas. Med tanke på situa-
tionen i dagsläget i flera av dessa länder är ett medlemskap inte möjligt
eller lämpligt inom en överskådlig framtid.

För att ta några exempel: Armenien har fått stark kritik från Human
Rights Watch gällande pressfrihet och Azerbajdzjan för fängslande av
journalister. I Vitryssland ser vi en oroande utveckling med fängslande
av personer i oppositionen.

Kommissionen säger i meddelandet om grannskapspolitiken att man
har inlett förhandlingar med Ukraina gällande djupgående frihandelsav-
tal. Förhandlingar kommer att inledas med andra länder i öst så snart
relevanta villkor är uppfyllda.

Nu efter att presidenten i Ukraina nyligen satt sin främsta konkurrent,
Julia Tymosjenko, i fängelse har dock EU uttalat att man nog inte kom-
mer att slutföra förhandlingarna med Ukraina. Sverigedemokraterna
hoppas att EU står fast vid detta. Jag måste ändå säga: Ja, det är så dags
nu att sätta ned foten!

I ett meddelande från Utrikesdepartementet för några år sedan gäl-
lande mänskliga rättigheter i Ukraina framkom omfattande brister i
Ukrainas rättssystem – med risk för mutor och starka politiska påtryck-
ningar på domstolsväsendet. Detta kan omöjligen ha varit okänt för EU
när man påbörjade förhandlingarna med Ukraina.

Samtidigt tar kommissionen i meddelandet om grannskapspolitiken
upp att djupgående frihandelsavtal är aktuella först när deltagande länder
nått en tillräcklig nivå av tillförlitlighet i rättsväsendet. Man kan fråga sig
om EU anser att mutor och politiska påtryckningar på domstolsväsendet
är en tillräckligt tillförlitlig nivå av rättsväsendet. Tydligen utgör det inga
hinder för att inleda förhandlingar.

Sverigedemokraterna anser att detta är *ett* exempel på att en del vill-
kor i grannskapspolitiken mer är tomma ord än praktisk handling. Här
måste en förbättring ske.

Vi menar även att nya kandidatländers ekonomiska standard inte i
alltför stor utsträckning negativt bör avvika i förhållande till det befint-
liga EU-snittet – detta för att undvika nya omfattande eurokriser.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Fru talman! Vid Europeiska rådets möten har det framkommit att det är viktigt att redovisa och öppet diskutera de problem som också finns i och med en ökad rörlighet i grannskapet och att det är viktigt att också i fortsättningen vidta verk samma åtgärder för att bekämpa människohandel och olaglig migration.

Även om det i sig kan vara positivt med ökad rörlighet så att till exempel studenter, forskare och affärsmän kan resa mellan länderna menar Sverigedemokraterna att det för att det ska fungera med partnerskap för rörlighet och ytterligare visaliberaliseringar behövs höga krav på länderna att vidta åtgärder för att förhindra olaglig migration, kontrollera gränserna, garantera dokumentsäkerhet samt bekämpa organiserad brottslighet och människohandel.

Vi ser positivt på att EU-kommissionen lyfter fram vikten av samarbete i dessa frågor och har en ambition att hjälpa länderna i de olika frågorna. Men vi menar att det bör finnas en högre ambition från länderna själva innan avtal ingås. Utan en garanti för att dessa krav verkligen efterlevs ser vi en risk för att problemen och det mänskliga lidande som de innebär kommer att öka ännu mer om ytterligare partnerskap för rörlighet och visaliberaliseringar genomförs, till exempel med Egypten, Tunisien och Marocko, vilket nu är på tal.

Vi menar att gränskontrollerna är till för att stoppa just människohandel, människosmuggling, drog- och vapeninförsel samt annan organiserad brottslighet. Ingen skulle väl försvara gränskontroller och visumkrav om enda syftet med dessa var att förstöra för ärliga människors resande och för ett positivt utbyte mellan länder.

Från våra motståndare har vi tidigare fått höra att vi, bara för att vi inte är okritiskt inställda till öppna gränser i Europa och i grannskapet, vill bygga upp stora murar mot omvärlden och förhindra människor att resa, studera, arbeta och bedriva handel med andra länder. Detta är naturligtvis inte riktigt. Vi menar bara att ett positivt utbyte mellan länder inte är avhängigt den europeiska unionen och dess grannskapspolitik. I så fall skulle ju alla världens länder behöva ingå i Schengen, i EU eller i dess partnerskap – detta för att kunna möjliggöra ett positivt utbyte mellan våra länder utan stora murar oss emellan.

Fru talman! Gällande stöd till det civila samhället, vilket tas upp i utlåtandet, instämmer Sverigedemokraterna med utskottet om att det i många fall är viktigt att stödja aktörer i det civila samhället för att gynna en demokratisk utveckling.

Vi ställer oss dock skeptiska till att dela ut stöd direkt till politiska partier och anser att man i högre grad bör se till riskerna som finns i detta. Hur behjärtansvärt det i det enskilda fallet än kan tänkas vara tycker jag ändå att man ska se till risken för politisk snedvridning, det vill säga att vissa partier och grupper kommer att kunna erhålla stöd men inte andra. Vi anser att det kan vara känsligt med den typen av påverkan på det enskilda grannskapslandets interna politiska liv. Det kan även delegitimera en trovärdig opposition och få dem som finns där att uppfattas som utländska marionetter.

Sverigedemokraterna anser det vara bättre att stödja ett land genom att dela med sig av verktyg för att kunna bygga upp en demokrati med fria, rättvisa val och ett demokratiskt system. För att lite grann förstå vad jag menar skulle jag vilja ta ett hypotetiskt exempel.

I kommissionens meddelande om grannskapspolitiken kan vi läsa att stöd till politiska partier ska finnas för att underlätta framväxten av demokratiska politiska partier som företräder ett brett spektrum av åsikter och synsätt som finns i samhället så att de kan konkurrera om makten och allmänhetens stöd. Läget är särskilt akut i länder där förtryckande regimer fortsätter att hämma pluralism och mångfald.

Vi säger här att ett annat land skulle anse att Sverigedemokraterna passar in i beskrivningen av ett parti som vill företräda ett brett spektrum av åsikter och synsätt som finns hos människor i samhället och som vill konkurrera om makten och allmänhetens stöd – detta samtidigt som det finns makthavare som vill hämma pluralism och mångfald av åsikter och därför försöker försvåra för detta parti att verka.

Skulle det då vara rätt att det här landet gick in och till exempel understödde Sverigedemokraternas hela valkampanj därför att någon anser att vi är den enda verkliga oppositionen? Jag vet inte riktigt om andra partier i denna kammare i dag skulle tycka det. Det skulle vara välkommet, men jag anser inte att det i det fallet skulle vara demokratiskt riktigt då det rimligen bör vara de partier som har störst stöd från befolkningen i landet som ska få det största finansiella stödet. Att sedan politiska partier och rörelser med egna medel vill stötta sina åsiktsfränder över gränserna är en helt annan sak; det har vi inget emot.

Fru talman! I utlåtandet välkomnar utskottet även att Europarådet tagit en rad initiativ för att främja förbindelser med arabiska grannländer och därmed främja de värden som ligger till grund för Europarådet. Under 2011 har Marocko och Palestina beviljats status som partner för demokrati i Europarådet.

Som jag tidigare framhållit vill vi se en tydlig konditionalitet med genomförda reformer och uppfyllda villkor innan olika former av avtal ingås, och denna linje vill vi vidhålla även i detta sammanhang. För att främja de värden som ligger till grund för Europarådet hade vi hellre sett att de krav Europarådet har på fria och rättvisa val, avskaffande av dödsstraff, upphörande med våldshandlingar, avståndstagande från terrorism och erkännande av Israels rätt att existera hade varit uppfyllda innan Palestina beviljades status som partner för demokrati i Europarådet.

De som beviljas partnerskap i Europarådet bör också vara erkända fungerande stater med ett styre som har kontroll över sitt territorium, vilket inte är fallet i Palestina i dag. I detta sammanhang tycker jag också att det är viktigt att påminna om den tydlighet som finns i Europarådet gällande avståndstagande från dödsstraff och att Vitryssland inte är aktuellt som medlem i Europarådet, mycket på grund av dess dödsstraff. Europarådet bör då vara konsekvent i sina krav även för partner utanför Europa, vilket också borde gälla Marocko, som fortfarande inte har avskaffat dödsstraffet.

När det nationella rådet i Palestina och Marocko nu ändå har beviljats partnerskap i Europarådet är vår starka förhoppning att det kommer att leda till en demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter och att de krav som har ställts på länderna verkligen följs upp efter två år som överenskommet. Det är viktigt att Europarådet också är konsekvent när det gäller ett fortsatt beviljande av partnerskap, så att inte uppställda krav än en gång blir tomma ord.

Jag yrkar återigen bifall till vår reservation nr 2.

Anf. 5 HANS LINDE (V):

Fru talman! Det är nu snart ett år sedan den unge mannen Mohammed Bouazizi gick ned till centrum i den tunisiska staden Sidi Bouzid och tände eld på sig själv, driven av ilska och frustration över de trakasserier som var en del av den tunisiska diktaturens vardag. Han var uppenbarligen inte ensam om att bära på dessa känslor.

Under det senaste året har människor runt om i Mellanöstern och Nordafrika med stort mod och med risk för sina liv trotsat regionens diktatorer och auktoritära regimer för att kämpa för sina mest grundläggande rättigheter: rätten att få uttrycka sin åsikt, rätten att organisera sig, rätten att välja sina företrädare i demokratiska val och även rätten att få ett arbete och leva ett värdigt liv utan diskriminering. Vi vet så klart ännu inte vad den så kallade arabiska våren kommer att sluta någonstans, men det är min övertygelse att vi, när vi ser tillbaka på 2011, kommer att se tillbaka på detta år som ett år som förändrade såväl mänsklighetens historia som vardagen för miljoner människor.

I dag tävlar EU:s ledare och många ledamöter av denna riksdag om vem som kan stödja demonstranterna i Nordafrika och Mellanöstern mest och med högst rop. Faktum är dock att de folkliga revolterna i Nordafrika och Mellanöstern inte bara synliggjort att de gamla auktoritära regimerna saknade folkligt stöd – de har också satt fingret på EU:s dubbelmoral i relationen till regionen.

Samma politiker som i dag hyllar demonstranterna i Nordafrika och Mellanöstern har utan tvekan exporterat vapen till Saudi-Arabien och Egypten. Samma politiker har inte tvekat att åka till Libyen, sätta sig i Muammar Gaddafis tält och fördjupa de ekonomiska förbindelserna. Samma politiker har heller aldrig tvekat att äta älg med den syriska diktaturen i Arvfurstens palats här i Stockholm.

Att folket i Nordafrika och Mellanöstern har gjort uppror och i flera fall också segrat har inte skett tack vare västvärlden – det har skett trots västvärldens långvariga och omfattande samarbete med regionens förtryckarregimer. Vi har nu på morgonen fått ytterligare exempel på just detta, då SVT avslöjar att regimen i Syrien i detta nu använder sig av mobilsystem från svenska Ericsson för att övervaka sina egna medborgare och söka upp oppositionella som gömt sig. Vi kunde höra på nyheterna i morse hur företrädare för den syriska oppositionen beskrev hur oppositionella i Syrien i detta nu försvinner och torteras på grund av svensk teknologi.

Ansvar för detta vilar så klart på Ericsson själva, som har producerat systemen och exporterat dem till Syrien. Men ansvaret vilar också på den borgerliga regeringen, som öppet har fördjupat det ekonomiska och handelspolitiska samarbetet med regimen i Syrien. Låt mig ge några exempel på regeringens arbete på detta område sedan den tillträdde 2006.

Mellan 2006 och 2010 gav statliga Exportkreditnämnden 139 miljoner kronor i exportkrediter till svenska företag för att de skulle investera och etablera sig i just diktaturens Syrien. 2009 ledde handelsminister Ewa Björling en näringslivsdelegation till Syrien. I denna delegation ingick också Ericsson.

Vi behöver bara gå tillbaka till den 7 mars. Då satt Syriens vice premiärminister här i Stockholm, i Arvfurstens palats, och åt älg till lunch tillsammans med Ewa Björling för att diskutera hur man skulle kunna fördjupa det ekonomiska samarbetet mellan Sverige och diktaturen i Syrien. När jag i våras lyfte denna fråga i riksdagen och ställde en konkret fråga till handelsminister Ewa Björling om Sveriges handelspolitiska förbindelser med Syrien svarade hon så här:

”Det pågår ju en våg av reformer i hela den delen av världen, och jag hoppas att även Syrien kommer att inkluderas i dessa. Utan våra svenska och västerländska företags och vår närvaro hade det inte varit möjligt över huvud taget.”

Det är alltså Ewa Björlings mening att det är tack vare Ericsson som folket i Syrien nu reser sig. Hyckleriet blir inte tydligare än så här. Samma borgerliga regering som nu uttalar sig och kritiserar regimen i Syrien har aktivt bidragit till att ge regimen verktyg för att förtrycka sin egen befolkning och förfölja oppositionella. Jag vet ärligt talat inte om jag ska skratta eller gråta åt att Sverige i dag har en handelsminister som hävdar att revolten i Syrien sker tack vare svenska Ericsson, när det är precis tvärtom.

Fru talman! Nu är det ju inte bara när det kommer till övervakningssystem som samarbetet har varit omfattande – detsamma gäller också migrationspolitiken. Så sent som för ett år sedan framförhandlades ett ramavtal mellan EU och Libyen om migration, trots att Libyen inte har skrivit under FN:s flyktingkonvention. Gaddafi lovades 60 miljoner euro för att stärka kontrollen av Libyens land- och sjögränser och för att samarbeta med EU:s gränskontrollmyndighet Frontex. Sverige var aktivt drivande bakom detta avtal.

Under det svenska ordförandeskapet 2009 skrev migrationsminister Tobias Billström tillsammans med EU-kommissionens viceordförande till regimen i Libyen och vädjade om avtalsförhandlingar kring migrationskontroll. EU-kommissionär Cecilia Malmström mötte så sent som den 15 februari i år Libyens inrikesminister för att komma överens om de praktiska förutsättningarna för att sätta ett utökat samarbete runt migration med den libyska diktaturen.

I EU:s arbete med att förhindra människor att komma till vår kontinent och söka asyl på flykt undan krig och förföljelser har de gamla diktaturerna i Nordafrika och Mellanöstern varit nära allierade. Vi ser också konsekvenserna. Från den 1 januari 1993 fram till och med den 8 april 2011 dog 15 181 människor när de försökte korsa Medelhavet, ta sig till Europa och söka asyl i vår del av världen. 15 181 kvinnor, män och barn har fått betala med sina liv för EU:s flyktingpolitik. Sedan läser vi Sverigedemokraternas särskilda yttrande att vi måste stärka gränskontrollen. Det är så att man baxnar.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Fru talman! Det kanske tydligaste exemplet på EU:s dubbelmoral i relationerna till diktaturerna i Nordafrika och Mellanöstern är dock den omfattande vapenexporten från ett flertal medlemsländer. 2004 avvecklade EU sitt vapenembargo mot Libyen. Under de senaste fem åren har EU:s medlemsstater exporterat vapen till Libyen för upp till 8 miljarder kronor.

En rad EU-länder har aktivt bidragit till att beväpna den gamla regimen under Muammar Gaddafi. Italien sålde helikoptrar, och Frankrike uppgraderade Mirage-stridsflygplan. Det är någonting man kanske ska påminna sig om när man förfasar sig över att de libyska stridsflygplanen sattes in mot fredliga demonstranter. Sverige har visserligen inte exporterat några vapen till Libyen de senaste åren, men vi kan knappast vara stolta på detta område.

Det faktiska värdet av Sveriges vapenexport till regionen har ökat från 120 miljoner kronor 2009 till 1 112 miljoner kronor under 2010. Sverige lyckades alltså under 2010 att närmast tiodubbla den svenska vapenexporten till Nordafrika och Mellanöstern. Sverige exporterade vapen till Bahrain, Egypten, Förenade Arabemiraten, Jordanien, Kuwait, Oman och Saudiarabien under 2010, och denna vapenexport har fortsatt under 2011. Man beviljar i år nya avtal med Saudiarabien – samma diktatur som både förtrycker sin egen befolkning och det senaste året även gått in militärt i Bahrain för att slå ned det folkliga upproret där.

Fru talman! Kommissionens meddelande *Ny respons på ett grannskap i förändring* syftar till att formulera EU:s relationer till en region i förändring. Detta hade så klart varit ett utmärkt tillfälle att göra upp med de misstag man har gjort och ompröva EU:s relationer till Nordafrika och Mellanöstern.

Men vid sidan av mindre justeringar ser vi tydligt i meddelandet att det totalt saknas politisk vilja att göra några större förändringar. Även efter kommissionens meddelande kommer det ju att vara möjligt att exportera vapen till diktaturerna i Nordafrika och Mellanöstern. Det kommer att vara fortsatt möjligt att fortsätta med en migrationspolitik som kostat tusentals människor livet och som grundas i samarbete med förtryckarstater. Ewa Björling kommer även efter kommissionens meddelande att kunna fortsätta sin diktaturturné i Mellanöstern och Nordafrika på jakt efter nya marknader för det svenska näringslivet.

Det finns en rad områden där vi från Vänsterpartiet ser att EU:s grannskapspolitik måste omprövas i grunden om unionen verkligen ska bli en kraft för demokrati och mänskliga rättigheter i regionen. Vi måste stödja demokratiska folkrörelser, i synnerhet fackförenings- och kvinno- rörelser. I relationerna med de länder där demokratin faktiskt skulle ha kunnat segra, åtminstone delvis, är det helt avgörande att befolkningen nu själv får sätta sin agenda, fatta sina beslut och göra sina vägval.

Men i relationerna till de länder där diktaturer fortfarande styr och där folket fortfarande protesterar är det nu helt avgörande att alla ekonomiska och politiska relationer kopplas till tydliga krav på reformer, demokrati och mänskliga rättigheter. Vapenexporten till diktaturer måste upphöra, och de diktaturer som klänger sig fast vid makten måste mötas av skarpare sanktioner.

Relationerna till ockupationsmakterna Marocko och Israel måste i grunden omprövas för att unionen ska kunna ge sitt tydliga stöd till en folkomröstning om Västsaharas framtid och en tvåstatslösning i Mellanöstern. Ett eventuellt framtida samarbete med regeringarna i Nordafrika och Mellanöstern gällande migrationsfrågor måste ta sin utgångspunkt i Genèvekonventionen och den grundläggande mänskliga rättigheten att få söka asyl.

Jag vill därmed yrka bifall till reservation 3 från Vänsterpartiet.

Anf. 6 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M):

Fru talman! Utrikesutskottet lägger i dag fram sitt utlåtande om EU:s grannskapspolitik, med vilket vi vill besvara kommissionens meddelande *Ny respons på ett grannskap i förändring*.

Med detta utlåtande, som genom händelserna runt Medelhavet har blivit väldigt aktuellt, besvarar vi, liksom de andra parlamenten i EU:s medlemsländer och Europaparlamentet, ett meddelande från den höga representanten för EU:s utrikesfrågor och säkerhetspolitik.

Vi arbetar hårt för att våra prioriteringar och värderingar ska få genomslag inom unionen. Vi ska vara med och ta ansvar för EU, den fortsatta utvidgningen och händelserna i vårt grannskap.

Grannskapspolitiken som instrument infördes visserligen först 2004 men har sedan dess blivit den övergripande mekanismen för två olika delar, nämligen den sydliga delen som omfattar länderna runt Medelhavet – den så kallade Barcelonaprocessen som har pågått sedan drygt 15 år – och den östra delen som kallas för det östliga partnerskapet. Det grundades 2009 och omfattar sex länder som tills järnridån föll utgjorde en del av Sovjetunionen. Östliga partnerskapet grundades på initiativ av Sverige och Polen och ligger oss därför väldigt varmt om hjärtat.

Den europeiska grannskapspolitiken ska organisera vårt samarbete bättre i syfte att förstärka demokratin i länderna och vårt ekonomiska stöd till länderna i vår närhet. Just nu är det södra samarbetet med länderna runt Medelhavet mycket omtalat i och med händelserna i Nordafrika och den arabiska världen. I några länder har genomgripande förändringar börjat ta fart. Tunisien har gått till val, och Marocko ska gå till val i morgon. Egypten ska hålla val inom några dagar.

Visst betyder det inte att allt nu är i ordning; det är bara ett första steg mot en demokrati. Här har vi i EU en stor uppgift att hjälpa till när länderna börjar bygga upp sina institutioner och inte minst när de nu ska skriva sina författningar. Det är angeläget att frågor som mänskliga rättigheter men även kvinnornas ställning och jämställdhet ska finnas med i författningarna så att länderna verkligen kan bli partnerländer för oss och ha samma värdegrund som vi.

Även stödet för det civila samhället behöver byggas ut mer. Utbytet mellan länderna som omfattas av grannskapet och oss ska bli lättare genom viseringsförenklingar och utbytesprogram för studenter, affärsmän och forskare.

Fru talman! Idén med det östliga partnerskapet är att knyta länderna närmare till oss. Detta ska så småningom omfattas av en kommande EU-utvidgning mot detta håll. Här har man bestämt sig för att arbeta med stabiliserings- och associeringsavtal och omfattande frihandelsavtal som

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

ska göra samarbetet lättare. Detta faktum är det som är den största skillnaden mellan östra och södra grannskapet.

Riksdagen har alltid varit av den uppfattningen att länder som ligger i Europa och uppfyller Köpenhamnskriterierna på sikt ska kunna bli medlemmar i EU. I dessa ingår de sex länderna i Östeuropa och södra Kaukasus i allra högsta grad. Dessa ambitiösa partnerskap – som ju nu ska bli ännu mer ambitiösa – har hittills inte varit helt friktionsfria. Nu ska det dock bli en förändring i detta genom att EU utformar en förenklad och sammanhållen ram för grannskapspolitiken. Den nya strategin har färre och tydligare prioriteringar och innefattar exaktare riktmärken.

Partnerskapspolitiken förväntas inte bli enkelriktad från EU till grannländerna. Länderna som omfattas måste själva också driva på reformer och svara mot förväntningarna. Man kan sammanfatta detta *more for more – less for less*, vilket innebär att de som anstränger sig mer, blir aktivare och är beredda till reformer också blir bättre försedda med samarbete, utbyte och bilaterala program.

Detta är ett uttryck för EU:s soft power, eller attraktionskraft, som kan göra verklig skillnad. Länderna som ser sin framtid i det europeiska enandet är beredda att hålla en högre reformtakt. Som exempel kan man här nämna Moldavien som har lyckats bli av med det kommunistiska styret och drivit landet åt ett positivt håll. Partilandskapet håller på att stabiliseras och parlamentet har börjat arbeta, även om man ännu inte har lyckats välja en president. Allt detta har skett mot bakgrunden av att man inte vill förlora tid på vägen till Europa.

Visserligen finns det fortfarande mycket att göra. Den olösta konflikten runt utbrytarprovinsen Transnistrien, som styrs av en kommunistisk regering under Igor Smirnov, gör inte arbetet lättare, men man kan skönja en bättre framtid. Kanske blir Moldavien en framgångshistoria i Östra partnerskapet. Vem skulle ha trott det för ett år sedan?

Detsamma gäller Georgien, som har lyft sig självt igen efter det ryska angreppskriget 2008 och har lyckats reformera bland annat polis- och rättsväsendet. Man har också mycket framgångsrikt bekämpat korruption. Där måste vi svara med ännu mer hjälp och samarbete.

Samtidigt är det viktigt att man inte glömmer att det särskilt i de sistnämnda länderna finns en stor säkerhetspolitisk utmaning genom de utdragna konflikterna inom gränserna, så kallade frozen conflicts, som alltid även belastar relationerna med grannländerna. Här har EU beslutat att inom grannskapspolitiken förstärka det politiska och säkerhetspolitiska samarbetet med partnerländerna så att säkerhetsproblematiken blir mindre, allt detta som en del i uppbyggnaden av effektivare regionala partnerskap och det bilaterala samarbetet mellan EU och de 16 länder som ingår i grannskapspolitiken.

Förstärkning av de mänskliga rättigheterna och demokratisering är ledord i den nya grannskapspolitiken, liksom ekonomiskt samarbete. Vi får nämligen inte glömma att länderna inte bara får ses som en belastning utan även kan utgöra framtida marknader och samarbetspartner för oss.

För att verkligen få möjlighet till en så genomgripande reform av grannskapspolitiken och starkare politisk styrning behövs budgetära medel. Vi i utrikesutskottet säger att detta bör finansieras genom kostnadseffektivitet och en återhållsam budgetpolitik. I linje med bra budgetdisciplin ser vi det som naturligt att man omfördelar budgeten snarare än

ökar den. Men i längden är vårt koncept med en lyckad grannskaps- och utvidgningspolitik när det gäller länderna runt Svarta havet och längs Rysslands gräns säkert det vinnande kortet för en mer framgångsrik politik för hela Europa.

Därmed yrkar jag att utlåtandet läggs till handlingarna och yrkar avslag på alla reservationer.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Anf. 7 CARINA HÄGG (S) replik:

Fru talman! Jag tror att vi socialdemokrater och majoriteten delar synen att det är viktigt att vi står upp mot dem som känner utvidgningsströtthet, tycker att det räcker och vänder sig in mot EU. Det är viktigt att vi står upp för att vi ska fortsätta processen med att utvidga EU och ser vikten av hur det påverkar de länder som finns utanför.

Det borde också gälla Nordafrika. När jag läser dokument och talar med folk både i Bryssel och här i Stockholm kan jag känna oro för att man egentligen menar att vi ska exkludera de andra länderna utmed den nordafrikanska kusten. Det är Egypten och Tunisien vi egentligen ska samarbeta med, sedan finns de andra också. Jag känner en mycket stor oro för att vi inte har det perspektivet att vi på olika sätt, beroende på hur utvecklingen går, ska ha ett fördjupat samarbete med länderna generellt. Det måste vara ambitionen, men det måste också understödjas av en politisk vilja och inte bara av ett recenserande.

I det perspektivet har jag också med mig Västsahara. Västsahara kan inte exkluderas och hänskjutas till att enbart vara en EU-fråga. Jag vill fråga vilken syn majoriteten har på de här länderna. Ska vi ha en minimalistisk linje eller ska vi vara öppna för att samverka brett, inklusive med Västsahara?

Anf. 8 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik:

Fru talman! Vi ska självfallet samarbeta med de länder som är med i grannskapet och även med andra, men det här meddelandet handlar mest om de 16 länder som ingår i grannskapspolitiken. Jag tror inte att man gör skillnad mellan det ena och det andra landet där. Vi har sagt att det östra partnerskapet gäller för de länder som ligger i Europa och som har det europeiska perspektivet. De andra får detsamma som det östra partnerskapet. Den enda skillnaden är att de inte har medlemskapsperspektiv till Europeiska unionen.

Västsahara är inte ett land som ingår i grannskapspolitiken. Grunden till detta är att det i dag inte finns folkrättsliga grunder att erkänna Västsahara som en självständig stat. Men vi får se vad som händer nu när det är val i Marocko i morgon. Vi debatterade detta i utskottet i dag också. Det har hänt någonting även i Spanien. Vi får se vad som händer. Vi vill ge vårt fulla stöd till den FN-ledda fredsprocessen som försöker hitta en långsiktig och stabil lösning för båda parter, men i dag pratar vi om de 16 länderna som ingår i grannskapspolitiken.

Anf. 9 CARINA HÄGG (S) replik:

Fru talman! Jag tolkar det så att det finns en öppning för att föra en aktivare politik när det gäller Västsahara. Jag vill också bestämt säga att de folkrättsliga grunderna finns där. Vi ska stödja FN-processen när det

gäller Västsahara, men vi stöder kanske den processen effektivast genom att också ha en aktiv och medveten politik från Europas sida.

Jag kan känna en liten vag positionsförändring när det gäller Moderaternas syn på Turkiet. Det finns en ökad tveksamhet. Det ser man i inläggen här, i skriftliga frågor och i olika debatter i olika sammanhang. Jag vill ställa en kontrollfråga. Är det någon förändring på gång i majoritetens syn på Turkiet som ett ansökarland? Alla vet att det finns mycket kvar för Turkiet att göra för att leva upp till de krav som EU ställer. Jag vill förvissa mig om att det inte finns någon glidning i synen i Turkietpolitiken.

Anf. 10 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik:

Fru talman! Jag tror att jag kan lugna Carina Hägg. Vi här i Sverige har alltid talat om det europeiska perspektivet för länderna i östra Europa och Turkiet. Det har ofta varit ett skäl till vissa friktioner med andra EU-medlemsländer att vi är så positiva till Turkiets medlemskap. Jag tror inte att Carina Hägg behöver skönja något problem i denna fråga.

Anf. 11 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Den senaste tiden har det talats mycket om att vi ska lära av våra misstag när det gäller EU:s och Sveriges relationer till Nordafrika och Mellanöstern. Men frågan är när vi ska börja lära av misstagen och sätta de nya lärdomarna.

Vi ser hur våldet i Syrien har eskalerat under en väldigt lång tid. Det är vanliga människor som går ut på gatorna för att protestera fredligt som betalar priset. Amnesty International pratar om att så många som 3 000 syrier har försvunnit. Har man försvunnit i Syrien de senaste månaderna har man inte gått vilse på en skospromenad. Då är man med största sannolikhet inte i livet längre. Tyvärr tyder också mycket på att siffrorna är ännu högre än så. Vi vet samtidigt att tusentals, kanske tiotusentals, syrier just nu sitter fängslade under vidriga förhållanden.

EU har agerat väldigt senfärdigt när det gäller Syrien. Det satt långt inne att få till stånd sanktioner mot Syrien, framför allt därför att länder som Italien stretade emot eftersom de hade starka ekonomiska intressen och oljeintressen i Syrien. Men nu finns det vissa sanktioner på plats. Jag tycker att det är välkommet att vi får signaler om att ett paket med skarpa sanktioner mot Syrien nu är på väg. Sanktionerna mot Syrien behöver skruvas åt. Det handlar om att fler personer får sina konton frysta, att fler beläggs med reseförbud och att man fryser fler av regimens konton. Man bör också se över om det finns andra områden där vi kan införa sanktioner.

Nu är det ett lysande tillfälle att lära av misstagen och sätta frågan om demokrati och mänskliga rättigheter högst upp på dagordningen före våra kommersiella intressen. Ett av de områden som har diskuterats i EU är att införa sanktioner gällande it och kommunikationsutrustning, just sådan utrustning som Ericsson har exporterat till Syrien för att man ska kunna övervaka sin egen befolkning.

Min fråga till Walburga Habsburg Douglas är: Hur ser Moderaterna på ytterligare sanktioner? Är Moderaterna beredda att stödja ytterligare sanktioner när det gäller it och kommunikationsutrustning till Syrien?

Anf. 12 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag säga att jag tycker att det här meddelandet andas att man vill arbeta och göra största möjliga insats för mänskliga rättigheter och yttrandefrihet. Vi tycker att det är mycket viktigt att ha en kommunikation med länderna. Sanktioner som helt skär av länderna är inte alltid det riktiga målet.

Jag tror själv att det är viktigt att se vilka sanktioner vi kan införa gemensamt med EU. Vi får se hur långt vi kan komma med sanktionerna mot Syrien när vi har Foreign Affairs Council i Bryssel nästa vecka. Vi har sett att förändringar håller på att ske. Du säger med rätta att situationen för de mänskliga rättigheterna just nu är förfärlig. Därför tror jag att det är mycket bra att vi försöker få en majoritet för att man stramar åt sanktionspaketet mot Syrien.

Anf. 13 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Det var ett litet eko från de gamla moderaterna vi hörde från den tid då man också motsatte sig sanktioner mot apartheidstyret i Sydafrika. Moderata samlingspartiet borde kanske också lära sig någonting av sin historia.

Jag måste erkänna att jag inte är speciellt imponerad eller intresserad av dokument som andas olika saker. När vi ser människor försvinna i Syrien och när vi ser människor dödas varje dag i Syrien behövs det inte dokument som andas olika saker. Då behövs det praktiskt politik. Vi vet att den syriska regimen använder svensk teknologi för att leta upp oppositionella som gömmer sig runt om i Syrien. De för bort dem, torterar dem och mördar dem.

Då är frågan: Ska det vara möjligt för Ericsson att fortsätta att exportera den teknologin? Ja eller nej! För mig som vänsterpartist är svaret självklart. Vi måste gå in med tydliga sanktioner. Det ska inte vara möjligt för Ericsson att förse regimen i Syrien med den typen av teknologi framöver. Här skulle jag önska ett tydligt besked från Moderaterna. Vill man att Ericsson framöver ska kunna fortsätta att exportera den typen av teknologi, som bidrar till förtrycket? Är man beredd att sätta verktygen i händerna på regimen eller är man beredd att införa sanktioner på detta område?

Anf. 14 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik:

Fru talman! Vi har sagt att våra utrikesministrar nästa onsdag ska tala om Syrien, och vi fick i morse en föredragning av företrädare för det svenska Utrikesdepartementet som berättade för oss hur sanktionerna ser ut.

Nu skulle jag kunna göra det lätt för mig och säga att varje land gör som det vill, men faktum är att vi måste försöka få samstämmighet bland EU:s 27 länder. Där tycker jag att den svenska regeringen agerar helt rätt.

Anf. 15 ISMAIL KAMIL (FP):

Fru talman! Den europeiska grannskapspolitiken har utvecklats positivt under de senaste åren, och det är bra. Europeiska unionen gynnas långsiktigt av att vara omgiven av demokratier och stabila grannar. Genom att EU kan erbjuda grannländerna stöd vad gäller politiska och ekonomiska reformer kan fred och säkerhet stärkas.

Den europeiska grannskapspolitiken måste grunda sig på ett ömsesidigt ansvarstagande baserat på partnerskap, inte på påbud. Syftet måste vara stöd till uppbyggnaden av demokrati, stimulans av hållbar ekonomisk och social utveckling samt en sammanhållen ram och uppbyggnad av effektiva regionala partnerskap. Det gäller att vidta nödvändiga åtgärder som stärker samarbetet och demokratiutvecklingen, bland annat genom stöd till det civila samhället, främjande av mediefrihet, åstadkommande av lösningar av pågående konflikter samt intagande av gemensamma ståndpunkter med dessa länder när det gäller säkerhet och andra viktiga frågor.

Fru talman! Sverige måste ha en mer aktiv roll i EU och inte bara ansluta sig till EU-linjen när den är färdig. Vi ska vara först på banan och inte ha sena ståndpunkter, när alla andra länder redan har bestämt sig. Vi måste ha större fokus på jämställdhet, speciellt med tanke på kvinnornas ställning i dessa länder. Därför är det viktigt att kvinnor deltar i uppbyggnaden av demokratiska och fredliga samhällen. Fokus på religionsfrihet måste prioriteras, inte minst efter det som hänt kristna i Egypten efter diktatorns fall. Rätt att utöva sina religiösa ceremonier utan att ut sättas för diskriminering eller förföljelse ska garanteras i grundlagen.

Mer fokus måste läggas på demokrati och MR-aspekter, speciellt i förhållandet majoriteten–minoriteter. Respekten för etniska grupper måste i dessa länder skyddas i respektive lands konstitution. Sverige måste tydligt ta på sig rollen som det land som är på folkets sida, som vill hjälpa till och påskynda demokratiska och ekonomiska reformer.

Fru talman! Den arabiska våren har hittills resulterat i att tre diktaturregimer fallit – Tunisien, Egypten och Libyen – och folken i Syrien och Jemen fortsätter med sina protester. Förhoppningarna är stora att dessa två diktaturer inom kort också kommer att falla. I nästa fas, efter demokrativågen i Mellanöstern och Nordafrika, är det strategiskt viktigt att fria val hålls och nya konstitutioner skrivs. Här kan Sverige spela en stor roll genom goda kontakter och det goda rykte Sverige har.

Nu gäller det att forma en europeisk grannskapspolitik utifrån människors lika värde, respekt för mänskliga rättigheter och nationsbyggande på demokratisk och jämställd grund. Europeiska unionen måste lära sig av sina tidigare misstag och bygga upp och vidmakthålla starka relationer byggda på gemensamma värderingar med grannarna.

Fru talman! Från utrikesutskottets sida anser vi att det nu är dags att förstärka den politiska dialogen. Det är totalt 11 000 miljoner euro i EU:s långsiktiga budget, den för perioden 2007–2013. Att endast 300 miljoner, mindre än 3 procent, avsätts från mekanismen för gott styre är inte rimligt. Folkpartiet anser att kopplingen måste vara starkare än den hittills har varit. Utformningen av stödet och storleken på det måste tydligt påverkas av om partnerlandet gör framsteg eller inte när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter.

Anf. 16 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Man kan inte låta bli att tänka på att diskussionen för ett år sedan var en helt annan. Då talade vi inte om att lära av tidigare misstag. Vi var några partier som tog upp den dubbeltydiga relation som vi har med våra länder i grannskapet, men de allra flesta talade bara om

ökad frihandel och fler avtal, aldrig om den skada vi gjort genom att stötta diktatorerna. Det talade vi inte om för ett år sedan.

Nu har vi en helt ny situation, och det gläder mig att höra Ismail Kamil säga att vi ska lära av tidigare misstag. Det gläder mig också att höra att Ismail anser att vi ska ha en mer aktiv roll i EU och att vi ska vara det land som står på folkets sida. Den bild jag har av hur vi fungerar i EU-samarbetet är att vi väldigt mycket väntar in. Vi driver säkerligen vissa frågor. Jag känner mig rätt övertygad om att Carl Bildt har frågor som han driver starkt, likaså de andra ministrarna, men det handlar mycket om att vi ska vänta in och låta lady Ashton vara den som för vår talan. Och då tar det väldigt lång tid innan man kommer till skott.

Hur ser du, Ismail Kamil, på möjligheten att vi som land kan bryta den trenden? Hur ska vi bli den starka rösten igen? Jag antar att vi inte enbart ska vara en stark röst i EU utan också vara det land som står på folkets sida generellt, att vi ska vara en röst i världen.

Anf. 17 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Jag tror inte, Bodil, att det är någon nyhet att Folkpartiet sedan många år tillbaka krävt, både när det gäller biståndspolitiken och stöd och avtal, att det ska kopplas till demokrati och demokratiåtgärder i världen. Det är alltså inte något som vi nyligen antagit som politik. Jag och många andra i Folkpartiet har jobbat med dessa frågor under 10, 15, 20 år.

Det är viktigt att vi kan agera tillsammans i Europeiska unionen. Det har varit Sveriges politik under många år, från 90-talet och framåt – vi kan ju inte gå längre tillbaka i tiden – att man helt enkelt har väntat. Jag tycker att det med tanke på Sveriges rykte utomlands och med tanke på Sveriges aktiva roll i många andra frågor är dags för Sverige att ta på sig ledartröjan. Vi från Folkpartiets sida kommer att göra allt för att Sverige ska ha den rollen.

Anf. 18 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Det låter mycket bra, och jag hoppas att ni också gör det, Ismail Kamil. Såsom det ser ut i dag får jag från gröna politiker i andra länder, som jag har mycket kontakt med, höra att de förväntat sig mycket mer av Sverige, att Sverige skulle vara mycket mer drivande i olika frågor än vad vår regering är. Då är det bra om ni tar den rollen i regeringen och driver de frågor som jag vet att ni drivit också tidigare.

Det har varit en obalans. Det står att vi ska arbeta för mänskliga rättigheter, demokrati och allt sådant redan i våra relationer till de andra länderna. Men vi ska också ha åtgärder för frihandel, vapenexport och alla möjliga saker. Allt finns med i våra relationer. Men det som man har arbetat mest med är frihandelsfrågorna. Frågorna om mänskliga rättigheter, jämställdhet och demokrati är sådant som man inte har gjort särskilt mycket åt.

Det räcker inte att saker och ting finns i vackra dokument om man inte använder dem i verkligheten. Där tror jag att ni bör vara i frontlinjen, också i er egen regering. Ni här i riksdagen har också någonting att säga till om, tycker jag. Ni får kanske ta era regeringsmedlemmar i örat om de inte gör som ni tycker.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Du pratade om nästa fas och att det är strategiskt viktigt hur vi arbetar framöver. Det var det jag också ville ta upp i mitt tidigare inlägg. Det handlar om vad det är för ny relation vi har. Vi kan inte bara vänta in att lady Ashton och allihop är överens om hur vi ska göra nu, för det kommer att ta tid. Vi måste göra rätt redan från början. Det är strategiskt viktigt att tänka långsiktigt, inte bara inom den närmaste perioden. Jag skulle också vilja höra om du har några ytterligare idéer om hur nästa fas ska se ut och hurdan strategin bör vara.

Anf. 19 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Det är en jätte viktig fråga som Bodil tar upp. Jag har medvetet tagit upp den även i mitt anförande. Den svenska regeringen är också mycket aktiv på den punkten. Man har kommit fram till att Sverige måste ta den aktiva rollen. Det gäller till exempel religionsfriheten som en viktig del. Jag nämnde de kristna i Egypten, som har blivit attackerade. I Tunisien har en del händelser ägt rum. Jag tror att det är oerhört viktigt. Jag är fullt medveten om det och vet också att den svenska regeringen funderat i de termerna att man vill ta en mer aktiv roll i påbygg-nadsfasen, fasen efter den här första delen, när rörelserna har ägt rum och det kommit nya konstitutioner och nya grundlagar.

Sverige kan vara aktivt och hjälpa till. Redan från början ska det vara rätt. Vi ska inte vänta tills de har formats. Då blir det mycket svårare att ändra eller påverka. Det är mycket viktigt att Sverige så fort som möjligt och så tydligt som möjligt tar den rollen i samarbetet inom Europeiska unionen för att komma fram till de resultat som är bra för folket. Därför har jag tagit upp att vi ska lära oss av de gamla misstagen. Det här med inre angelägenheter, som en gång i tiden varit politiken för många europeiska länder och även för Sverige, den delen är förbi nu. Man måste aktivt koppla samman stödet och samarbetet med demokratifrågor, kvinnofrågor, miljöfrågor och många andra frågor.

Anf. 20 CARINA HÄGG (S) replik:

Fru talman! Jag vet att en partikamrat till Ismail Kamil, Cecilia Malmström, har varit i en del av de här länderna. Hon var också i Libyen under Gaddafitiden och försökte diskutera och teckna avtal om flyktingsituationen. Nu när jag var i Tunisien senast fanns det missnöje där. Man upplever att EU vill betala för att inte få flyktingar men inte har det breda engagemanget. Bilden av att vi inget har lärt, att vi vill betala för att det inte ska komma flyktingar hit, att vi inte har ett flyktingperspektiv och att vi inte ens har konventionerna i fokus får inte sprida sig. Jag tycker att det är djupt allvarligt. Det finns intresse av att höra hur Folkpartiet ser på de här frågorna.

Vi har tidigare här i dag diskuterat vikten av en visumförändring som gör att det blir lätt för dem som är boende i till exempel de nordafrikanska länderna att ha ett utbyte och komma till Europa för studier eller kontakter exempelvis med kommunpolitiker och på många olika sätt.

Sedan finns det grupper som sitter fast därför att de var på väg någonstans eller kanske var gästarbetare. De var inte medborgare. Vi har en stor grupp som sitter i Tunisien i dag. Man vet inte vart de ska ta vägen. Hur ser man från majoriteten på hur man ska kunna lösa de här frågorna? Är det kvotflyktingar? Ska de sändas tillbaka till exempelvis Eritrea?

Detta är något som vi måste lösa tillsammans. Många förväntar sig att det kanske inte ska anses vara rimligt att de länder som har fångat upp detta och varit värdländer under en väldigt kaotisk tid ensamma ska kunna hantera denna situation. Där vill jag gärna höra hur Folkpartiet har tänkt.

Hur menar man när man pratar om jämställdhet? Jag ser inte att man understöder den med de här instrumenten, tvärtom. Jämställdheten förpassas oftast till biståndspolitik. Där minskar de här delarna. Vilken är Folkpartiets politik?

Anf. 21 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Carina nämner Cecilia Malmström. Carina vet lika väl som jag att Cecilia som kommissionär under de senaste månaderna har gjort allt för att harmonisera och samordna det europeiska flyktingmottagandet så att det inte ska behöva hända att människor drabbas eller dör i havet som i dag. Hon jobbar parallellt med att dels ta kontakt med de här länderna för att man ska säkerställa att de flyktingarna blir kvar, dels trycka på många europeiska länder för att man ska kunna ta emot flyktingar med lite mer ansvar och så vidare.

Folkpartiet har i de här frågorna varit mycket tydligt. Det är därför vi tar upp detta. Kommer demokratin till de här länderna, till grannländerna, kommer det inte att finnas skäl för att folk ska fly från sina länder och komma hit. När det gäller jämställdhet och kvinnofrågor är det däremot långt kvar. Därför är det viktigt – jag sade det till Bodil också – att vi just nu är i fas två, när vi börjar vara aktiva från Sveriges håll och tar kontakt med dem, så att vi bygger grunderna redan från början på rätt sätt.

Anf. 22 CARINA HÄGG (S) replik:

Fru talman! Då konstaterar jag att Folkpartiet och jag nog inte riktigt har samma bild av hur läget är. Jag tror inte att det är så förnöjsamt. Jag möter en annan bild. Det är oerhört viktigt att inte bara säga att vi har lärt utan att Europa verkligen *har* lärt, gör på ett annat sätt i dag och inte har dubbla standarder. Vi får väl återkomma och följa upp det.

Jämställdhet är en fråga som jag är medveten om att Folkpartiet lyfter upp. Men när jag tittar på den konkreta politiken sedan man gick ut på Tahrirtorget och från att man började i Tunisien måste jag säga att vi också måste se till kvinnornas situation. Kvinnorna var inte bara delaktiga. De var ibland de första. I Libyen var kvinnorna de första ute på gatorna. Men det är inte de första som får stöd och uppmärksamhet. Än i dag har man inte sagt att man ska ge stöd och se hur man kan hjälpa de kvinnor som har varit utsatta för sexuellt våld och övergrepp som en del av det som ICC har pekat på kan vara krigsbrott.

Det finns många sådana punkter. Vi behöver stödja kvinnors möjligheter att fritt organisera sig och bygga upp organisationer för att vara delaktiga. Det är viktigt hur vi komponerar våra delegationer och på vilket sätt vi bjuder in människor. Det finns otroligt mycket att göra. Vi har inte utsett en ambassadör för 1325. Det är ett gammalt löfte från regeringen. Den är fortfarande inte tillsatt. Vi vet inte hur det går med en ny handlingsplan. På punkt efter punkt kan vi se att det verbala inte följs upp med de basala åtgärderna. Titta på SRHR-frågorna, där vi har byggt upp en kompetens! Trots det verbala stödet faller stödet över tiden. Det krävs att man också gör insatser. Jag har förväntningar på att Folkpartiet

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

skulle kunna vara en motkraft till den moderata politiken, men dess värre har jag inte sett det, inte heller i talarstolen i dag.

Anf. 23 ISMAIL KAMIL (FP) replik:

Fru talman! Jag delar inte din uppfattning, Carina. Folkpartiet har gjort mycket i dessa frågor. Vår minister Nyamko Sabuni har åstadkommit mycket i de här frågorna, även här i Sverige, som tyvärr de tidigare socialdemokratiska regeringarna har misslyckats med.

Men även i Europa, den sydliga delen av Mellanöstern och andra länder har vi från Folkpartiets sida under alla våra kontakter gjort allt för att stärka de här frågorna. Självklart måste vi prioritera dessa frågor, precis som många andra frågor. Men just jämställdhetsfrågorna och synen på kvinnorna är helt annorlunda. Därför är det nu beträffande de 16 länder som grannskapspolitiken gäller viktigt att vi lyfter fram de här frågorna extra, både kvinnofrågor och jämställdhetsfrågor men också frågor om demokrati, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet och många andra frågor. Jag tror att det är en lång väg kvar att gå, men det gäller att vara aktiv och beslutsam från början. Det kommer i alla fall Folkpartiet att vara. Det kan jag garantera.

Anf. 24 FREDRICK FEDERLEY (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i utlåtandet och avslag på de reservationer som finns. Jag måste också säga att det är väldigt välkommet att läsa texten i utlåtandet. Bodil Ceballos från Miljöpartiet tog upp mycket av det som är kärnan i utlåtandet. Det handlar om ett uppvaknande i EU där man inser att man inte har skött de här frågorna på ett korrekt och riktigt sätt tidigare.

I utlåtandet hänvisar man bland annat till artikel 21:1 i Lissabonfördraget, som reglerar hur EU:s grannskapspolitik ska hanteras. Det blir ganska tydligt hur man kapitalt har misslyckats med detta. Jag tror att det är något mycket allvarligt som ligger till grund för det. Man har sett på en del av våra grannländer, framför allt i Nordafrika och Mellanöstern, som om de har varit länder som inte har varit kapabla att resa sig och kräva demokrati. Man har sett det som att de inte har haft samma längtan till frihet, mänskliga rättigheter och yttrandefrihet som vi har haft i Europa. Detta perspektiv är ganska allvarligt.

För ett år sedan var det nästan ingen i denna kammare, inklusive jag själv, som faktiskt hade vågat tro att vi i dag skulle stå och diskutera hur man kan säkerställa en demokratisk utveckling i de nordafrikanska länderna. För ett år sedan trodde de flesta av oss att det fortsatt skulle vara diktaturregimer som skulle styra. Vi kunde inte se tecken på att folket skulle resa sig. Nu har man vågat göra det.

Resningen har skördat många offer, och en hel del mod har investerats av människor som har vågat ställa sig upp mot förtryckarregimer. Men resningen i sig kanske har varit det enkla – när gnistan väl är tänd är det lätt att få i gång en brand. Det svåra är nu att bygga demokratiska stater, och ingen av oss ska inbilla sig att vi är annat än långt ifrån färdiga med detta.

Därför är det viktigt att man från utskottet är tydlig med att kritisera hur man tidigare har skött grannskapspolitiken. Det är också tydligt att man har haft ett centralistiskt perspektiv från EU:s sida, som har kommit att handla mycket om regimerna i de här länderna. Man har valt att utveckla handelsförbindelser, vilket på ett sätt kan vara bra för att det stärker ekonomin och kan ge en grogrund för oppositionella krafter att växa fram, men handelsförbindelserna kan också ha varit något som har bidragit till att regimerna har kunnat hålla sig kvar vid makten betydligt längre än de annars hade kunnat göra.

Det är också tydligt att man från EU:s sida egentligen totalt har misslyckats med det som är grunden i ett demokratibygge: att stärka kvinnorrättsorganisationer, hbtq-rörelser och yttrandefrihetsrörelser och att stärka människors möjlighet att organisera sig. Det är lätt att prata om detta i ett land som Sverige, som har en lång tradition – 100–150 år – av fri organiseringsrätt. Vi är vana att ha en stor flora av partier och en bred och utbredd press som har stått fri från centralmaktens påverkan. Det är lätt att tro att vårt demokratiska system utan vidare är överförbart på andra länder.

Här måste saker och ting byggas från grunden. Där borde mycket av EU:s fokus samlas framöver. Samtidigt är det viktigt att man inte glömmmer vikten av inbyggda belöningssystem. Jag tror att en del i problematiken tidigare har varit att man inte har haft värden som mänskliga rättigheter, demokrati, fri organisering, mäns och kvinnors lika rätt och värde och så vidare som grundparametrar i förhållande till de här regimerna, utan man har valt att förhandla med dem nästan som om man bedömt att folken där inte har denna längtan.

I dag bör vi fokusera på att lägga in de parametrarna i EU:s grannskapspolitik för att kunna stärka rätt typ av framväxande krafter. Med rätt typ av krafter menar jag inte att centerpartistiska partier ska ta över dessa länder, men jag menar att länder som bygger på demokratisk grund, alla människors lika rätt och värde, respekt för de mänskliga rättigheterna och yttrandefrihet ska belönas genom att vi har en betydligt generösare och öppnare attityd emot dem.

Vi kan också se hur vissa länder inom Europeiska unionen, framför allt kring Medelhavet, har haft starka intressen, både ekonomiska och politiska, av att upprätthålla en del av de här regimerna. I migrationsdebatterna här i kammaren har jag själv många gånger kritiserat det avtal som Italien ganska nyligen – det är knappt två år sedan – slöt med Libyen för att Libyen skulle bromsa migrationen till Europeiska unionen, så att Italien inte skulle få fler migranter. På så sätt har vissa politiska ledare i Europa kommit att understödja regimer av förtryckande karaktär runt om i Medelhavsområdet.

Det är egentligen synd att det ska behöva gå så långt som att folken reser sig innan Europeiska unionen vaknar. Vi ska komma ihåg att det är snart ett år sedan det började, och det är först nu som Europeiska unionen agerar.

Jag tillhör dem som är starka vänner av det europeiska samarbetet. Jag har full respekt för att det ibland tar mycket lång tid att samordna oss när vi har många olika viljor. Samtidigt är det ett misstag när de länder som kanske har de största möjligheterna att agera och verka i demokra-

tisk riktning har tagit så lång tid på sig. Det är inget annat än ett svek mot våra vänner som har samlat mod och rest sig mot dessa krafter.

Samtidigt är det en ganska komplicerad bild man får i debatten här. Jag ska apostrofera några av mina kolleger som varit uppe tidigare i debatten här. Jag tycker att Carina Hägg från Socialdemokraterna har en lite förenklad bild av svårigheterna. Hon menade i sitt inlägg att Sverige har varit saktfärdigt att agera och att stödja den ena eller andra kraften.

Jag tror att man ska vara varsam här. Sverige ska inte ha några intressen av vilka politiska krafter som växer fram. Däremot kan vi stödja generella principer om organisering, demokrati, yttrandefrihet och mänskliga rättigheter. Men det skulle ha varit oerhört problematiskt om till exempel den svenska regeringen och riksdagen hade ställt sig helhjärtat bakom den libyska oppositionen, som ju inte heller har ett klanderfritt agerande. Den som lyssnade på morgonnyheterna i dag kunde höra att man nu har börjat granska hur de många gånger modiga rebellerna i Libyen också har utfört en hel del dåd som vi aldrig kan stå bakom. I en blodig konflikt hade risken varit att Sveriges riksdag hade ställt sig bakom en hel del övergrepp som vi aldrig hade kunnat försvara. Vi måste ha det i åtanke.

Carina Hägg menade också att vi från Sveriges sida var väldigt sena att agera när det gällde till exempel Libyen. Jag vill minnas den aktuella debatt vi hade om Libyenfrågan här. Då kunde Socialdemokraterna inte leverera besked om vilka insatser man var beredd att ställa upp på. Det försinkar ju också möjligheten för regeringen att fatta beslut.

När det kommer till viktiga internationella insatser anser inte jag eller regeringen att vi bara ska plöja på för att få en majoritet, utan det är viktigt att ha med oss så många partier som möjligt, så att vi kan säga att en stor bredd av Sveriges riksdag står bakom detta. Det handlar om svenska soldater som ska agera och om svenska resurser. Det kan komma att kosta liv, och det kommer att kosta oerhört mycket pengar. Då är det viktigt att man har en politisk förankring som är ännu bredare än en egen majoritetsregering.

Jag hade tänkt argumentera lite med Hans Linde också, men han var tyvärr tvungen att avvika, så jag avstår från det.

Jag kan bara avrunda med att säga att jag ser fram emot att utskottet fortsätter att agera i den tydliga riktning som man nu har valt. Jag är också övertygad om att utrikesminister Carl Bildt kommer att fortsätta följa den linjen, så att vi kan få den tydliga och lite mer aktivistiska hållning som finns i utskottet. Det är sällan som utskotten är så tydliga i kritiken av det som har varit som man faktiskt har varit här. Jag ser fram emot att det inte bara blir fina ord, som i Lissabonfördraget, utan att det nu i grannskapspolitiken konkretiseras och leder till konkreta åtgärder.

Anf. 25 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Jag tyckte om det där med "aktivistiska". Det är bra om vi kan vara lite aktivistiska, så att inte bara vi i utskottet utan också regeringen i EU-samarbetet kan vara lite aktivistisk och driva frågor själva. Det gör ju de stora länderna. De väntar inte in lady Ashton för att tala om vad de tycker, men det gör vi. Jag tror att Sverige skulle må bra av att visa omvärlden att vi också har en egen röst, inte minst med tanke på det

goda rykte som vi faktiskt har runt om i världen. Där börjar man nu fundera över vart Sverige tog vägen. Var är Sveriges röst?

Men det var egentligen inte detta jag skulle fråga dig, Fredrick Federley, om utan om Västsahara och folkrätten och de glidningar som jag upplever är på gång när det gäller synen på om Marocko ockuperar eller inte.

Det är en självklarhet folkrättsligt att Marocko ockuperar Västsahara. Det är ingen som har ifrågasatt det tidigare. Men nu under senaste åren har jag vid ett antal tillfällen i spansk press märkt av glidningar i detta. Den nuvarande spanske utrikesministern menar att egentligen är inte Västsahara ockuperat av Marocko. Detta är någonting helt nytt.

Det spanska konservativa partiet som nu vann makten med stor majoritet har gått till val på att stärka Västsahara. I EU-samarbetet är det ändå Sverige som allra mest har stött Västsahara. Jag ser det som ett gyllene tillfälle för Sverige att skapa allianser med de spanska ministrarna när det gäller Västsahara.

Jag är inte lika säker på att de vill vara emot fiskeavtalet, eftersom Spanien är det land som har allra mest båtar. Men om de ska ha en Väst-saharapolitik värd namnet bör de också stötta det. Där har ni en uppgift.

Anf. 26 FREDRICK FEDERLEY (C) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Bodil Ceballos! Det råder ingen tvekan om att Centerpartiet anser att det bör vara ett fritt och demokratiskt Väst-sahara som vi nu går till mötes. Däremot anser vi inte att det är Europeiska unionen som ska stå för erkännandet. Det betyder dock inte att Europeiska unionen ska förhålla sig neutral till ockupationen som vi anser finns där.

I Centerpartiet har vi försökt att göra vad vi kan. Vi har politiska kanaler och har också försökt agera som parti och folkrörelse där vi har samarbete via Centerpartiets internationella stiftelse i Västsahara i demokratiprojekt och kvinnoprojekt.

Vi har nästan varje mandatperiod delegationer som åker ned och träffar både politiska företrädare för västsaharierna men också för organisationer för mänskliga rättigheter på plats. Det handlar också om att skapa den kunskap som behövs. Detta är ett otroligt fattigt område där det behöver byggas otroligt mycket framöver.

Det kommer också att bli en stor diskussion. Den dagen Västsahara förhoppningsvis blir fritt och demokratiskt har vi otroligt mycket vi behöver göra från både svensk sida och EU:s sida för att bygga upp det till en stabil demokrati med en fungerande och stark ekonomi.

Där är fiskeavtalen en stor del i detta. Det är inga hemligheter. Det kommer att utgöra en av de viktigaste grunderna för Västsahara. Det sluts i dag avtal som utan tvekan går att kritisera. Man tar egentligen ockuperade folks fiskerättigheter och överlåter dem på någon annan.

Det har framförts kritik från olika håll. Men det är återigen 27 länder som fattar beslut om detta. Kritik har framförts, och från Centerpartiets sida är vi beredda att fortsätta att göra det.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Anf. 27 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Det jag menar är att det i det här läget är oerhört viktigt att se till att glidningen av definitionen av ockupation eller ej inte tillåts glida vidare utan att man sätter stopp för den.

Det är Spanien och Frankrike som lite gått i bräsch för glidningen därför att man har egna intressen i området. Där är det väldigt viktigt att Sverige står emot. I det här läget finns det lite större chans, eftersom Spanien är på väg tillbaka till den politik det en gång hade i Västsahara-frågan.

Anledningen till att EU har gått med på fiskeavtalen är att det finns klausuler som menar att det också måste komma västsaharierna till del etcetera. Nu håller man på och bygger och bygger i huvudstaden Al-Ayun. Det är ett sätt för Marocko att visa EU att det kommer västsaharierna till del. Men man talar inte om vem som ska bo där, och vad det är till för.

Man talar inte om den stora invasion som har varit av marockaner till Västsahara. Det sätter hela systemet ur spel. Det är en olaglig åtgärd från ett ockuperande land att flytta en massa nybyggare dit. Det sker som vi vet också i många andra länder.

Det händer en massa saker. Men jag menar att det mer är någon form av lurendrejeri eller ett spel för kulisserna för att visa EU: Vi gör faktiskt detta. På samma sätt är det vissa västsaharier som får del av fiskeavtalen, etcetera. Är man regimtrogen kan man få del av dem.

Det är väldigt viktigt att vi står fast vid vår linje och försöker sprida vår linje till övriga. Ockupation är inte okej.

Anf. 28 FREDRICK FEDERLEY (C) replik:

Fru talman! Jag ska inte gå i polemik med Bodil Ceballos eftersom jag är av samma uppfattning. Men jag kan göra en anknytning som kanske kan förklara lite av problematiken.

Bodil var i sin första replik inne på möjligheten att kunna agera mer själv. Den är helt klart lite större om man är en större och starkare kraft i Europa. Så är det helt enkelt. Man får ständigt göra avvägningar.

Är det så att vi ska försöka agera själva här? Risken är då att vi från de andras sida har fulat ut oss på en rad andra områden. Det är ganska många gånger, särskilt om man som jag sitter i EU-nämnden, som man skulle vilja skrika lite högre och kasta papperen bakom sig.

Å andra sidan är risken om man börjar bli för aktivistisk att de andra slutar lyssna till en. I dag befinner vi oss i ett läge där vi har Europas öra tack vare flera år av att ha ägnat oss åt att vara en del av Europas kärna. Den balansen får man alltid gå. Men det måste definitivt finnas ett bortre stopp där vi säger: Sverige kan inte acceptera mer, och här säger vi absolut nej.

Vi ska försöka tillhöra Europas kärna av den enkla anledningen att om vi får de stora jättarna att lyssna till oss och känna respekt för oss är det bättre än att de stänger oss ute. Då har vi skapat ett problem som gör att vi aldrig får igenom vår politik. Men i övrigt är det ett stort grönt ljus till Bodil Ceballos i replikerna.

Anf. 29 CARINA HÄGG (S) replik:

Fru talman! Jag hoppas att den ovana som har spridit sig att försöka skriva om historien inte sprider sig till Centerpartiet. Jag noterade att beskrivningarna inte stämde.

Jag vill påminna om att så sent som tisdagen och onsdagen före den fredliga revolutionen i Egypten var den svenska regeringen tillsammans med europeiska regeringar beredda att sända Catherine Ashton till Kairo. På fredagen skulle hon ha stått och skakat hand med Mubarak.

Det var den politiska meningen. Det var inte Europas regeringar som ändrade på förhållningssättet. Det var demonstranterna på Tahrirtorget som gjorde det. Gång efter gång har Europa tagit fel initiativ och gjort fel ställningstagande och begått vad jag sammantaget vill kalla historiska misstag. Det måste vi lära oss av. Det måste regeringen ta ansvar för. Det inkluderar även regeringspartierna.

Jag har en annan mer konkret fråga. Jag tog för ett bra tag sedan upp en fråga utifrån lärdomarna i Iran och situationen för oppositionen där när det gäller telekommunikation. Något initiativ skulle vi kunna ta från svensk sida. Det vore rimligt att Sveriges handelsminister inte bara främjade svenska företag i olika länder inklusive i diktaturer utan också tog ett initiativ.

Hur ska vi använda telekommunikationen? Finns det möjligheter till frivillig överenskommelse som vi har talat om på mineralsidan och som vi har sett när det gäller diamantsidan? Kan vi överföra det tänket?

Å ena sidan säger vi att det är jättebra att oppositionen använder sig av telekommunikation och att vi ska stödja och driva på att den ska kunna använda sig av den. Man ska kunna använda Twitter och Facebook. Å andra sidan tar vi inget initiativ för att göra den vägen så säker som möjligt.

Vi kan driva in människor i det så att de försätts i en farlig situation, något som vi har debatterat tidigare här i kammaren. De blir fängslade, förföljda och torterade. Det måste finnas en helhetssyn på detta. Här har regeringen vägrat att ta upp de frågorna. Har Fredrick Federley en annan åsikt?

Anf. 30 FREDRICK FEDERLEY (C) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Carina Hägg! Jag avser inte på något sätt att skriva om historien, och det avser inte heller Centerpartiet att göra. Därför kan vi också påminna om de två dagarna innan fredagen när upproret började i Kairo. Jag kan inte minnas att Carina Hägg eller Socialdemokraterna krävde att man inte skulle ha relationer med Egyptens ledning över huvud taget.

Jag minns socialdemokratiska utrikesministrar från Sten Andersson och framåt. Jag kan inte minnas någon som har krävt att man inte ska träffa länders företrädare när de är diktaturer. Men jag välkomnar den nya socialdemokratiska linjen som säger att man inte ska umgås i varma rum med diktaturer. Jag kan bara välkomna den nya politiska linjen. Centerpartiet delar den uppfattningen.

Det kommer i FN-sammanhang och i en rad andra sammanhang att vara så att vi tvingas att sitta vid samma bord med människor vi föraktar. Men det är också så att vi måste kunna föra en dialog där. Jag tror inte heller att folken som är förtryckta är betjänta av en total isolering.

Här får man ständigt gå en balansgång där det säkerligen historiskt har blivit och framöver kommer att bli en del fel. Men man måste vara medveten om att det inte är någonting nytt att man har träffat företrädare för länder som på ren svenska har varit diktaturer. Det måste vi komma ihåg. Det vore en historieförfälskning om man menade någonting annat.

När det kommer till export av produkter är det betydligt mer komplicerat än vad jag tror Carina Hägg vill göra gällande. Jag skulle därför vilja fråga: Menar Socialdemokraterna och Carina Hägg att Ericsson ska beläggas med exportförbud? Menar man i så fall att det ska gälla i hela världen eller bara från produktionsanläggningar i Sverige?

Frågan är inte på något sätt löjlig eller irrelevant. Den visar på problematiken och att risken är att företagen flyttar ut. Jag anser att Ericsson har ett stort moraliskt ansvar i detta sammanhang. Däremot kan jag tycka att det inte är upp till regeringen att reglera det enskilda företaget Ericsson.

Anf. 31 CARINA HÄGG (S) replik:

Fru talman! Den första delen gällde synpunkter som vi framförde i ett tidigt skede, och det var ett av skälen till att jag som representant för Socialdemokraterna åkte till Egypten. Jag åkte dit för att visa att vi hade en annan ståndpunkt. Vi stödde demonstranterna. Vi stöder fredliga krav på demokratiutveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Tar vi detta ansvar och stöder dem ökar vi också möjligheterna för att dessa krafter, när det sker en omvälvning eller en revolution, får utrymme. Att stå passiv betyder också att man ger större utrymme för de krafter som kanske har en annan agenda och som inte riktigt har formulerat sig i dessa frågor. Det handlar alltså inte om att inte ta ställning. Det handlar om att ta ställning. Där menar jag att regeringen har sviktat.

När jag talar om det som jag har kallat rättvis kommunikation har jag inte talat om att Sveriges regering ska gå in och reglera eller att vi kanske ska tala om förbud i första hand. Jag menar att man måste ha en helhets-syn på vad man gör. Vi kan inte driva en politik som medvetet försätter människor i fara utan att de själva är medvetna om det.

Man kan mycket väl inventera företag i denna sektor, föra en diskussion och driva på. Kan man göra en sektorsöverenskommelse? Hur kan man jobba tillsammans? Hur kan man skapa en rättvis kommunikation? Man behöver alltså inte spetsa till det utan dra lärdom av det som vi har sett och förklara för kommunikationssektorn att det långsiktigt faktiskt också ligger i deras intresse att ha förtroende i dessa frågor.

Sedan vet vi att det är av stort värde för oss personligen som är engagerade i olika samhällsrörelser och politiska partier, men också för näringslivet, att i denna värld kunna använda mobiltelefoner och internet. Det är en tillgång, men vi måste våga se att det kan finnas problem och också våga ta initiativ och inte skjuta allt som inte är strikta handelsfrågor åt sidan.

Anf. 32 FREDRICK FEDERLEY (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att Carina Hägg är inne på någonting när hon i sin andra replik talar om att vi ibland kanske bör tänka på hur vi agerar med viss utrustning. Samtidigt är frågan otroligt delad. Jag tror inte att det är sociala medier som har lett revolutionen i Nordafrika, utan det är

folks vrede över det förtryck som man har varit utsatt för. Däremot har de kunnat vara ett verktyg för att förstärka och sprida kunskap och information om det som faktiskt sker.

Samma teknik som kan möjliggöra saker kan också användas till att vara förtryckande, spåra enskilda individer och så vidare. Det vet vi i allra högsta grad efter debatter som vi har haft i denna kammare som har handlat om personlig integritet och möjligheterna för enskilda att kunna skydda sig. Men jag tror att det finns all anledning här att fundera på hur man agerar i vissa situationer.

Samtidigt är vi världsledande på detta, och vi kan inte heller ducka för att många kommer att vilja ha vår teknik. Det handlar om miljarder till den svenska kassan varje år. Det handlar om ett antal tusen jobb i branscher som lever på att vi är världsledande inom just denna teknik. Men här får vi hitta en balans som är rimlig i allra högsta grad.

Carina Hägg menade att den svenska regeringen medvetet har verkat för att tillgängliggöra teknik för regimer som har skadat sina medborgare. Där vill jag nog backa bandet lite grann och säga att den svenska regeringen inte, och definitivt inte handelsminister Ewa Björling, åker runt i världen för att medvetet sälja utrustning som leder till att man förtrycker enskilda människor.

Däremot kan det säkerligen finnas tydliga exempel där teknik som har sålts i svenskt namn har möjliggjort förtryck. Detta finns det en anledning att ta en diskussion om. Att däremot påstå att vår handelsminister medvetet skulle tillgängliggöra denna teknik för förtryckarregimer vill jag definitivt ta avstånd från.

(forts. 12 §)

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

11 § Frågestund

Frågestund

Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Vi övergår nu till dagens frågestund. Jag vill hälsa statsråden välkomna. Justitieminister Beatrice Ask besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt ansvarsområde.

Frågestund

Anf. 34 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieministern som ju har hand om partibidragsfrågan.

Ditt parti har sammanlagt tagit emot över 90 miljoner kronor i privata och hemliga donationer de senaste tio åren. Ni har inte velat redovisa var pengarna kommer ifrån. Jag vill nu veta om företaget Carema eller personer kopplade till Carema har gett bidrag till er.

Skälet till att jag frågar är att det verkar finnas ett väldigt nära samarbete mellan Moderaterna och Carema. Förra finansborgarrådet Kristina Axén-Ohlin, som först privatiserade stora delar av äldreomsorgen i Stockholm, gick sedan till Carema som något slags etisk rådgivare, med klen resultat, kanske man kan konstatera, och säkert inte gratis. Häromdagen avslöjades att en annan toppmoderat i Stockholm, Henry Sténson, har anlitats som något slags PR-konsult åt Carema, säkert inte gratis det heller. Det är lätt att misstänka att det här samarbetet mellan Carema och Moderaterna också är finansiellt.

Min fråga är: Har Moderaterna tagit emot pengar från Carema eller från personer kopplade till Carema under dessa år?

Anf. 35 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Först tycker jag att det är viktigt att ha klart för sig att frågan om partibidrag i nuläget hanteras via de överenskommelser som finns mellan de olika partierna. Det har varit viktigt att det finns överenskommelser om hur bidrag ska redovisas och inte.

Moderaterna har inte tagit emot bidrag från juridiska personer sedan vi ingick i regering 1976. Därefter är det privatpersoner som haft möjlighet att bidra, precis som skett i många andra partier. Och de redovisningar som har skett har gjorts utifrån de träffade överenskommelserna.

Jag har inte i mitt huvud alla de personer som kan ha bidragit, men det handlar inte i första hand om enstaka stora bidragsgivare utan om en ganska bred skara.

Att enskilda människor kan bidra med såväl eget arbete och insatser som ett och annat ekonomiskt bidrag till politisk verksamhet tycker jag inte är fel.

Anf. 36 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Men pengar kan ta olika vägar, antingen direkt från företaget eller via privatpersoner kopplade till företaget.

Problemet för justitieministern är att hon inte kommer att bli trodd så länge som hon hemlighåller donationerna. Varifrån kommer de 90 miljonerna? Vad har ni egentligen att dölja?

Nu är det inte bara så att Moderaterna tycks gå som barn i huset hos Carema, utan samarbetet går också åt det andra hållet. Häromdagen utsåg regeringen en Caremadirektör till ny generaldirektör för Statens Institutionsstyrelse, Kent Ehliasson. Bilden man får är att Caremadirektörer anställer moderater och att moderater i sin tur utnämner Caremadirektörer till generaldirektörer i staten.

Fru talman! Det här är en hygienfråga. Medborgarna har rätt att veta vilka ekonomiska intressen som står bakom olika partier. Det handlar ytterst om att förebygga korruption. Och som vi vet sitter jag som ledamot i Europarådet, den parlamentariska församlingen. Där får vi nu skämmas för att vi inte har en bättre ordning på plats.

Om du vill bli trodd, lägg då korten på bordet, Beatrice Ask! Varifrån kommer de hemliga bidragen?

Anf. 37 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jag har naturligtvis ingenting att dölja. Vad vi diskuterar är hur politiska partier i Sverige redovisar de ekonomiska bidrag de får från enskilda personer och andra.

Moderaterna har sedan 1976 inte tagit emot bidrag från juridiska personer. Vi har också, precis som reglerna föreskriver, redovisat hur mycket som ges i bidrag. Vi har en transparent redovisning. Däremot anges inte person för person, och det är kopplat till vår inställning till valhemligheten som det är rimligt att man respekterar. Vanliga medborgare ska, utan att partiboken avslöjas, kunna bidra till politiska partier.

Det pågår just nu en intensiv diskussion om vilka regler vi ska ha i framtiden, och de diskussionerna får naturligtvis föras i laga ordning.

Däremot finns det andra partier som har kopplingar till olika organisationer och annat som kan ifrågasättas om man vill vara konspiratorisk. Jag tycker att det är att föra debatten på en för låg nivå.

Kvinnorna i demokratiseringsprocessen i arabländerna

Anf. 38 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Min fråga går till utrikesminister Carl Bildt.

Under den arabiska våren spelade kvinnorna en aktiv roll för den förändring som kom till stånd. Men i det civila samhället har kvinnorna inte tidigare kunnat vara aktiva och delta. Därför saknar både kvinnorna själva och samhället kvinnliga erfarenheter. Eftersom kvinnorna varit både begränsade och marginaliserade är det extra viktigt att kvinnor nu får utrymme att delta i demokratiseringsprocessen.

Därför är min fråga nu till utrikesminister Carl Bildt: Hur arbetar regeringen för att kvinnor och deras rättigheter inte ska tappas bort i de demokratiseringsprocesser som nu pågår i länderna i området?

Anf. 39 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Frågan om mänskliga fri- och rättigheter och demokrati är en av de allra viktigaste i hela den arabiska världen. Och det är alldeles självklart att frågan om kvinnors rättigheter är av speciell betydelse.

Det har varit lite olika i olika länder. Tunisien har legat relativt långt framme medan andra länder har legat långt efter. Nu finns det farhågor för att kvinnors ställning kommer att eroderas när man nu går in i en ny fas av att skriva sina konstitutioner. Det är en av de faktorer som har lett till att det redan starka stöd som Sverige har gett under mycket lång tid till kvinnoorganisationer nu kommer att utökas ytterligare. Vi har ett program som ligger på åtskilliga tiotals miljoner kronor per år till de

Frågestund

olika kvinnoorganisationerna, och jag skulle våga påstå att vi förmodligen är det land som ger mest i världen till de här organisationerna just nu.

Anf. 40 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Fru talman! Jag får tacka utrikesministern för svaret. Det var precis det jag var intresserad av att höra.

Demonstrationerna på Tahrirtorget i Egypten i dag har tagit förnyad fart. Därför ökar oron för vad som ska hända. Då är min följdfråga: Hur ser utrikesministern på utvecklingen och på kvinnornas fortsatta deltagande i freds- och demokratiseringsprocessen?

Anf. 41 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Det är självfallet av mycket stor betydelse. Jag skulle vilja understryka Tunisien igen, därför att Tunisien går nu in i fasen att skriva en författning och i en författning ingår de grundläggande reglerna för mänskliga rättigheter. Där är det väldigt viktigt att denna fråga bevakas.

Vi hoppas att Egypten nu ska kunna genomföra det val som inleds på måndag, hoppas jag, och att man då ska kunna börja ta itu med hur man ska formulera de här frågorna i den kommande egyptiska författningen. Då kommer vi och Europeiska unionen att bevaka denna fråga mycket noga och ge fortsatt stöd till de organisationer som verkar i denna anda.

Dvärgbandmask

Anf. 42 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Jag har en fråga till landsbygdsminister Eskil Erlandsson angående rävens dvärgbandmask.

Dvärgbandmask har ju konstaterats i Sverige, och Statens veterinärmedicinska anstalt har fram till den 15 juni i år undersökt 2 985 rävar. Tre av rävarna har varit infekterade av rävens dvärgbandmask. En har skjutits i Västra Götaland, en i Sörmland och en i Dalarna.

Så här skriver Statens veterinärmedicinska anstalt på sin hemsida: Då det inte finns finansiering för att undersöka fler rävar 2011 kan SVA inte samla in fler skjutna rävkroppar för undersökning av rävens dvärgbandmask. SVA informerar så snart en ny insamling kan börja. Diskussioner pågår om hur och i vilken omfattning vidare övervakning av parasiten ska utföras.

Min fråga är då: Har regeringen gett upp kampen mot dvärgbandmasken?

Anf. 43 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Det korta och enkla svaret är: Nej, det har vi inte gjort. I 2012 års budgetförslag från regeringen som nu är föremål för behandling av riksdagen finns, om minnet inte sviker mig, ytterligare 3 miljoner kronor att använda för det här ändamålet.

Anf. 44 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Jag har noterat beloppet. Jag tycker i sammanhanget att 3 miljoner är lite med tanke på det senfärdiga agerandet och det ljumma

intresset. Jag tycker naturligtvis att regeringen skulle ha agerat kraftfullt direkt om det hade funnits en vilja att stoppa dvärgbandmaskens utbredning. Tonen i budgeten tyder snarast på ett accepterande.

Eftersom hundar kan fungera som värddar för dvärgbandmasken finns det krav på avmaskning vid införsel av hundar till Sverige. Avmaskningskravet gäller under hela 2011 men slopas den 1 januari 2012. Ska jag tolka regeringens budget och det slopade avmaskningskravet som att Sverige har gett upp kampen mot dvärgbandmasken?

Anf. 45 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Svaret är nej. Det ökade anslaget som kommer för ändamålet under 2012, om riksdagen så beslutar, är ett tecken på att mitt svar är att vi inte har gett upp kampen.

Tyvärr har vi fått in parasiten i vårt land. Så är det. Vi önskar säkert alla att så inte hade varit fallet. Nu är det på det sättet. Nu ökar vi våra insatser utöver det ramanslag som ifrågavarande myndighet allaredan har. Anslaget är på det stora hela relativt fritt att använda eftersom ett ramanslag är just ett ramanslag och ska användas där det gör mest nytta.

Uppgifter om svenska Stasimedarbetare

Anf. 46 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Min fråga är till justitieministern. Den gäller uppgifter om Stasimedarbetare som arbetade i Sverige under kalla kriget, det vill säga före 1989 när förtrycket och diktaturen härskade i östra Tyskland. Min fråga har inte alls med det rättsfall att göra som nu är aktuellt med JK och Säpo.

Under kalla kriget var Sverige viktigt för Stasi. Inget land levererade så många rapporter till Berlin som Sverige. Det var tusentals rapporter. Kunskapen om detta kommer inte så mycket från Säpo utan från Berlin och forskning och undersökningar där.

Det finns ett arkiv, Rosenholtzarkivet i USA, från vilket bland annat Tyskland och Danmark har begärt ut uppgifter om Stasimedarbetare i dessa två länder. Varför har inte Sverige begärt ut dessa uppgifter om medarbetare till Stasi från CIA och USA?

Anf. 47 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Låt mig först konstatera att detta är en viktig fråga. Vi är alla intresserade av den moderna historien och vad som har förevarit. Vi är också intresserade av att få veta vad som har hänt och inte.

Det som har diskuterats när det gäller Stasiarkiven i första hand är naturligtvis i vilken utsträckning uppgifter kan offentliggöras eller inte och de avvägningar som måste göras där utlämnande av uppgifter kan skada både enskilda personer och Säkerhetspolisens arbete. Det är en komplicerad historia att göra bedömningar om.

Av det skälet har jag bjudit in gruppledarna för riksdagspartierna till ett möte på måndag där vi ska diskutera frågorna, vad vi kan tänkas förenas om att vi borde göra eller inte. Det är viktiga avvägningar om sekretessbelagda uppgifter.

Prot. 2011/12:36
24 november

Frågestund

Carl B Hamilton tar upp specifika uppgifter. Jag får konstatera att det är Säkerhetspolisen som utreder den typen av brott som det kan vara fråga om. Det handlar om olovlig underrättelseverksamhet, spioneri och den typen av allvarliga frågor.

Anf. 48 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Jag frågade om de arkiv som CIA fick ta hand om i samband med Berlinmurens fall. Sverige bör, enligt min mening, begära ut dessa uppgifter från USA, precis som Tyskland och Danmark har gjort. Varför har Sverige inte gjort det?

Jag har hållit på med dessa frågor. Vad som ligger bakom frågorna är att människor undrar varför det är sekretess. Är det fråga om i samhället högt placerade personer som skyddas av sekretessen? Är det därför Sveriges regeringar och myndigheter inte frågar efter arkivens innehåll och förefaller slå vakt om sekretessen, att den ska vara så viktig?

Det här är otroligt centralt. Många tror att inställningen drivs av att det är fråga om ett skydd av högt placerade svenska personer.

Anf. 49 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det finns naturligtvis ingen anledning för vare sig den svenska regeringen i dag eller tidigare regeringar att hålla människor om ryggen på det sättet. Skälet till sekretesskyddet av olika uppgifter har en annan grund. Det handlar om människors integritet. Man kan ha varit misstänkt men är inte det längre. Det finns många skäl till varför det finns ett skydd av den typen av uppgifter.

När det gäller den typ av uppgifter som nu efterfrågas är det Säkerhetspolisen som hanterar dem. Säkerhetspolisen har också fått tillgång till uppgifter ur Rosenholzkartoteket. Det är USA som har kartoteket i sin besittning, som äger materialet och bestämmer i vilken utsträckning man får del av det hela. Det här är frågor som har hanterats och hanteras av Säkerhetspolisen.

Det finns många aspekter av frågorna som behöver diskuteras och där det finns ett stort engagemang. Det är också skälet till att jag har bett gruppledarna att komma på måndag för att vi i lugn och ro ska diskutera de avvägningar som finns vad gäller sekretess, historiska uppgifter och Säkerhetspolisens viktiga arbete.

Bluffakturor

Anf. 50 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! Jag har också en fråga till justitieministern. Den gäller bluffakturor. Det är något som ökar lavinartat. Det är förödande för speciellt de små företagen. Betalningsanmärkningarna registreras hos kreditupplysningsföretagen redan när ansökan om betalningsföreläggande har gjorts hos kronofogden. Om fordran verkligen existerar eller inte bryr man sig inte om.

För privatpersoner är det i det här sammanhanget helt annorlunda. Där får man enligt lag endast registrera betalningsförsummelser som har fastställts av domstol eller av annan myndighet.

Som centerpartist månar jag om företagen och anser att man borde ändra på detta. Gör ministern något åt detta till fördel för företagen?

Prot. 2011/12:36
24 november

Anf. 51 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det här är ett stort problem för småföretagen. Den intensitet som företagare utsätts för den typen av bluffakturor går i vågor. Det är naturligtvis en direkt olaglig verksamhet. Den är oftast specialiserad och lite svår att komma åt när man hanterar den styckevis och delt.

Rikspolisstyrelsen genomför ett specialiserat arbete när det gäller vissa typer av kriminalitet, till exempel bedrägeri, just för att forma en grupp specialkunniga som bättre kan utreda och ta sig an den typen av ärenden.

Jag vill inte säga att vi har alla svaren på hur vi ska hantera denna kriminalitet, men vi ser med mycket stort allvar på den eftersom den hämmar småföretagens verksamhet och sätter enskilda människor i besvärliga situationer.

Anf. 52 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! Om man inte gör något kan uppgifterna ligga kvar i fem år hos kreditupplysningsföretagen. Det är inte klokt. Det handlar också om att handläggningstiden hos domstolarna är oerhört lång i dessa ärenden. Även om man får rättelse och uppgifterna tas bort från registret drabbar dessa registreringar företagen hårt. Därför handlar det om att korta handläggningstiderna. Är det något som ministern också kan göra något åt?

Anf. 53 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Vi arbetar intensivt med frågorna om handläggnings- tiderna i domstolar mer generellt. Vi kan inte plocka ut varje enskilda viktigt problemområde och säga att vi ska jobba särskilt med det. Det handlar om domstolarnas förmåga att hitta bättre administrativa rutiner så att ärenden hanteras någorlunda snabbt. Men det är naturligtvis ett stort bekymmer för dem som drabbas.

Låt mig vända på saken och säga följande. Det finns ett engagemang hos flera berörda myndigheter och många företag att rätta till situationen. Alla är medvetna om problemet.

Jag tror att det måste angripas från mer än ett håll för att vi ska kunna lösa upp de knutar som finns. Det kanske till och med är en snabbare väg att nå viss framgång än att enbart titta på handläggningstiderna i domstol. Därmed inte sagt att regeringen inte arbetar ytterst intensivt med att skynda på handläggningen i domstol hela tiden. Vi kan också se att vi har ökat effektiviteten, men det finns mer att göra.

Sexuella övergrepp inom idrotten

Anf. 54 MATTIAS KARLSSON (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieministern.

Problemet med sexuella övergrepp inom idrottens värld blixtbelystes för en tid sedan i och med Patrik Sjöbergs avslöjanden om de kränkningar han tvingades utstå under sin uppväxttid. Vi ska självfallet inte miss-

Frågestund

tänkliggöra alla våra fantastiska idrottsledare, och jag är medveten om att problemet är både svåråtkomligt och komplext. Men det är inte en anledning att inte göra någonting alls.

Riksidrottsförbundet har vid sidan om sitt breda förebyggande arbete föreslagit att i likhet med landets förskolor ska landets idrottsföreningar ha rätt att begära ut begränsade registerutdrag för att kunna se om någon idrottsledare tidigare dömts för brott mot barn. Man vill ha begränsade utdrag för att det inte ska medföra en alltför stor integritetskränkning.

Justitieministern har hittills på ganska oklara grunder varit skeptisk till det här förslaget, men i går kom signaler från idrottens företrädare om att ministern kanske börjar tänka om. Jag vill alltså fråga justitieministern om de här uppgifterna stämmer och om hon därmed här och nu kan lova att regeringen kommer att tillmötesgå Riksidrottsförbundets önskemål.

Anf. 55 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Låt mig först beklaga om jag har varit oklar eller otydlig i mina besked. Det finns goda skäl för att vi är något restriktiva när det gäller utdrag ur belastningsregistren.

Det ena är att belastningsregistren är uppbyggda och utformade utifrån att rättsvårdande myndigheter ska kunna bekämpa brott. De omfattas också av allmän sekretess, och de undantag som görs när det gäller barnomsorg och annat är specialreglerade. Det är ganska komplicerat.

Den som begär ett utdrag, vilket idrotten vill, får i allmänhet ut rubbet. Men inom idrottsvärlden vill man inte veta allt om den enskilde. Idrotten är bra på att ta sig an till exempel ungdomar som har halkat snett, men det är specifika brott man är ute efter.

Ska vi hantera detta behöver vi i princip se över belastningsregistret. Vad jag pratade med dem om i går och vad jag också har sagt tidigare är att vi nu förbereder ett arbete för att se hur vi bättre ska kunna utforma någon typ av register för att hantera detta.

Anf. 56 MATTIAS KARLSSON (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag tolkar det ändå som att ministern är beredd att överväga det här och att det kan bli ett arbete för att komma till rätta med de här problemen, och det är glädjande. Jag hoppas också att det sker snabbt. Jag tror att det här är någonting som är viktigt, och det kan både öka tryggheten för föräldrar och barn inom idrotten och bidra till att stärka integritetsskyddet för idrottsledarna.

Min följdfråga blir om ministern kan ge något besked om när vi kan förvänta oss ett förslag i den här frågan.

Anf. 57 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Tyvärr kan jag inte utlova snabba resultat i just den här frågan. Om vi behöver göra om utformningen av registren och hitta regler som gör att vi kan snäva in vilka uppgifter man tar ut, för vilka kategorier och vem som ska få göra det är det ett ganska komplicerat arbete, som också har att göra med integritet och många andra frågor.

Däremot vill jag gärna säga i det här sammanhanget att vi inte ska tro att utdrag ur belastningsregistret tryggar situationen för våra barn visavi pedofili eller någonting annat, för de flesta finns inte i registren. Det är en falsk trygghet.

Därför var jag väldigt glad över att Riksidrottsförbundet i går när vi pratade om de här sakerna kunde redovisa ett ganska brett arbete med att utbilda människor i hur man kan förebygga och ha bättre medvetenhet om den problematik som kan uppstå. Vi måste jobba brett om vi ska skydda våra barn mot den typ av övergrepp som tyvärr har skett mer än en gång.

Prot. 2011/12:36
24 november

Frågestund

Användandet av Ericssons mobilteknologi i Syrien

Anf. 58 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Min fråga riktar sig till utrikesminister Carl Bildt. Den gäller det svenska företaget Ericsson och dess verksamhet i Syrien.

I dag kan Sveriges Television berätta att ett av Ericssons mobiltelefonsystem, det så kallade Ramossystemet, används aktivt för att lokalisera och förfölja oppositionella. Man kan bestämma geografiskt var dessa personer befinner sig. Det är naturligtvis någonting som är till hjälp i den syriska regimens terror mot sin egen befolkning.

Samtidigt vet vi att man på EU-nivå diskuterar att skärpa sanktionerna mot Syrien ännu en gång, vilket naturligtvis är välkommet. Ett av de områden som är under diskussion är just it-området.

Jag undrar nu om utrikesministern mot bakgrund av de här avslöjandena om hur Ericssons system används kan lova att Sverige i ministerrådet kommer att verka för så heltäckande sanktioner som möjligt på just it-området vad avser Syrien.

Anf. 59 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Svaret på den frågan är nej.

Mobiltelefonen är det kanske viktigaste frihetsinstrumentet i hela den arabiska våren. Vi skulle inte ha vetat någonting om förtrycket i Syrien och skulle inte ha haft en enda bild eller en enda information utan mobiltelefonin. Det är samma sak i Egypten, i Tunisien och i Libyen. Det är en revolution för frihet som har möjliggjorts inte minst av denna mobilteknologi.

Det finns inga speciella system som exporteras för att spåra. Men det är riktigt: Du kan spåra Jonas Sjöstedts telefon i Sverige. Du kan spåra tåg. Du kan spåra röksignaler. Du kan spåra fartyg om du så vill. Men glöm inte: Detta är en frihetsrevolution som den mobila kommunikationen har gjort möjlig. Den ska vi försöka understödja, inte stoppa. Att strypa mobiltelefonin i Syrien är att strypa möjligheten till information och frihet.

Anf. 60 JONAS SJÖSTEDT (V):

Fru talman! Det är inte riktigt vad som anges i den mediala bevakningen. Där utpekas just Ramossystemet som specialdesignat för att leta personer på olika geografiska punkter och kunna hitta dem.

Jag beklagar att utrikesministern inte ser några problem med att Sverige har exporterat ett sådant här övervakningsredskap till den syriska regimen.

Man kan också notera att så sent som den 7 mars i år var vice premiärministern från Syrien på lunch i Arvfurstens palats hos handelsminister Ewa Björling för att diskutera hur de syrisk-svenska handelsrelationerna kan utvecklas. Sverige har gett 139 miljoner kronor i exportkrediter för svensk export till Syrien.

Ser utrikesministern verkligen inte något problem med det här nära handelspolitiska samarbetet, bland annat av övervakningskaraktär, mellan Sverige och Syrien?

Anf. 61 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Är det någonting som ska beklagas är det väl att Jonas Sjöstedt inte informerat sig i frågan.

För att kunna göra samtal med mobiltelefoni måste systemet veta var mobiltelefonen är. Det krävs kanske inte så mycket tankeverksamhet för att fundera ut att det är så. Det gäller alla system – det är inget speciellt. Det är det svenska systemet. Det gäller överallt.

I grunden är det en frihetsrevolution som har möjliggjorts genom detta. Det är inget speciellt system.

Läs på innan du frågar nästa gång, Jonas!

Reglerna för avvisning

Anf. 62 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Tobias Billström.

Den ryska kvinnan Ganna är kvar i Sverige eftersom Europadomstolen prövar hennes ärende. Många var de som ansåg att hon hade skäl att stanna. Nu har vi ett annat exempel, i Östergötland, med en utvecklingsstörd kvinna som ska utvisas till Syrien, tvärt emot vad professionen anser. Också där tycker man att det finns skäl för att hon ska få stanna.

Uttrycket särskilt ömmande fall tycks vara otydligt, åtminstone om man ska relatera det till vad medborgarna upplever. I dessa fall tycker medborgarna att det finns starka ömmande skäl, men bevisligen anser inte lagen det.

Vad ska ministern göra för att det ska stämma mer överens och för att öka tydligheten i dessa ärenden? Alla kan ju inte söka sig till Europadomstolen för att få sina ärenden prövade.

Anf. 63 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Den här frågan handlar inte om särskilt ömmande omständigheter, som Yvonne Andersson sade, utan om synnerligen ömmande omständigheter. Det kanske är just den skillnaden som vi bör diskutera.

Jag kan naturligtvis inte här och nu diskutera vare sig det ena eller andra enskilda fallet, för de prövas i domstol. Så måste det också vara om vi ska ha den rättssäkra ordning som riksdagen har beslutat att vi ska ha när det gäller asylärenden.

Upphållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter kan beviljas i undantagsfall, om ingen av de skyddsgrunder som vi har uppställda i utlänningslagen är tillämpliga och en person har mycket starka skäl att få stanna i landet. Men vid en prövning ska det också göras

en samlad bedömning. Det innebär naturligtvis att man tar hänsyn till saker som den sökandes hälsotillstånd, anpassningen till Sverige eller situationen i hemlandet. Men de här bedömningarna görs alltid utifrån de individuella förutsättningarna i varje enskilt fall.

Det är Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas uppgift att gå in och titta på de skäl som har anförts och det underlag som har presenterats och sedan göra sin bedömning. Det ankommer inte på mig som statsråd eller på riksdagen att göra den bedömningen.

Anf. 64 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Jag frågade faktiskt ministern hur man kan öka tydligheten. När vi hör och läser i medier och när vi hör människor tala är det ingen tvekan om att det finns en skillnad mellan vad lagstiftningen innebär i de enskilda fallen och vad man själv tror att den skulle innebära.

Jag hänvisade till två exempel. Kan vi öka tydligheten? Om de exemplen inte ryms inom ramen för det uttryck jag talade om, så vad är det då som ryms där?

Vi är måna om mänskliga fri- och rättigheter. Det är människor som skickas tillbaka utan någon anförvant och dessutom utan stöd och hjälp som de behöver i sin vardag, medan det finns anhöriga i Sverige som är beredda att ta hand om dem.

Då måste man börja fundera över tydligheten i lagstiftningen. Vi ska ju inte vara ett föregångsland enbart när det gäller forskning, teknik, ekonomi, företagande och annat utan också när det gäller mänskliga fri- och rättigheter.

Anf. 65 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Det kanske också tål att påminna sig om att medierna inte alltid ger hela bilden utan i många fall ger den bild som medierna tycker passar in för att de ska få ihop sin historia och sin berättelse. Det kanske man måste reflektera över i de här sammanhangen också.

Den rättssäkra prövning som däremot äger rum i våra domstolar och i Migrationsverket ska inte påverkas av mediernas bedömning, utan där ska man bara ta hänsyn till de skäl som faktiskt presenteras.

Jag har därför ingen anledning att ifrågasätta den ordning som vi har i Sverige. Jag tycker också att det är viktigt att komma ihåg att de olika omständigheter som finns i ett ärende alltid ska vägas samman i en samlad bedömning.

Det kommer aldrig att vara möjligt att skriva en lag som är så exakt att den passar in på vartenda fall, utan den måste alltid ställas mot en praxis som i fråga om asylärenden utvecklas av Migrationsöverdomstolen, det vill säga kammarrätten här i Stockholm.

Jag kan inte heller uttömma alla de omständigheter som man beaktar vid den prövningen, utan det är också en fråga som måste avgöras från fall till fall. Det handlar om hälsotillståndet, utlänningens situation i Sverige och så vidare. Det är frågor som vi alltid måste diskutera.

Prot. 2011/12:36
24 november

Frågestund

Frågestund

Anf. 66 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Min fråga riktar sig till Beatrice Ask.

Under senare tid har många upprörts av de privata bolagens härjningar inom välfärdssektorn: brutaliserad personalpolitik, ibland vanvård och aggressiv skatteplanering som har utvecklats av en ideologisk kärna i ledningarna för de skilda verksamheterna.

Mest utpekad har Carema varit. Nu noterar vi att regeringen låter rekrytera en av Caremas toppchefer som generaldirektör för Statens institutionsstyrelse.

Jag undrar: Vilka särskilda strategiska överväganden finns det bakom det? Kommer det att förändra inriktningen? Kommer det att vara ett inledande skede att privatisera även denna verksamhet?

Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Nej, någon privatisering av Statens institutionsstyrelses verksamhet kan inte komma i fråga, framför allt inte den del där vi har ungdomsverksamhet för dem som annars skulle hamna i fängelse, eftersom de är dömda för allvarlig brottslighet. Det är naturligtvis en statlig uppgift – så är det.

I rekryteringsfrågorna har alliansregeringen försökt komma ifrån den ganska otydliga och ofta stängda process som vi var vana vid under många år, till förmån för en mer professionell hantering.

Jag har inte information eller kunskap i det specifika fallet. Men jag utgår från att man har arbetat på ett professionellt sätt där man har använt sig av referenser, kravprofil och olika typer av provningar. Människor kan ha en viss bakgrund, men det kan också vara så att man hellre vill arbeta i den typ av verksamhet som vi vill rekrytera personer till.

Statens institutionsstyrelse är en oerhört central verksamhet, så jag är angelägen om att det finns en bra ledning där.

Anf. 68 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Jag noterar med intresse statsrådets svar. Det är så man brukar svara. Gå och ställ dig vid kritikern, så att kritiken inte syns. Så gör Moderaterna i fråga efter fråga. Och så driver man politiken i skymningen.

Jag hade i går en intressant diskussion med en av de ledande moderaterna, Johnny Munkhammar, kring finanspolitiken. Munkhammar säger:

Det är två axlar vi bygger politiken på. Det är skattesänkningar, och där har vi bara börjat – säger han efter 100 miljarder – och privatiseringar. Samhället är alldeles för starkt. Vårt historiska uppdrag är att försvaga samhället.

Att göra samhället svagare gör också människorna svagare. Jag skulle efterlysa en tydlighet och en öppenhet från Moderaterna om deras egentliga politiska strategi flera gånger här i kammaren.

Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jag tänker inte recensera Peter Perssons referat av ett samtal som han har haft med en kollega någonstans. Det vore förmätet av mig, och det vore också väldigt fel.

När det gäller Moderaternas politik beträffande Statens institutionsstyrelse kan jag säga att det som är angeläget för mig är att vi får en bättre tingens ordning i fråga om den verksamhet som ska tillrättaföra ungdomar som har begått mycket allvarliga brott. Det innebär att vi ska ha hög kvalitet på utbildning och behandling men också en stramhet i de regler som gäller, eftersom personerna är dömda för allvarliga brott.

Återfallen är dess värre alldeles för många i den verksamheten i dag. Därför krävs det insatser för att arbeta vidare och utveckla verksamheten.

När det gäller politiken i allmänhet handlar det inte om att försvaga samhället. Samhället är mer än staten. Staten ska vara begränsad men stark. Staten ska vara särskilt stark när det gäller att ta hand om de svagaste och när det gäller att säkerställa lag och ordning i landet.

Statens institutionsstyrelse har båda uppgifterna.

Ett nationellt sprututbytesprogram

Anf. 70 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Till att börja med vill jag bara säga att kammaren kan andas ut – jag har inga orena sprutor med mig, som det ryktades om. Däremot florerar det oerhört mycket orena sprutor runt om i landet.

I Skåne har man under flera års tid med framgång bedrivit ett sprututbytesprogram. Det har resulterat i att man inte har upptäckt ett enda nytt hivfall under flera års tid, vilket även bekräftas av flera smittskyddsläkare.

I Stockholm krävdes det dock att över 40 människor drabbades av hiv innan trångsynta, moraliska politiker svängde om och införde ett sprutskyddsprogram.

Denna fråga är oerhört viktig. Varje narkoman ska – oavsett var i landet man bor – ha samma rättigheter och skyldigheter och samma trygghet.

Därför undrar jag: Vilken syn har justitieministern på frågan om att införa ett nationellt sprututbytesprogram, så att vi kan få slut på hivepidemin bland narkomaner?

Anf. 71 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Utifrån den verksamhet som jag har huvudansvaret för kan jag säga: Jag kan se en och annan konflikt. Vi dömer människor för narkotikabrott, och många är missbrukare. Att vi sedan skulle tillhandahålla verktyg så att de kan fortsätta med sitt missbruk under verkställigheten känns för mig något knepigt.

Den konflikten ligger också till grund för den intensiva diskussion i frågan som har varit både i regionen och här i riksdagen.

När det gäller sprututbytesprogram i olika delar av landet och även i andra länder finns det lite olika rapporter. Vi vill väl alla försäkra oss om att vi inte befrämjar utan snarast försöker förhindra smittspridning. Men man kommer inte ifrån den konflikt som det ligger i att tillhandahålla

verktyg för något som är mycket nära förknippat med elände, brottslighet och mycket annat allvarligt.

Därför är denna fråga inte helt enkel. Jag tänker inte införa den här typen av utdelande av sprutor inom kriminalvården.

Anf. 72 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Tack för svaret, justitieministern!

Det enda vi fick till svar var av rent moralisk karaktär, och det är så det har låtit.

Låt mig för det första konstatera att detta inte är någon narkotikapolitisk fråga utan en hälsofråga.

För det andra har det visat sig att när man har infört sprututbytesprogram har det kunnat initiera en första vårdkontakt med sprutnarkomaner, som är de som befinner sig längst ned på samhällets botten och drar sig mest för att söka kontakt med myndigheter. Men just tack vare dessa program har de kunnat få en första kontakt, en kontakt som har gjort att man har kunnat påbörja ett motivationsarbete mot ett drogfritt liv, som du hyllar så mycket.

Sist men inte minst har jag skrivit någonting som jag knappt kan läsa, men jag kom på det nu i efterhand. Det är att sprututbytesprogram inte leder till ökat missbruk. De argument som ni använder är enbart föråldrad moralism. Vad ni gör är att ni sprider mer hiv än vad hivmannen själv gör. Ni står till svars inför de människor som drabbas av det här genom er naiva syn och er trångsynthet i de här frågorna.

Anf. 73 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Moral är viktigt, och även i hälsoarbete och folkhälsoarbete finns skäl att ta med den typen av värderingsaspekter.

När det gäller missbruksbehandling och när det gäller insatser både för att undvika smittspridning och för att komma till rätta med missbruk är nog det stora bekymret, enligt min uppfattning, bristen på bra behandlingsalternativ och bristen när det gäller att alltid kunna erbjuda behandling för den som så önskar.

Det är svårt att sluta med ett missbruk. Det är många som aldrig får den hjälp de skulle behöva – och de kanske behöver den mer än en gång. Där behöver vi göra mer. Det är därför som vi arbetar intensivt bland annat inom kriminalvården för att bli bättre och duktigare på detta. Det är också därför som vi bland annat när det gäller ungdomar inom Statens institutionsstyrelse har tagit ett större ansvar för utslussningen, eftersom vi vet att många återfaller.

Man kan alltså arbeta mot missbruksproblematik och även smittspridning på mer än ett sätt. Men det finns frågeställningar och komplexitet i frågan om sprututbytesprogram, och jag är inte övertygad om att det är rätt väg att gå.

Den svenska Arktisstrategin

Anf. 74 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till utrikesminister Carl Bildt om den svenska Arktisstrategin.

Sverige och utrikesministern har nu varit ordförande i Arktiska rådet i ett halvår. I dagarna inleds klimatförhandlingarna i Durban. Klimatpåverkans effekter för Arktis kan som vi alla vet bli katastrofala om vi inte kommer överens nu i slutet av året. Jag skulle därför vilja fråga utrikesministern om han anser att det är att leva upp till en ambitiös och ansvarsfull klimatpolitik att i Arktiska rådet driva en politik som inte tar avstånd från rovdrift på Arktis stora tillgångar på fossil olja och gas.

Ni kallar det för hållbar exploatering, men jag ifrågasätter om det över huvud taget finns någon hållbar exploatering i en så känslig miljö, och det inte bara av klimatskäl.

Nu när Sverige är ordförandeland har vi en mycket större möjlighet att påverka och också driva arbetet vidare för att faktiskt skydda Arktis. All olja som inte tas upp och används är ett skydd för Arktis.

Anf. 75 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Den fråga som Bodil Ceballos tar upp är självfallet mycket viktig. Vi arbetar mycket med speciellt miljöskyddsaspekterna på alla typer av verksamhet i Arktis. Då beaktas också det faktum att det är många människor som bor där uppe och som har ett intresse av att bedriva en verksamhet som är i överensstämmelse med deras långsiktiga intressen.

Däremot ligger regelverken för utvinningen av naturresurser entydigt i de olika länderna själva. Det är Sveriges riksdag som avgör hur vi kan exploatera naturtillgångarna i norra Sverige, ingen annan. Det är Norges storting som beslutar om regler och villkor för exploatering av till exempel energiresurser i de norska delarna av Arktis. På samma sätt är det i de andra länderna. Det ligger icke inom det Arktiska rådets område.

Anf. 76 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! Men den svenska Arktisstrategin talar om hållbar exploatering. Då skulle jag vilja veta hur denna hållbara exploatering ser ut enligt svensk modell. Jag menar att det inte finns någon hållbar exploatering.

Forskarna talar om att vi inte får komma över 2 grader. Samtidigt vet man att vi kanske måste hålla oss till och med under 2 grader. 1,5 grader säger nu vissa forskare att det är innan klimatpåverkan så att säga blir farlig för människor. Då är det märkligt om inte vi som nation skulle kunna driva i Arktiska rådet att man ska skapa ett större skydd.

När isarna smälter kommer vi också att drabbas. Det är inte bara fattiga länder och små ö-nationer som drabbas. Jag läste i Gefle Dagblad häromdagen att man räknar med att vi kommer att ha ett vattenstånd som är en halv meter högre i slutet av det här seklet, och ändå har vi landhöjning. Tidigare har jag läst att om det hade varit som det egentligen skulle vara skulle det vara en inlandskommun.

Anf. 77 Utrikesminister CARL BILDT (M):

Fru talman! Råvarorna är en viktig del av utvecklingen i Arktis. Det gäller också vår egen del av Arktis. Vi öppnar ständigt nya gruvor uppe i Norrbotten. Vi exploaterar de resurser som vi har ännu mer intensivt. Vi försöker göra det på ett miljömässigt hållbart sätt, även om vi vet att det innebär ökade utsläpp, också av sådant som kan ha miljöpåverkan.

Men vad vi har en överenskommelse och en diskussion om inom Arktiska rådet är betydelsen av att verka globalt för att dra ned utsläppen av de klimatpåverkande gaserna och ämnena. Vi har ett samarbete om de frågorna i Arktiska rådet för att tydliggöra detta när det gäller de globala beslut som är alldeles avgörande. Det som kommer från Arktis i det här sammanhanget är av ytterligt marginell betydelse, om man tittar på siffrorna, med möjligt undantag av det som ligger i vissa delar av nordliga Sibirien.

Laxfisket i Östersjön

Anf. 78 SUZANNE SVENSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till landsbygdsminister Erlandsson angående den nya Havs- och vattenmyndighetens förslag till beslut avseende laxfisket i Östersjön.

Myndigheten föreslår att den svenska kvoten i första hand ska gå till det fiske som görs med fällor nära älvarnas utlopp, framför allt i Norrland. Samtidigt är det meningen att laxfisket i södra Östersjön ska fasas ut.

I Blekinge har redan mycket av fisket försvunnit. Det differentierade fisket har försvunnit längs med kusterna. De som i dag har mindre båtar får fiska lax, för det finns inte mycket annat vid kusten. De som har lite större båtar får dra sig nedåt mot den polska sidan för torskfiske.

Enligt de uppgifter som jag har fått är Sverige ensamt om att vara på väg att fatta ett sådant beslut. De andra länderna runt Östersjön kommer att släppa sina kvoter till det aktiva fisket.

Jag undrar: Hur ser ministern på detta?

Anf. 79 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Det principiella svaret från min sida är att jag värnar det kustfiske som vi har i Blekinge och på andra håll i vårt land. Jag gör det av flera skäl. Det handlar om sysselsättningsskäl, för fisket som sådant. Men det handlar också om turistiska skäl och andra näringslivsutvecklingsmöjligheter som finns i samband med att man har ett kustnära fiske. Det för ofta med sig att man får andra verksamheter i de samhällen som har den här verksamheten.

Det vi gör på min nivå är att fastställa de kvoter som ska delas mellan länder och de fiskeansträngningsmöjligheter som vi måste fastställa på den internationella, och i det här fallet EU-gemensamma, nivån.

Vad beträffar de enskilda ställningstaganden som görs utifrån de beslut som fattas på EU-nivå i det här fallet är det våra myndigheter som fattar beslut. I det fallet är jag förhindrad att över huvud taget tycka någonting eller ingripa, detta av ministerstyrningsskäl, som jag hoppas att ledamoten känner till.

Anf. 80 SUZANNE SVENSSON (S):

Fru talman! Tack för det svaret! Det gläder mig att ministern ser positivt på det kustnära fisket.

Ministern har flera myndigheter under sig, bland annat Jordbruksverket. Där har man ett omfattande och mycket bra landsbygdsprogram.

Genom det finns det möjlighet även för fisket att söka pengar för att kunna vidareutvecklas. Man kan stå med ett ben i fisket och vidareutvecklas mot turism, bland annat.

Då tycker jag att detta är lite konstigt – och där har jag också en fråga till ministern. Det finns flera verk och myndigheter under ministern. Kommunicerar de inte med varandra så att de ser vilken inriktning som regeringen tänker sig i sådana här frågor?

Anf. 81 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Det korta svaret på den framställda frågan är: Jo, det är självklart att myndigheter pratar med varandra av skäl som ledamoten nämnde. Olika saker hanteras på olika ställen, men det måste ändå fattas beslut som leder i någon riktning. Sådana samtal förs både mellan de myndigheter som är en del av den verksamhet som ligger under Landsbyggsdepartementet och på andra departement. Så är det.

Biståndspolitik

Anf. 82 CHRISTIAN HOLM (M):

Fru talman! Den svenska biståndspolitik har genomgått stora förändringar och förstärkningar under den tid som har varit sedan bistandsministern tillträdde sin tjänst.

Effektivitet, resultat och öppenhet har varit tydliga ledord under denna förändring, och fokuseringar har skett både vad gäller i vilka regioner vi är engagerade och i vilka områden vi sakligt är mer engagerade. Sverige har också deltagit i och står bakom Parisdeklarationen från 2005 och Accraagendan från 2008.

Nästa vecka äger biståndseffektivitetstoppmötet i sydkoreanska Busan rum. Vilka är de viktigaste prioriteringarna och frågorna för Sverige och bistandsministern på plats i Busan?

Anf. 83 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Jag tackar frågeställaren eftersom vi är måna om att ha en bra representation och insikt i riksdagen om vad vi gör på detta område. Det har stor internationell betydelse, men det också är viktigt att alla kan känna delaktighet och stolthet över Sverige som ambitiös biståndsnation.

Vi ser att det kommer många nya givare. Det är ett nytt landskap. Det har hänt mycket sedan Parisdeklarationen, som Christian Holm tog upp.

Det viktiga för Sverige under mötet i Sydkorea är att få ökat fokus på resultat så att vi kan se att bistånd gör skillnad i fattiga människors liv och att det leder till utvecklingsresultat.

Vi har också sagt att det är viktigt att ta ansvar för stärkt transparens. Varför är det så viktigt? Jo, för att man ska kunna följa bistandsflödena och utkräva ansvar men också för att se att det finns fiskal transparens i de miljöer som biståndet verkar.

Vidare vill vi se till att fler aktörer kommer in i biståndet och att vi kan använda oss mer av näringslivet i utvecklingsfrågor.

Prot. 2011/12:36
24 november

Frågestund

Anf. 84 CHRISTIAN HOLM (M):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Resultat och öppenhet är viktigt. Dessa frågor står också många av partierna i riksdagen bakom.

Sakfrågor som rör viktiga värden för Sverige är till exempel mänskliga rättigheter, demokrati, kvinnors roll och delaktighet, handel med näringslivet och möjlighet till marknadsekonomiska principer.

Jag kan tänka mig att det finns en och annan motsättning med länder som har andra värderingar än vi har.

Hur agerar Sverige för att vinna så stort gehör som möjligt för dessa för oss så viktiga värderingar?

Anf. 85 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Det dokument som kommer att framförhandlas och kallas Busan Outcome Document är inte ett mellanstatligt bindande avtal, men det handlar om hur man förhåller sig och innehåller rekommendationer för både givar- och mottagarländer.

Det är, precis som Christian Holm uppmärksammar kammaren på, ett nytt läge eftersom det är många nya biståndsgivare. Vi har att hantera nya givare som kanske inte är så vana vid vår byråkrati och tycker att utvecklingsagendan behöver vara mer offensiv med till exempel ökat samarbete med bland annat näringslivet. Det finns även en del som ifrågasätter det viktiga civilsamhällsorganisationernas deltagande.

Det kommer att bli ett spännande möte, inte minst vad gäller transparensfrågorna. Vi ser till exempel att Kina har starka invändningar mot det som Sverige driver som en av våra hjärtefrågor.

Från svensk sida har vi också sagt att vi ska slå vakt om det som redan överenskommit i Accra om de mänskliga rättigheterna. Vi får inte heller tappa bort jämställdheten i utvecklingssamarbetet.

Det blir som sagt ett spännande möte, och jag är glad över riksdagens engagemang i dessa frågor.

Röding som exportvara

Anf. 86 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag har ett djupt engagemang för en mer hållbar värld och vill se en värld som är god mot både människor och miljö. Då är det av yttersta vikt att våra ekosystem klarar av producera bra mat och friskt vatten.

Jag riktar min fråga till landsbygdsministern. Du sade till TT i en intervju den 10 augusti i år när du fick frågan om vad som kunde vara de nya stora svenska exportprodukterna att röding kunde vara en sådan produkt.

Röding innehåller stora halter av bromerade flamskyddsmedel som ligger över de gränsvärden som en EU-myndighet har föreslagit. Det är också känt att bromerade flamskyddsmedel har kombinationseffekter med andra miljögifter, exempelvis metylkvicksilver.

Har landsbygdsministern tagit intryck av detta eller tycker du fortfarande att just denna fisk ska vara den stora svenska exportprodukten till Europa?

Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Regeringen tillsatte en utredning för ungefär fyra år sedan för att ta reda på vilka möjligheter som finns i skilda delar av landet att utveckla fiske- och vattenbruksverksamheten.

Utredningen visade bland annat att vi har goda möjligheter att utveckla vattenbruksverksamheten i de vattenmagasin som det finns rikliga mängder av, speciellt i den norra delen av landet, och därigenom skapa produktion av mat och också utöka arbetsmarknaden med fler arbetstillfällen.

I utredningen framfördes också synpunkten att detta är de vatten i vårt land som är minst påverkade av mänsklig aktivitet. Det finns alltså goda möjligheter.

Jag är beredd att arbeta vidare med detta. Jag står nämligen för att vi ska ha jobb och tillväxt i alla delar av vårt land, och speciellt i de delar där jobb och tillväxt behövs allra mest.

Anf. 88 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag hävdar att landsbygdsministrarnas ganska naiva uttolkning av vad som skulle kunna vara svenska exportprodukter stöder Socialdemokraternas uppfattning att framtagandet av dessa produkter ska skötas av experter.

Man måste snarare jobba med att etablera varumärken och utveckla specifika produkter för att skapa de nya jobben. Ett exempel är Västerbotten som har haft goda exportprodukter och skapat nya jobb, inte minst för mjölkbönder i norra Sverige.

Över lag reser ministrarnas svar frågan: Hur ser ministern egentligen på spridningen av kemikalier i vår mat? Jag tänker på kadmium i spannmål eller miljögifter i fisk.

Anf. 89 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Det är mycket komplicerade frågeställningar som framförs. Låt mig som svar på den ena frågeställningen säga: Det ena utesluter inte det andra. Vi har många produkter från mejeri, växtodling och vattenbruk som enligt min uppfattning skulle kunna bli större svenska exportprodukter.

Genom regeringens insatser har den svenska livsmedelsexporten ökat rejält under de senaste åren. Jag är jätteglad för det eftersom det ger jobb och utveckling i alla delar av landet.

Invandringspolitiken

Anf. 90 KENT EKEROOTH (SD):

Fru talman! Frågan går till Tobias Billström. Regeringen brukar reflexmässigt tala om hur fantastiskt berikande Sveriges massinvandring är. Då och då slinker det dock ut mer eller mindre explicita erkännanden om hur kostsam massinvandringspolitiken är.

Till exempel sade Fredrik Reinfeldt i en partiledardebatt i *Agenda* följande: Vi har inte högre socialbidrag i dag än vi hade 2006. Om de stiger vet jag vad det beror på, men ska vi diskutera flyktingmottagningen får vi ha det som ett särskilt ämne.

Han erkände alltså rakt ut invandringens kostnader.

I tidningen Riksdag & Departement ska Tobias Billström nyligen ha sagt följande: Det viktiga är att höja golvet i asylsystemet så att länder med låg standard kan höja sig.

Cecilia Malmström talar också om att man måste höja golvet.

Dessa och flera andra liknande uttalanden vittnar om att regeringen trots sin retorik utåt allt som oftast ändå inser de enorma kostnader som är förknippade med massinvandringspolitiken. Annars skulle man knappast önska att andra tog emot fler invandrare och vi färre.

Erkänner regeringen att den förda invandringspolitiken belastar samhället med enorma summor varje år?

Anf. 91 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Det är viktigt att komma ihåg två saker. För det första: Det är klart att det är kostnader kopplade till invandringen. Vem har försökt förneka det? Självklart kostar det pengar att pröva asylansökningar och att motta människor.

Men det som vissa partier i kammaren, inte minst det som frågeställaren representerar, glömmar bort är att när dessa människor väl hamnar i arbete börjar de betala skatt. Dessa skattepengar är en betydande del av statens inkomst. Skulle vi plocka bort dem skulle vi få stora problem.

Vi får inte heller glömma bort de arbetsinsatser som görs varje dag. Vi måste betänka vad det skulle innebära och få för effekter om alla de människor som kommit till Sverige på senare år skulle försvinna från arbetsmarknaden i dag.

Detta resonerar aldrig Sverigedemokraterna kring, men det måste jag som migrationsminister och regeringen göra. Svaret på frågan är: Vi har inga som helst problem att diskutera kostnaderna, men är ni beredda att diskutera intäkterna?

(Applåder)

Anf. 92 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! Samtliga nationella och internationella undersökningar som tar ett helhetsgrepp över invandringens kostnader visar att det är en nettokostnad för samhället. När man har tagit hänsyn till invandrarens bidrag till samhället är det alltså en jättestor kostnad. Den lägsta kostnad som någon har kommit fram till är 40 miljarder netto varje år. Rättvisandet i Sverige kostar ungefär 40 miljarder varje år. Det säger lite om vilka kostnader vi står inför. Inte ens arbetskraftsinvandring hjälper, enligt undersökningarna.

Om nu invandringen är så fantastiskt berikande som regeringen försöker ge sken av, varför måste då Billström tvinga Sveriges kommuner att ta emot den aldrig sinande strömmen av invandrare? Ett sådant lagförslag är nämligen utlovat den här mandatperioden. Varför bönar och ber de kommuner som har fått utstå denna massinvandring andra kommuner att ta sitt ansvar? Anders Lago, Ilmar Reepalu och Göran Johansson har gemensamt gått ut i en debattartikel och sagt att man måste tvinga kommuner att ta emot.

Om det är så berikande, varför måste man tvinga andra att ta emot?

Anf. 93 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag hoppas att kammaren noterade att ordet intäkt inte förekom vid ett enda tillfälle i Kent Ekeröths resonemang. Det var väl vad man kunde vänta sig från Sverigedemokraterna. Jag fick alltså inte svar på min fråga.

Mina synpunkter när det gäller utformningen av den svenska migrations- och integrationspolitiken är att vi inte är tillräckligt bra på att få människor i arbete tillräckligt snabbt. Därför har vi i dag problem med de kostnader som uppstår. Det är en fråga som regeringen arbetar intensivt med, både arbetsmarknadspolitiskt och integrationspolitiskt. Det finns gott om exempel internationellt, inte minst från Kanada, som visar att man mycket väl kan få tillbaka intäkter som balanserar upp de kostnader man har. Det beror på hur man utformar systemen.

Vi har en läxa att lära. Jag är mycket ödmjuk inför detta. Vi har haft en integrationspolitik som inte har varit tillräckligt effektiv när det gäller att få in människor på arbetsmarknaden, men det är en gigantisk skillnad mellan att arbeta för att förändra de systemen och Kent Ekeröths väg som är att dra ned ridån och släcka ljuset för allt vad migration till Sverige innebär.

(Applåder)

Anf. 94 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag tackar deltagande ministrar, statsråd och frågeställare. Jag kan meddela att det var många anmällda i dag, så många har inte fått ställa sin fråga. De ombeds att komma tillbaka nästa frågestund.

12 § (forts. från 10 §) Översyn av den europeiska grannskapspolitiken (forts. UU5)

Anf. 95 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Under år 2004 utvecklades de första verktygen för en aktiv och agendastyrd europeisk grannskapspolitik. Den har med tiden utvecklats och förändrats och i dag står vi inför ett nytt politiskt klimat i det europeiska närområdet, vilket innebär behov av ytterligare förändringar och förbättringar av grannskapspolitiken.

EU:s partnerskapssamarbete med länderna i södra Medelhavsområdet har pågått i 15 år i syfte att främja demokrati och mänskliga rättigheter, skapa stabilitet och välbefinnande och minska fattigdomen i regionen. Vi kristdemokrater ser särskilt fram emot att demokrati och frihetliga värden får en starkare ställning i det fortsatta samarbetet och att det genomsyrar EU:s grannskapspolitik.

Också samarbetet med det östliga partnerskapet behöver ständigt utvecklas och förnyas.

Visumförenklingar och frihandelsavtal behöver ses över. Man behöver också se över möjligheten att arbeta mer tillsammans med det civila samhället. Ökad rörlighet för studenter behöver också ses över. Rörlighet för studenter, forskare och företag är viktiga nycklar i ett gott samarbetsklimat. Länderna i det östliga partnerskapet, som geografiskt är belägna i Europa, ska ha rätt att ansöka om medlemskap så snart de uppfyller de

Prot. 2011/12:36

24 november

Frågestund

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

nödvändiga kriterierna. Ambitionen när det gäller medlemskapet gör att en nödvändig anpassning kommer att bidra till en positiv utveckling i dessa länder. Att bidra till demokratisk integration i närområdet är en av EU:s mest centrala utrikespolitiska uppgifter.

Fru talman! Vi kristdemokrater vill också särskilt stödja de länder som på ett tydligt sätt arbetar för att öka demokrati och mänskliga rättigheter. Det är alltså viktigt att stärka det ekonomiska stödet via omfördelningar inom ramen för EU:s budget. Det är också viktigt med en differentiering av hur stödet ser ut. Mer varierat stöd, omfördelning av befintliga medel och ett mer aktivt förhållningssätt i regioner som nu genomgår stora förändringar är av stor betydelse.

När det gäller det ekonomiska stödets utformning finns det ett antal viktiga principer som måste gälla. I det ingår självklart att män och kvinnor ska få möjlighet att utvecklas och delta i samhället på lika villkor. Såväl jämlikhet som jämställdhet är värdefulla att utveckla och är viktiga framgångsfaktorer för både enskilda människor och nationer.

De jämställdhetsambitioner som Sverige, Europeiska unionen och FN har bör på ett tydligt sätt komma fram i relationerna med EU:s grannländer.

Fru talman! I utlåtandet tar man också upp frågan att sammanställa hur utvecklingen av mänskliga rättigheter och statusen ser ut i världens länder och att EU årligen bör sammanställa och offentliggöra rapporter om förhållandena i fråga om de mänskliga rättigheterna.

Genom offentliga MR-rapporter synliggörs bristande respekt för MR samtidigt som man sprider kännedom om länders framsteg på MR-området, vilket kan bli en inspiration för alla länder att leva upp till kriterierna för mänskliga rättigheter.

Kristdemokraterna är positiva till det extra ekonomiska tillskott som föreslås till grannskapspolitiken. De punkter som tas upp i utlåtandet som villkor för högre ekonomiskt stöd anser vi är positiva. Ju snabbare och mer angelägna demokratiseringsåtgärder som görs inom ett land desto starkare stöd från EU. Särskilt viktigt är stödet till det civila samhället. Ett samhälle byggs underifrån, och det civila samhället är en förutsättning för demokrati.

Föreningar, organisationer och frivilliga sammanslutningar är en förutsättning för ett bra samhällsklimat. Ett gynnsamt samhällsklimat för det civila samhället i partnerländerna är avgörande för möjligheterna till ansvarsutkrävande. Det civila samhället är viktiga genomförare av utvecklingsinsatser.

Det vill vi kristdemokrater särskilt uppmärksamma i utformningen av den nya grannskapspolitiken.

Fru talman! Vi kristdemokrater känner oerhört starkt för demokrati-stödet och dess betydelse. Den befintliga grannskapspolitiken har vissa brister som också nämns i betänkandet. Vi delar den kritiken. Grannskapspolitiken måste i högre grad genomsyras av EU:s grundvärderingar, synen på demokrati och de viktiga värden som detta medför. Självklart är arbete och försörjning, ekonomisk utveckling och handel av betydelse för hur andra värden och delar av samhället utvecklas.

Europarådets roll och initiativ för att främja en demokratisk utveckling i grannländer är välkommen. Genom att ge länder i vårt grannskap status som partner och utveckla relationerna främjar man framväxten av

demokrati och mänskliga rättigheter. Här har redan några länder fått status som partner, vilket är positivt.

Fru talman! Det finns otaliga exempel på varför demokrati, frihandel och gränslösa relationer mellan länder är en framgångsfaktor för freden. Detta ska vi fortsätta att använda som ett lysande exempel. Samtidigt ska vi visa stor respekt och tolerans för nya demokratiers svårigheter och eventuella tillkortakommanden när det gäller en process som vi själva har utvecklat under århundraden och som en del länder precis har påbörjat. Vårt tålamod måste vara stort och långsiktigt.

I de länder där den arabiska våren har gett avtryck måste vi vara med och ta ett stort ansvar för framtiden och för uppbyggnaden av demokratiska institutioner och rättsstater. I de konstitutioner som nu ska utformas behöver demokrati, religionsfrihet och jämställdhet tydligt komma till uttryck. Det återstår att se om detta blir verklighet eftersom fundamentalistiska religiösa grupper i dag har för mycket makt och motverkar en demokratisk utveckling.

Varje överenskommelse och avtal med dessa länder måste följas upp av handling och resultatuppföljning. Det har varit en stor brist i de tidigare samarbeten som har funnits.

Här måste EU genomföra en tydlig förändring, och denna förändring tror vi är realistisk och genomförbar.

Anf. 96 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Låt mig ta till orda som ordförande i riksdagens delegation till PA-UfM – Parliamentary Assembly of the Union for the Mediterranean – som lyfts fram på s. 20 i utskottets utlåtande. Det är en av vårt parlaments minsta delegationer, men efter den arabiska vårens vindar kanske en av de delegationer som har de mest spännande kontaktytorna. Vid sessioner och i utskottsarbete inom PA-UfM finns möjlighet att komma samman med företrädare för några av de länder som nämns i utlåtandet angående översyn av den europeiska grannskapspolitiken. I utlåtandet sägs att det behövs en ny politik som i högre grad är inriktad på stöd till demokratin. Den fullt rimliga slutsatsen dras att EU-medborgarna inte vill ha ett fattigt, oroligt och instabilt grannskap.

För något år sedan, före den arabiska våren, var kontakter med länder som Tunisien, Egypten och Syrien kanske inte de mest prioriterade. Europa visste vad som fanns. Det blundades i rätt stor utsträckning för de övergrepp som skedde mot den egna befolkningen och den statskorruption som utarmade ekonomier och gjorde en liten elit stötande rik – allt detta som kom att kallas arabisk socialism.

Nu är läget ett annat. Både av genuint intresse och med skammens rodnad på kinderna över att dessa tjuvsamhällen accepterades och respekterades så länge följer man nu händelserna i Nordafrika och Mellanöstern mycket noga. Det finns tendenser som går i olika riktningar. Till det mer hoppfulla kan, precis som har nämnts tidigare här i dag, räknas det nu pågående valet i Marocko och försöken att där utvecklas mot en mer konstitutionell monarki med flerpartisystem. I Tunisien har val genomförts som av observatörer inklusive representanter från vår egen riksdag beskrivs som väl genomförda. Där har den politiska lösningen blivit maktdelning mellan de större partierna där det största partiet, som beskrivs som moderat muslimskt, tar hand om premiärministerposten. Ett

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

mer sekulärt parti besätter presidentposten med en aktiv människorättsaktivist som har suttit fängslad under den tidigare regimen för sina åsikters skull. Slutligen finns där ett vänsterparti som har fått talmansposten.

Men det finns också det som inger oro. Mordandet av den egna befolkningen i Syrien fortsätter. Skillnaden mot tidigare är dock att modern teknik, exempelvis från Ericsson, gör det möjligt för oss utanför att se bilder och höra ljudupptagningar som gör att vi förstår vilka grymheter en murken presidentregim utsätter oskyldiga människor för. Såväl Turkiets tydlighet mot grannlandet Syrien som Arabförbundets fördömanden gör att det finns skäl att tro att frihetens förändrande vindar ska nå även detta land.

Fru talman! Dagar som dessa går mångas tankar till det som nu sker i Egypten. Med förfärande snabb hastighet håller militären på att slösa bort det förtroendekapital som byggdes upp under de dagar av demonstrationer i början av året som ledde till att president Mubarak avsattes och att en juridisk process inleddes mot honom. När stora människomassor samlades på Tahrirtorget i Kairo och krävde Mubaraks avgång visades stor moderation, och man vägrade använda vapnen mot befolkningen. Det styrande militärrådet blev då något av garant för en fredlig övergång. Vilken kontrast till de många som dödats och skadats de senaste veckorna med tårgas, gummikulor och bepansrade fordon som jagar demonstranter!

Fru talman! Den svenska delegationen till PA-UfM besökte för några veckor sedan Egypten. För egen del kom jag hem så sent som i söndags från Alexandria och Kairo från en annan resa. Vi var sex svenska riksdagsmän på plats i Kairo den söndag i oktober då människor marscherade från de huvudsakligen kristna kvarteren i Maspero. De utsattes för provokatörer, och det hela slutade sedan med direkta konfrontationer med militären då närmare 30 personer dödades och över 300 skadades. Vi kunde vid ett besök på Egyptens UD dagen därpå tydligt förklara att det är helt oacceptabelt att den egna befolkningen utsätts för sådant våld. Tanks som kör över ungdomar är en skrämmande parallell till Prag 1968 eller Peking 1989.

Då Mubarak fälldes lovade militären en övergång inom sex månader. Det har man nu skjutit på. Den 28 november är det tänkt att den första valomgången ska inledas, om än inom ramen för mycket komplicerade valregler. Därefter ska på det nya året ett rådgivande Shuraråd väljas. 100 personer ska därefter utses till den kommitté som ska skriva en ny konstitution med därpå följande folkomröstning. Militären har nu sagt att det efterlängttade presidentvalet ska genomföras sommaren 2012 i stället för 2013, som man tidigare sade.

Fru talman! Utskottet lyfter i sitt utlåtande fram några av de bärande principer som bör vara gällande i grannskapspolitiken gentemot länderna i södra Medelhavet och Mellanöstern: fria och rättvisa val, förenings-, yttrande- och mötesfrihet, rättsstat, korruptionsbekämpning och reformering av säkerhets- och brottsbekämpningsstyrkorna.

Utskottet noterar: Det är viktigt att EU lämnar stöd till demokratisk reformering som initieras i samband med eller omedelbart efter maktskifte och i en övergångsperiod och därmed medverkar till att bereda väg för en långsiktig demokratiseringsprocess.

Kvinnans ställning är ett gott lackmustest på ett lands demokratiska utveckling. Vid vårt besök i Egypten fick vi bland annat reda på att över 80 procent av alla kvinnor är könsstympade och att det i ett land med över 80 miljoner invånare finns endast en kvinnojour.

En annan av demokratins bärande pelare är mediefriheten. Därför är det bra att en tydlig slutsats dras i utlåtandet: EU bör verka för en formell och reell grund för oberoende nyhets- och åsiktsspridning. I alla sammanhang där vi kan närvara, inklusive PA-UfM, är det en viktig uppgift för oss från Sverige att betona vikten av fria medier och att internet med Facebook, bloggar och Twitter inte stoppas.

Ryssland är ett bra exempel genom att just vara ett dåligt exempel. Landet är på väg mot val i december, men oppositionen har starkt begränsade möjligheter att verka. Hundratals journalister har genom åren dödat, misshandlats eller försvunnit. Låt oss se till att det som nu sker i Ryssland inte är ett öde som ska drabba Nordafrika på dess väg mot demokrati!

På plats i Egypten ges från olika håll uttryck för behov av forsknings- och stipendieprogram för unga. Sverige har också ett gott rykte i regionen genom exempelvis Svenska institutet i Alexandria och Anna Lindh Foundation som möjliggör mötesplatser, inte minst för unga politiskt aktiva.

I grannskapspolitiken understryks vikten av det civila samhället. Det är av största vikt att det finns en mångfald i form av föreningar, förbund och församlingar. Därför är det beklagligt att så liten uppmärksamhet i utlåtandet ägnas åt religionens roll och behovet av religionsfrihet. Jag hittar endast en mening om detta på s. 18. Jag tror nämligen att religionen kan vara såväl en positiv kraft för förändring, samhörighet och trygghet som en negativ kraft som ligger bakom motsättningar och förtryck. För de kristna kopterna i Egypten är religionen något som binder samman landet. Landet har med sina nästan 10 miljoner kristna ungefär två tredjedelar av arabvärldens samtliga kristna. Det finns politiska krafter som med stor stolthet lyfter fram både korset och halvmånen tillsammans. Men det finns också de som önskar skriva ut grupper som de kristna ur den gemensamma historien. De skulle vilja använda en ny konstitution i Egypten för att tränga undan och tränga ut. Ett gott råd från vår sida är att en ny grundlag just ska säkra alla gruppers möjligheter att finnas och verka.

I debatten talas det ofta om islamister som en enhetlig grupp. Jag tror att det är en mycket farlig förenkling. Det är viktigt att se *alla* olika grupperingar och schatteringar – allt från moderata muslimska grupper som mycket påminner om AK-partiet i Turkiet till militanta grupper som inte har något emot ens att få ekonomiskt stöd från Saudiarabien eller andra gulfstater.

Fru talman! Arabiska våren har delvis sin grund i att en fattig frukt-handlare i Tunisien i sin vanmakt över vanskötsel och korruption tände eld på sig själv. Enligt uppgift var den samlade förmögenhet som han lämnade efter sig 24 amerikanska dollar. Kärran han använde var i sig värd 15 dollar. Därefter har Ben Ali i Tunisien, Mubarak i Egypten och Gaddafi i Libyen fallit. En korrupt presidentregim biter sig fast i Syrien, men dess dagar är räknade.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Översyn av
den europeiska
grannskapspolitiken*

Människor har rest sig därför att de är trötta på vanskötsel, statligt tjuveri, förtryck och en säkerhetspolis som jagar oliktankande.

Fru talman! Från kleptokrati mot demokrati och från arabisk socialism och misskötta ekonomier mot öppenhet – det är spännande saker som händer i Nordafrika och arabvärlden. Därför är det viktigt med dagens debatt som handlar just om en europeisk politik gentemot vårt grannskap. Förhoppningsvis kan vi i Europa bli de goda grannar som dessa länder, folk och kulturer förtjänar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

Statliga företag

13 § Statliga företag

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2011/12:NU5
Statliga företag (skr. 2010/11:140).

Anf. 97 LARS JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag inleder med att yrka bifall till reservation 1 om statliga företag, till reservation 5 om ägarstyrning av statliga företag, till reservation 7 om jämställdhet inom statliga företag, till reservation 8 om Vattenfall AB och till reservation 12 om Sveaskog AB:s jaktarrenden.

För oss socialdemokrater handlar näringspolitik om att nya jobb och värdeburen tillväxt skapas genom innovationer, forskning, entreprenörskap, infrastruktur och utbildning. Vidare kan vi fortsätta att utveckla viktiga näringar i Sverige även om allt fler företag agerar på den globala marknaden.

Sverige har stora tillgångar i form av råvaror, malm, skog, natur och vattenkraft. Tillgångarna har under en lång tid haft stor betydelse för vårt lands välstånd. De statliga företagen har också haft stor betydelse för att utveckla näringslivet i Sverige.

Fru talman! Låt mig ta fyra exempel.

Det första exemplet gäller samarbetet mellan dåvarande Televerket och Ericsson – en framgångsrik svensk näringspolitik. Det samarbetet har starkt medverkat till att Ericsson nu är ett ledande globalt företag inom it.

Det andra exemplet gäller statens agerande för att skapa en infrastruktur på elmarknaden. För hundra år sedan köpte staten genom ett aktivt ägande upp privata elbolag för att bygga ett elnät för hela landet samtidigt som man byggde upp en elproduktion. Så skapades Vattenfall och Svenska kraftnät, till gagn för företag och för samhället som helhet.

Det tredje exemplet gäller den omstrukturering av statens ägande av skog som skapade Sveaskog – ett annat statligt företag. Möjligheter till en levande landsbygd skapas genom att små skogsägare nu erbjuds möjligheter till köp av skog att bruka.

Det fjärde exemplet gäller LKAB som staten fullt ut förvärvade från privata kapitalägare på 50-talet. Genom ett långsiktigt och tålmodigt ägande har man kunnat utveckla bolaget till ett av Sveriges i dag mest lönsamma företag – ett företag som ger enorma vinster till staten samti-

digt som företaget kan medverka till finansieringen av den stora stadsomvandling som pågår i Kiruna och Gällivare.

Mina exempel ger en tydlig bild av att staten som aktiv ägare har stor betydelse för andra företags utveckling. Nya jobb skapas i Sverige, och samhället som helhet gynnas av ett aktivt statligt ägande. Därför är staten som ägare en del i vår syn avseende värdeburen tillväxt!

Fru talman! I dag är 200 000 personer anställda i statens företag. Tillsammans levererar man, enligt regeringens skrivelse som nu ligger på riksdagens bord, en utdelning med 38 ½ miljard för år 2010. Det innebär en ökning med 82 procent jämfört med året innan och 14 miljarder mer än regeringen beräknat i sin budgetproposition. Med andra ord är statliga företag ingen förlustaffär för svenska skattebetalare – tvärtom!

Men den borgerliga regeringen visar inget intresse för att utveckla en statlig näringspolitik. Tvärtom styrs man av ideologiska skyggglappar. Det visade man extra tydligt förra hösten när man flyttade över ansvaret för alla statliga företag från Näringsdepartementet till Finansdepartementet med det tydliga uppdraget att sälja statliga företag.

Finansmarknadsministern har vid ett flertal tillfällen – inte minst i olika interpellationsdebatter i denna kammare – sagt att han inte tycker att det är förenligt med uppdraget att äga företag på en konkurrensutsatt marknad. Denna inställning ger verkligen ett intryck av en trött regering utan egna idéer.

Man hoppas på att en enmansutredare hjälper regeringen med styrningen av de företag som man uppenbarligen inte vill ha kvar – en majoritet i riksdagen stoppade ju tidigare i år fortsatt utförsäljning av ett antal företag.

Vi tycker att det är ytterst tveksamt att organisationen för styrningen av företagen läggs i en enmansutredning i stället för att riksdagens partier ges möjlighet att medverka i utredningen och se på möjligheterna till ett aktivt ägande av statliga företag. Det hade varit intressant att i stället för att sälja statliga företag för att amortera av på Sveriges för närvarande låga statsskuld använda avkastningen från dessa statliga företag till att utveckla en aktiv näringspolitik.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag åter beklaga utförsäljningen av statligt ägande i Nordea. Det är ju inte första gången vi socialdemokrater tar upp frågan om Nordea. Nu är den statliga ägarandelen nere på 13 procent. Vid årsskiftet hade staten en ägarandel på 20 procent. Vi ser nu hur ett passivt ägande leder till ett mindre inflytande i banken. Staten tillsätter inte längre ordföranden i banken.

Man bryr sig inte om vad staten säger om bonusar till företagsledningen. Nu kommer också avkastningskrav på 15 procent. De höga avkastningskraven kommer att leda till att det finns mindre pengar att låna för näringslivet – aktieägarnas girighet är viktigare. Dessutom är det många som tror att bankens huvudkontor kommer att flyttas till ett annat land när staten visar ett så litet intresse. Regeringen har inget att sätta emot. Så går det när man underskattar ägandets betydelse!

Är det då så att Sverige har en väldigt stor andel statliga företag jämfört med andra länder, vilket emellanåt framförs från borgerligt håll? Nej, knappast. Enligt OECD-statistik från augusti i år har åtta OECD-länder fler sysselsatta i statliga företag än Sverige har – i Sverige drygt 3 pro-

cent av antalet sysselsatta. Länder som Norge, Finland och Frankrike har fler sysselsatta i statliga företag.

Sverige har ett stort ansvar och kan visa vägen till god etik när det gäller att ta fram hållbara produkter, bra arbetsvillkor, jämställdhet och konkurrenskraft just genom det statliga företagsägandet.

En hållbar utveckling kräver ökat ansvarstagande för klimatomställningen – inte minst gäller det Vattenfall – samt ett stopp för girighet och kortsiktig vinstmaximering. Staten kan därför genom sitt ägande spela en mycket viktig normsättande roll i näringslivet. LKAB, Sveaskog, Telia Sonera, SBAB, Posten Norden, Vattenfall och andra företag med statligt ägande kan och ska vara förebilder.

Anf. 98 JONAS ERIKSSON (MP):

Fru talman! I detta betänkande behandlar vi 2011 års redogörelse för företag med statligt ägande och ett tjugotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Jag har i betänkandet redogjort för Miljöpartiets hållning på några områden. Innan jag fördjupar mig i dessa yrkar jag bifall till reservationerna 3, 4, 6, 7 och 9.

Miljöpartiet ser att företag med statligt ägande kan fylla många viktiga funktioner. För oss har dock det statliga ägandet inget egenvärde. Vi ser det som ett medel för att uppnå andra angelägna samhällsmål. Vi är inte ideologiskt bundna vid att det statliga ägandet av företag generellt sett ska öka eller minska. Ägandet måste i stället avgöras från fall till fall. Vi anser att det beslut riksdagen fattade om att dra tillbaka försäljningsbemyndigandet vad gäller Postnord AB, SBAB Bank AB och Telia Sonera AB, liksom Vattenfall AB, våren 2011 var väl motiverat.

Samtidigt finns det bolag där vi inte ser skäl till ett fortsatt statligt ägande. Ett sådant bolag är SAS AB. SAS har länge haft stora ekonomiska problem, och staten har vid ett flertal tillfällen varit tvungen att gå in med aktieägartillskott. Miljöpartiet har svårt att se någon samhällspolitisk nytta med att staten äger flygbolag. När flygtrafiken är konkurrensutsatt kan ett statligt ägande snarare vara en hämsko när det gäller att reglera och ställa hårdare miljökrav på flygtrafiken.

Fru talman! Ett gemensamt mål för samtliga statliga företag borde enligt vår uppfattning vara att vara ledande när det gäller hållbar ekologisk och social utveckling. Regeringen har i sin ägarpolitik gett uttryck för att de statliga företagen ska vara goda föredömen inom just miljö, etik och jämställdhet. Det är dock långt kvar från ord till verklighet. Förra året ökade Vattenfall sina investeringar i fossil energi med 25 procent, samtidigt som investeringar i vindkraft minskade jämfört med året innan. Om regeringen var seriös i sin styrning borde den exempelvis inte acceptera att Vattenfall investerar i utländsk fossil energi och kärnkraft.

Miljöpartiet menar att Vattenfall som statligt företag ska leda utvecklingen på energiområdet och användas för att påskynda en omställning från användning av fossila bränslen till 100 procent förnybar energi. Detta är nödvändigt för att minska utsläppen av växthusgaser och begränsa klimatförändringarna. Det skapar också en miljödriven grogrund för ett stort antal nya jobb i Sverige inom energisektorn.

Sveaskog är ett annat exempel där Miljöpartiet vill se en bättre statlig styrning och ett bättre ansvarstagande. Sveaskog har högre naturvårdsambitioner än något annat skogsbolag i Sverige, och det är förstås

bra. Skogsbruket i vårt land är dock så omfattande att endast små ytor av naturskogar med höga naturvärden finns kvar. En lång rad av skogens arter och andra värden är hotade. Trots detta fortsätter Sveaskog och andra skogsbolag att avverka skogar med dokumenterat höga naturvärden. Det är inte att vara ett föredöme i etik och miljöhänsyn.

Att som Sveaskog gör byta till sig skyddsvärd skog för att ombilda den till reservat är bra. Det räcker dock inte att vara bäst i klassen. Sveaskog måste gå längre och ta ett större ansvar för våra miljömål och för att skydda gammelskog och biologisk mångfald i sitt eget skogsbruk, bland annat genom ökad användning av hyggesfria metoder.

Fru talman! När det gäller jämställdhet konstaterar utskottet att endast en fjärdedel av de statliga bolagens verkställande direktörer är kvinnor och att det fortfarande är en bra bit kvar till att nå jämn könsfördelning i företagens ledningsgrupper. Moderaterna, Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna tillsammans med Sverigedemokraterna nöjer sig med att det vid en jämförelse är bättre än hos börsbolag. De anser det överflödigt med ett tillkännagivande från riksdagen om behov av insatser för jämställdhet inom statliga företag.

Miljöpartiet delar inte denna uppfattning. Vi menar att det inte är börsbolagen, med sämre jämställdhet, som ska sätta ambitionsnivån för riksdagen och våra statliga bolag.

En aktiv statlig styrning är nödvändig. De gemensamma målen för de statliga företagen, samt de specifika uppdrag vi ger dem, måste vara tydliga. De måste vara transparenta och möjliga att utvärdera. Vi menar också att styrningen av de statliga bolagen måste hanteras långsiktigt och ansvarsfullt, som jag tidigare beskrivit.

Staten har en viktig roll. Vi är en betydande företagsägare, och vi har ett ansvar inte bara för de enskilda företagen och deras anställda utan också för samhällsutvecklingen i stort. Om detta och mer därtill kan man läsa i de reservationer jag inledningsvis yrkade bifall till.

Anf. 99 LARS ISOVAARA (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 2, 5 och 12.

Principen om att hela Sverige ska leva är mycket viktig för oss sverigedemokrater. Jag menar att vi tillsammans har ett ansvar för att de mest grundläggande samhällsfunktionerna finns tillgängliga för alla i ett sammanhållet Sverige. Vi ska kunna garantera medborgare i alla delar av landet en godtagbar nivå av samhällsservice och tillgänglighet till en rimlig kostnad. I detta ansvar har staten historiskt haft en helt avgörande betydelse. Förhoppningsvis kommer staten också framöver att ha en viktig roll. Vem skulle annars kunna axla ansvaret? Jag kan inte riktigt se det framför mig.

Vi sverigedemokrater menar att regeringen för att vi ska kunna garantera ett väl fungerande samhälle behöver definiera och utreda vilka verksamheter som är av särskild vikt för Sverige, för att därefter återkomma till riksdagen med en plan för hur detta ska säkerställas. Denna plan bör fokusera på verksamheter som infrastruktur, naturtillgångar, el och energi.

Ibland får man en känsla av att en del utförsäljningar har gått för fort och utan en fördjupad analys av vilka effekter de kommer att få för det

svenska samhället. En omvärldsanalys kan vara på sin plats. Vi kan se hur avregleringen av exempelvis järnvägsmarknaden i Storbritannien måste beskrivas som ett fiasko, och en återreglering verkar nu vara den nya vägen.

I grund och botten bygger vi sverigedemokrater våra ställningstaganden på viljan att slå vakt om folkhemstanken. Det handlar ytterst om att slå vakt om den nationella sammanhållningen – en nationell sammanhållning som historiskt har varit till nytta för Sverige. Att vi alla reduceras enbart till enskilda konsumenter skapar inte ett fruktbart samhällsbygge.

Fru talman! Verkligheten går helt enkelt inte alltid att ersätta med teoretiserad och förenklad skolboksverklighet. Sveriges och dess befolknings gemensamma väl måste faktiskt i en del fall gå före det ibland alltför kortsiktiga företagsekonomiska tänkandet. Jag har tidigare arbetat i ett stort statligt affärsdrivande verk, i ett börsnoterat privat företag, i ett eget aktiebolag och faktiskt i något så udda som en konkurrensutsatt, vinstdrivande stiftelse. Från min nivå kunde jag aldrig se något annat än att det var samma krav på arbetsprestation och vinst.

Det viktiga för ett företags framgång är oftast kompetensen hos styrelsen och vilket intresse ägarna har av verksamheten. Utan aktiva och långsiktiga ägare kan vilket välmående företag som helst få problem.

Det finns faktiskt andra värden bortom vinstperspektivet som också bör lyftas fram. Låt mig ta ett exempel ur statens bolagsportfölj. Visserligen är det kanske inte ett av de tyngsta bolagen i portföljen, men jag noterar att AB Göta kanalbolag inte har något vinstkrav på sig från statens sida. När man tänker efter är det egentligen inget märkligt med detta. Jag kan svårt se framför mig en situation där kanalen, en riksklenod tillika turistmagnet, skulle hållas stängd på grund av bristande lönsamhet.

Anf. 100 KENT PERSSON (V):

Fru talman! Jag vill för tids vinnande yrka bifall till reservation 1, 5 och 10 men står givetvis bakom övriga reservationer från Vänsterpartiet. Jag kan konstatera att det blir votering på samtliga punkter.

Om vi tittar på de statliga bolagens utveckling de senaste åren kan vi konstatera att det aldrig har gått så bra som under 2010. Resultatet blev 55,6 miljarder, vilket ska jämföras med 34 miljarder 2009. Det är en fantastisk utveckling. Dessutom har vi en utdelning till staten på 38 miljarder.

Denna utveckling har skett tack vare att vi äger viktig infrastruktur i Sverige. Vänsterpartiets grundläggande syn är att det som är viktigt för samhällsutvecklingen i hela Sverige också ska ägas av staten.

Tyvärr har regeringen under de senaste sex åren sålt ut en stor del av de svenska gemensamma tillgångarna. Detta har inte på något sätt bidragit till att utveckla Sverige som industrination, snarare tvärtom. Om vi tittar på de avregleringar som har gjorts när det gäller järnvägen kan vi konstatera att SJ helt har sparat ur. Tåg i tid var något vi var vana vid för 15–20 år sedan. I dag är det snarare skällsord för att tågen inte kommer i tid.

När det gäller Vattenfall är det lika illa. Bristen på statlig styrning har gjort att Vattenfall i dag är en kvarnsten när det gäller utsläpp av koldi-

oxid och växthusgaser runt om i Europa. Vattenfall släpper ut mer än vad hela Sverige som nation gör. Det är givetvis oerhört allvarligt och strider även mot de grundprinciper som regeringen har satt upp när det gäller styrning av statliga företag.

Socialt ansvarstagande är en av grundprinciperna. På vilket sätt lever regeringen upp till socialt ansvarstagande? När det gäller Nordea visar det sig att regeringen inte styr alls. Man har fört Nordea till slaktbänken. Man har reat ut Nordea till högstbjudande och på det sättet också minskat sina möjligheter att kunna vara med och påverka den finansiella marknaden. Tvärtom går regeringen in och räddar bankerna när det går dåligt. Det innebär att skattebetalarna får stå för förlusterna, medan vinsterna hamnar i de privata aktieägarnas fickor.

Det går inte att tolka det på något annat sätt. När Nordea sätter upp vinstkrav på 15 procent innebär det ett risktagande som gör att riskerna, om det går riktigt illa, hamnar hos skattebetalarna. Här står regeringen vid sidan om och för en plakatpolitik och moraliserar över styrningen av Nordea, över de stora bonusarna, pensionsavtal, lyxvillor och lägenheter.

Det duger givetvis inte. Vi måste ha en regering som aktivt tar del där besluten fattas, nämligen i styrelsen, och inte står vid sidan om när man står vid färdigt faktum.

När det gäller Vattenfall står det i utskottets betänkande att "lönsamhet är centralt för bolagets verksamhet. För att kunna spela en roll i omställningen av energisystemet måste Vattenfall ha en stabil ekonomi och stora ekonomiska resurser". Det är precis på den punkten som regeringen har fallerat. När regeringen och ledningen för Vattenfall försöker pumpa upp sig på den internationella arenan har man hamnat i stora problem och detta med en allt högre andel av produktionen inom den fossila sektorn vilket har lett till större utsläpp av växthusgaser.

Frågan man måste ställa sig är: Hur har regeringen kunnat försätta Vattenfall i en sådan svår situation?

Den dåvarande näringsministern Maud Olofsson kan inte ha haft grepp om bolagets utveckling. Det har vi diskuterat många gånger här i kammaren. Det allvarligaste misstaget är kanske ändå köpet av det holländska energibolaget Nuon mitt under brinnande finanskris i slutet av 2008 och början av 2009. Bolagets tillgångar värderades till 57 miljarder kronor. Köpesumman var 104 miljarder. Någon gjorde en väldigt bra affär, fru talman, men jag tror inte att det var Vattenfall.

Det här beslutet har visat sig vara en kvarnsten kring halsen på Vattenfall, ett köp som dåvarande energiministern hyllade i medierna. Till detta kommer de utsläppsätter som Vattenfall på grund av sitt ägande av kolkraftverk i Tyskland kommer att vara tvungna att köpa för ungefär 7 miljarder kronor.

Detta är anmärkningsvärt, men det slutar tyvärr inte där.

Den 30 maj i år kom beskedet från Tysklands förbundskansler Angela Merkel att Tyskland kommer att avveckla kärnkraften till år 2020. Det är ett beslut som jag tycker är bra och som också kommer att innebära att Tyskland tar den ledande stafettpinnen när det gäller energiomställningen. Men det får också konsekvenser för Vattenfall och Vattenfalls ägande av kärnkraft i Tyskland – ett ägande som har gjort att man nu dras med stora förluster. Dessa kärnkraftverk har nämligen stått stilla på grund av att de inte har uppfyllt nödvändiga säkerhetskrav. Dessutom har man i

Tyskland också investerat miljardbelopp för att utveckla och säkerställa ägande av kärnkraften i Tyskland. Det här kommer också att belasta Vattenfalls ekonomi framöver.

Dessa fakta och invändningar har vi nämnt gång på gång i olika debatter här i kammaren, i motioner och i debattartiklar. Men det verkar som om regeringen i stället för att ta tag i problemet med styrningen av de svenska statliga företagen försöker gömma undan dem i en ny utredning där man diskuterar att lägga de statliga företagen i holdingbolag, vilket ytterligare skulle minska insynen och möjligheten att påverka för den svenska riksdagen.

Vad vill då Vänsterpartiet göra i denna bedrövliga situation? Vi har i vår motion om Vattenfall lagt fram ett förslag på ett nytt ägardirektiv med en ny styrning. Jag kommer inte att läsa upp förslaget i sin helhet, utan den som är intresserad kan ta del av det.

Men jag ska läsa upp det centrala, nämligen portalparagrafen. Den lyder så här enligt vårt förslag: Vattenfall ska fortsätta vara ett helstatligt bolag. Vattenfall och dess dotterbolag ska bedriva energiproduktion som står i överensstämmelse med de av riksdagen antagna miljömålen – det gör man inte i dag. Vattenfall ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologisk, ekonomisk, affärsmässig och uthållig energiförsörjning inom samtliga de geografiska områden där bolaget är verksam. Vattenfall ska genomföra en övergång till en hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor.

Detta bör stå med i portalparagrafen för att visa en tydlig inriktning.

Varför gör vi detta? Jo, vi menar att om man tittar på styrningen av Vattenfall i dag och på den portalparagraf och de särskilda paragrafer som finns ser man att det är fritt för tolkningar. Det går inte att förstå Vattenfalls utveckling till en av de största utsläppsbovarna i Europa när det gäller växthusgaser på något annat sätt.

Avslutningsvis finns det också en särskild paragraf som jag ska ta upp. Jag kommer också att lyfta fram den i någon av mina repliker. Den lyder: Vattenfall ska inte bedriva påverkansarbete för kärnkraft i Sverige, Tyskland, England eller andra länder.

Jag menar att det är precis vad Vattenfall gör i dag.
(forts. 16 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.50 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

FiU11 Höständringsbudget för 2011

Punkt 10 (Ändrade ramar för utgiftsområden och ändrade anslag)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

271 för utskottet

18 för res.

5 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 97 M, 24 MP, 17 FP, 17 C, 8 V, 15 KD

För res.: 18 SD

Avstod: 4 V, 1 -

Frånvarande: 19 S, 10 M, 1 MP, 7 FP, 6 C, 1 SD, 7 V, 4 KD

Boriana Åberg (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU16 Kvot höjning och stadgeändring i Internationella valutafonden

Punkt 1 (Höjning av Sveriges kvot i Internationella valutafonden)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

15 för res. 1

19 för res. 2

262 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

264 för utskottet

19 för res. 2

14 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 98 M, 24 MP, 17 FP, 16 C, 15 KD

För res. 2: 19 SD

Avstod: 13 V, 1 -

Frånvarande: 18 S, 9 M, 1 MP, 7 FP, 7 C, 6 V, 4 KD

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU3 Liechtensteins associering till Schengenregelverket

Kammaren biföll utskottets förslag.

**JuU4 Lagring av trafikuppgifter för brottsbekämpande ändamål –
Kommissionens utvärderingsrapport om direktiv 2006/24/EG**

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 1 (V, MP)
3. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 2 (SD)

Förberedande votering:

38 för res. 1

19 för res. 2

240 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Edward Riedl (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

240 för utskottet

36 för res. 1

21 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 98 M, 17 FP, 17 C, 15 KD

För res. 1: 24 MP, 12 V

Avstod: 19 SD, 1 V, 1 -

Frånvarande: 19 S, 9 M, 1 MP, 7 FP, 6 C, 6 V, 4 KD

JuU6 Ett EU-system för att spåra finansiering av terrorism

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 1 (S, SD)
3. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 2 (V, MP)

Förberedande votering:

110 för res. 1

39 för res. 2

148 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Gunnar Andrén (FP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

147 för utskottet

113 för res. 1

38 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 17 FP, 17 C, 15 KD

För res. 1: 94 S, 19 SD

Avstod: 24 MP, 13 V, 1 -

Frånvarande: 18 S, 9 M, 1 MP, 7 FP, 6 C, 6 V, 4 KD

Prot. 2011/12:36

24 november

15 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU5 Översyn av den europeiska grannskapspolitiken

1. utskottet

2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 1 (S, MP)

3. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 2 (SD)

4. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

19 för res. 2

14 för res. 3

265 avstod

51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

116 för res. 1

19 för res. 2

162 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

147 för utskottet

118 för res. 1

33 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 17 FP, 17 C, 15 KD

För res. 1: 94 S, 24 MP

Avstod: 19 SD, 13 V, 1 -

Frånvarande: 18 S, 9 M, 1 MP, 7 FP, 6 C, 6 V, 4 KD

16 § (forts. från 13 §) Statliga företag (forts. NU5)

Statliga företag

Anf. 101 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Det hände en liten olycka. Om ni tycker att jag ser fläckad ut är det inte blod utan kaffe.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Staten är Sveriges största företagsägare. 58 bolag handlar det om, varav 44 är helägda och 14 delägda av staten. 3 av bolagen är börsnoterade.

Den statliga företagsportföljen värderades 2010 till över 600 miljarder kronor. Företagen hade en nettoomsättning på 373 miljarder och drygt 100 000 anställda. I samtliga fall är detta dessutom ökning jämfört med hur det såg ut ett par år tidigare.

Ägandet medför ett stort och viktigt ansvar. Det är regeringen som förvaltar företagen på riksdagens uppdrag. Men företagen ägs gemensamt av hela svenska folket. Det är därför viktigt att staten är en aktiv och professionell ägare.

I statens ägarpolicy redogör regeringen för uppdrag, mål, ramverk och en del viktiga principfrågor kring bolagsstyrningen. Ägarpolicyen tillämpas i alla majoritetsägda bolag. När staten är delägare verkar staten i dialog med övriga ägare för att ägarpolicyen ska tillämpas. Det övergripande målet är att aktivt förvalta tillgångarna så att den långsiktiga värdeutvecklingen blir så bra som möjligt och att särskilt beslutade samhällsuppdrag fullföljs i de fall sådana uppdrag finns.

Men de statliga företagen ska också vara föredömen, och de är föredömen i många fall. Exempelvis gjorde hela 92 procent av de statliga företagen hållbarhetsredovisningar för 2010. Det är en klar förbättring jämfört med 2007, då endast 14 procent gjorde det. Av börsens 100 största företag är det ungefär 30 procent som gör en hållbarhetsredovisning. Det som mäts blir gjort, säger man ibland. Hållbarhetsredovisningarna innebär ett viktigt verktyg i miljöarbetet. När man mäter och redovisar sitt miljöarbete ordentligt ökar också möjligheterna att bli ännu bättre i praktiken.

Regeringen har också arbetat aktivt med jämställdhetsfrågorna när det gäller ledningen för de statliga företagen. Målet är att styrelserna ska ha minst 40 procent av vardera kön i de helägda bolagen. I år, 2011, är 49 procent av styrelseledamöterna och 37 procent av styrelseordförandena kvinnor. Det är en tydlig ökning sedan tidigare, och det är långt bättre än hos exempelvis börsbolagen. En fjärdedel av de verkställande direktörerna i statliga företag är kvinnor, och det är nästan 40 procent i ledningsgrupperna. Även detta är ökning sedan tidigare.

En viktig del i att vara ansvarsfull och aktiv ägare är att gå igenom bolagens inriktningar och samhällsuppdragen. En annan viktig del är att gå igenom och se över det statliga ägandet som sådant och att också pröva skälen för fortsatt statligt ägande. Jag citerar ur budgetpropositionen: "Det finns inte skäl att sälja bolag som utvecklas bättre med staten som ägare eller där marknadsförhållandena är sådana att en försäljning skulle försämra konkurrensen eller motverka en god sysselsättningsutveckling. Ett fortsatt statligt ägande kan också vara motiverat om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som svårigen kan hanteras utan ett statligt inflytande." Vi menar, och det har vi framfört i debatter här tidigare, att det är både viktigt och rimligt att sätta gränser för vad staten kan, bör och ska göra när det gäller att äga företag.

Om ett bolag verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens och inte har ett särskilt beslutat samhällsuppdrag menar vi att det är rimligt att tänka sig att det på sikt bör säljas men att försäljningen bör ske vid ett tillfälle då det bedöms vara gynnsamt för skattebetalarna.

Rent principiellt är det självklart att staten ska ange ramar och regler för näringslivet, se till att det finns fungerande lagstiftning och ett rättssystem och att marknaden ska fungera, men det är inte rimligt att den som både sätter spelreglerna och dömer samtidigt är en aktör på marknaden.

Jag kan tycka att det ibland har blivit lite mycket fokus på just försäljningsfrågan när huvuddelen av regeringens arbete handlar om att styra och utveckla de statliga företagen. Det är inte så att regeringen vill sälja alla de statliga bolagen, vilket man ibland kan få intryck av när man lyssnar på oppositionen. Regeringen har i dag bemyndigande att sälja två bolag: SAS och Nordea. I båda fallen handlar det om börsnoterade bolag där staten endast är delägare. Beträffande SAS verkar det fortfarande finnas relativt bred uppslutning om försäljning, så det behöver vi nog inte orda så mycket om. Beträffande Nordea, där staten i dag äger 13,5 procent, finns det förslag från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna om att ta tillbaka försäljningsbemyndigandet.

Vi menar att det är viktigt att fortsätta minska statens låneskuld, vilket vi vill använda försäljningsintäkterna till. Det är för att vi ska stå bättre rustade för kommande kriser. Det är inte minst aktuellt när man ser på hur läget ser ut runt omkring oss i Europa.

Det argumenteras ibland från oppositionen som om det alltid automatiskt skulle vara en god affär att äga företag. I många fall kan ägandet vara väl motiverat, men det är viktigt att komma ihåg att statsskuldens värde är fast medan värdet på företag varierar kraftigt beroende på konjunkturen. Det var något vi inte minst kunde se under finanskrisen, då statens Nordeaaktier på kort tid sjönk i värde med ungefär 30 miljarder.

Förslaget om att återkalla bemyndigandet är på många sätt obegripligt. Det finns åtskilliga aktörer på den svenska bankmarknaden. Det finns dessutom många internationella aktörer. Konkurrensen är hård. Det betyder också att riskerna ökar. Det är direkt olämpligt att staten är en aktör här.

Under krisuppgörelsen på 1990-talet fanns det en bred överenskomst om att staten inte långsiktigt skulle äga banker. På ett sätt kan jag tycka att det är lite märkligt att Socialdemokraterna inte håller fast vid den linjen i dag utan tycker att staten ska äga och driva bankverksamhet. Å andra sidan finns det kanske mycket som är märkligt med Socialdemokraternas förslag numera, inte minst på det här området.

I reservationen anges till exempel att de totala utdelningarna från de statliga bolagen år 2010 uppgick till 38,5 miljarder kronor. Samtidigt anges att de minskade räntekostnaderna från försäljningarna kan "beräknas uppgå till ca 5 miljarder, vilket alltså är ett betydligt mindre belopp än de utdelningar som staten får från det statliga ägandet". Det blir ju i ärlighetens namn inte särskilt relevant – eller ärligt för den delen – att jämföra utdelningarna för samtliga bolag med räntekostnadsbesparing från försäljning av några få bolag.

Betydligt mer allvarligt är att Socialdemokraterna här driver frågan att dra tillbaka bemyndigandet att sälja företag samtidigt som de i sin budgetmotion fortfarande räknar med försäljningsintäkterna. Det betyder att Socialdemokraternas budget i realiteten försvagas med mellan 14 och 15 miljarder kronor årligen mellan 2012 och 2015. Ni försämrar då både ert budgetsaldo och er skuldkvot.

Prot. 2011/12:36
24 november

Statliga företag

Ni lovade att inte lägga fram ofinansierade förslag. Ni lovade att lägga ett förslag som inte hade ett sämre budgetsaldo än regeringens, men det är just vad ni gör i och med detta förslag. Er politik håller helt enkelt inte ihop.

Fru talman! Staten är en betydande företagsägare i Sverige och en ansvarsfull sådan. Alliansregeringen förvaltar detta ägande på ett föredömligt sätt.

I detta anförande instämde Olof Lavesson, Jessica Polfjärd och Hans Rothenberg (alla M).

Anf. 102 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Jonas Jacobsson Gjörtlér för anförandet. Det var väldigt mycket bankfrågor och Nordea.

En av de bärande tankarna i Jonas anförande var att man inte ska försämra konkurrensen någonstans, och därför ska man försälja och på det sättet också minska statsskulden, vilket är bättre än att få utdelning från det statliga ägandet.

Statsskulden uppgår nu till 34 procent av bnp. Den ligger alltså betydligt lägre än vad EU har satt som riktlinje, nämligen omkring 60 procent. Det som heller aldrig diskuteras när det gäller den svenska statsskulden är de tillgångar som staten, alltså vi gemensamt, äger. Det är detta som är det allvarliga med er politik. Ni försämrar faktiskt långsiktigt ekonomin i Sverige genom att sälja ut det som vi äger tillsammans.

Det är olämpligt att staten äger banker, säger Jonas Jacobsson Gjörtlér, för då blir staten både spelare och domare. Men så är det ju på många av de områden där staten är ägare. Det finns en fri konkurrens när det gäller mineraler och gruvor för LKAB. Jag undrar bara: På vilket sätt ökar konkurrensen inom banksektorn genom att staten säljer ut och gör sig av med ägande och inflytande över Nordea?

Ni ville ju också sälja SBAB, men nu har riksdagen tagit tillbaka det bemyndigandet. Men på vilket sätt ökar konkurrensen på bankmarknaden när ni på det här sättet säljer ut våra tillgångar?

Anf. 103 JONAS JACOBSSON GJÖRTLÉR (M) replik:

Fru talman! Det är väl uppenbart för alla att synen på statsskuld kan variera en del mellan de olika partierna i den här församlingen. Erfarenheterna från vår omvärld lär oss att vi nog bör arbeta för att den ska vara ännu lägre än den är nu. Värdena kan snabbt förändras.

Statsskulden är fortfarande uppemot 1 100 miljarder medan de företag som staten äger är värda ungefär 600 miljarder. I praktiken betyder det att vi lånar pengar för att äga dessa företag.

Kent Persson talar om fri konkurrens och banker. Konkurrensskälet är ju ett argument för att staten inte ska äga företag. Det kan finnas olika skäl för det. Ett annat skäl är att det är ett stort risktagande. Jag menar att det är ett stort risktagande att vara en aktör på bankmarknaden, och det är ett huvudskäl till att inte fortsätta vara aktiv där. Det gäller både SBAB och Nordea.

Förra gången vi stod här och debatterade ställde jag en fråga till Kent, och jag vill gärna ställa den igen eftersom jag inte fick något svar då. Om det nu är en så god affär att äga banker som Nordea utgår jag från att du

själv lånar pengar och köper aktier i Nordea och att det också är det råd som du ger familj och vänner att göra.

Prot. 2011/12:36
24 november

Anf. 104 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag inte uppfattade någon fråga. Men låt oss gå tillbaka till detta med banksektorn och riskerna med den.

Er politik utgår från att vinsterna ska hamna hos aktieägarna medan riskerna – förlusterna när det går över styr, vilket har hänt några gånger – ska skattebetalarna stå för. Då ska skattebetalarna gå in och rädda bankerna. Det vänder vi oss mot.

Det blir givetvis allvarligt när man här har möjlighet att utöva inflytande över banksektorn genom Nordea och SBAB för att få till stånd en annan ordning. Ni säger och skriver själva både i budgetpropositionen och i betänkandet här att det ska vara socialt ansvarstagande och att ni ska driva en politik för att hålla nere utbetalningar i form av bonusar och liknande. Det har ni ju misslyckats med flera gånger i rad. Det skriver också Finansinspektionen i sitt yttrande i översynen av er politik.

Jonas Jacobsson Gjörtler svarar inte på min fråga: På vilket sätt ökar konkurrensen inom banksektorn genom att vi säljer av ytterligare medel?

Anf. 105 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattade att jag svarade på den frågan. Jag sade att konkurrens kan vara ett viktigt skäl att sälja ett företag. Det är dock inte det enda skälet. Det kan finnas andra skäl också. När det gäller banksektorn är huvudskälet inte konkurrensen i första hand utan att det är ett stort risktagande för staten.

Jag menar också att staten har en viktig roll för att få en marknad att fungera. Det nämnde jag i mitt anförande. Det handlar om att det finns fungerande spelregler. Där har staten en viktig roll. Men jag tycker inte att det är lämpligt att staten är både spelare och domare på marknaden.

Huvudskälet att inte äga banker är att det är ett risktagande. Det är bättre att använda de pengar vi kan få från en försäljning till att amortera på statsskulden.

Anf. 106 LARS JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! För Jonas Jacobsson Gjörtler är det enbart en fråga om marknaden. För oss socialdemokrater är statligt ägande inte enbart en fråga om marknaden utan det handlar också om att bygga Sverige starkt för framtiden. Där kan vi se att statliga företag har en viktig roll. Det försökte jag påtala i min inledning tidigare.

Därför är nu min fråga: Står ni fast vid att ni vill privatisera Vattenfall? Står ni fast vid att ni vill sälja statens ägande i Telia Sonera? Står ni fast vid att ni vill sälja ut SBAB? Står ni fast vid att ni vill minska andelen i Posten Norden?

Jag har också en fråga med anledning av den sista frågan. När vi behandlade den i våras hotade finansmarknadsministern med – jag utgår ifrån att det var på regeringens vägnar – att eftersom majoriteten i riksdagen inte ville gå med på att minska ägandet i Posten Norden skulle det resultera i skadeståndsanspråk från den andra ägaren, det vill säga den danska staten.

Vad har hänt med det? Har det blivit några skadeståndsanspråk, eller var det bara skrämselpropaganda som finansmarknadsministern hade vid det tillfället?

Anf. 107 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna och Lars Johansson försöker framställa det som att det finns en stor skillnad i synen på de företag som staten äger. Det kan det nog göra i vissa fall. Jag menar att vi är helt överens om att det finns ett stort värde i att staten äger en rad av dessa företag. Diskussionen uppstår om de bolag där det finns delade meningar om huruvida vi ska äga dem eller inte. Nordea är ett av dem som vi här har varit inne på.

När det gäller Vattenfall har det aldrig varit aktuellt att sälja hela. Det som diskuterades var att bredda ägandet, det vill säga att släppa in någon ägare ytterligare. Men att staten skulle behålla en majoritet var alltid alldeles klart. Det gäller också en del andra företag, till exempel LKAB som arbetar med stora delar av våra naturtillgångar.

Jag tycker ändå att det är relevant att ställa frågan tillbaka till Socialdemokraterna om hur ni bedriver er politik. Ni lägger här fram ett förslag om att återkalla försäljningsbemyndigandet beträffande Nordea. Samtidigt räknar ni med att ni i er budgetmotion med att ni får in de intäkterna.

Det betyder att om ni skulle få rätt med ert förslag så försvagar ni er budget med 14–15 miljarder. Ni lovade att ni inte skulle lägga fram ofinansierade budgetförslag. Men det är precis det ni gör i praktiken, eller hur?

Anf. 108 LARS JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag fick inte svar på om ni stod fast vid att sälja Telia Sonera, SBAB och Posten Norden.

Det är lite intressant med Vattenfall. Det handlade om att bredda ägandet, som du uttrycker det. Men jag betraktar det som att det handlar om att privatisera delar av Vattenfall. Det är intressant.

Skälet till den diskussionen var att man var rädd för att man behövde kapitalisera Vattenfall ytterligare, det vill säga tillföra nytt kapital. Då blir frågan väldigt intressant.

Vi kan nu konstatera att för 2010 blev totala utdelningen från de statliga företagen 38 miljarder. Det är 14 miljarder mer än vad som fanns i budgetpropositionen.

Då fanns det ett utrymme, om det nu fanns ett behov av att kapitalisera Vattenfall med 14 miljarder. Nu tror jag inte att behovet var så stort. Men det fanns det utrymmet.

Om man då driver en aktiv statlig ägarpolitik skulle man ha använt sig av den möjligheten. Det var pengar som man inte hade planerat för att behöva använda i sin budget som fanns genom att utdelningen blev så mycket större.

Men det var ingenting som regeringen eller den borgerliga majoriteten tog fasta på. Återigen handlar det om en annan fråga, nämligen att ni vill minska det statliga ägandet väldigt mycket i Sverige.

Om man jämför med hur det ser ut i övriga Europa är det statliga ägandet i Sverige inte särskilt stort. Det är mindre än i våra grannländer och i andra länder i Europa.

Min fråga mot bakgrund av det är: Tycker Jonas Jacobsson Gjörtler att 3 ½ procent, eller dryga 3 procent, är för mycket? Vad ska i så fall den procentuella andelen vara för att Moderaterna ska vara nöjda med det statliga ägandet?

Prot. 2011/12:36
24 november

Statliga företag

Anf. 109 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik:

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick något svar på min fråga om ert förslag att sälja bolag där ni ändå räknar hem intäkterna i budgeten. Det får man ta som en bekräftelse att det är fallet.

När det gäller Vattenfall handlar förslaget om en möjlighet till ägarbreddning. Det var inte säkert eller tvunget att det skulle bli på det viset, men den möjligheten skulle finnas. Möjligheten att kapitalisera, att använda pengar och att regeringen kan agera finns fortfarande kvar om det behovet skulle uppstå.

När det gäller SBAB, Telia och Posten är de förslagen inte aktuella just nu. De är inte uppe för behandling här. Jag vill vara tydlig med när det gäller Posten att det inte heller där handlar om att sälja hela Posten, vilket det ibland framställs som i debatten.

Det har hela tiden varit så att staten skulle behålla minst 34 procent för att kunna säkerställa det samhällsuppdrag som vi tycker att det är väldigt viktigt att Posten utför.

Anf. 110 EVA FLYBORG (FP):

Fru talman! Man ska vårda det man äger. Det är en gammal sanning som passar bra även på så stora och lite opersonliga saker som de statliga bolagen. Att vårda statliga bolag är att se till att de sköts på bästa sätt med professionella ledningar, tillräckligt med kapitalbaser och kloka ägardirektiv.

Det kan också finnas ett samhällsuppdrag, som vi har talat om här tidigare, som bara ett statligt företag kan eller ska sköta eller ett naturligt monopol, men det är undantagsfall. Värdeskapande är ett övergripande mål med förvaltningen. Här vill jag säga att regeringens redogörelse har utvecklats över tiden och förbättrats avsevärt genom åren. Staten förvaltar stora värden, och därför är det mycket viktigt.

Fru talman! Det finns flera exempel på statliga företag som sköter sig utmärkt, levererar pengar till statskassan och utför ett arbete som ingen annan än staten kan eller ska göra. Men det finns också gott om exempel på motsatsen – företag som stör den goda konkurrensen på marknaden, företag som genom felaktig eller undermålig ledning förorsakar stora förluster, kräver ägartillskott och mycket annat stöd. Då kostar de oss i stället skattepengar, tid, energi och uppmärksamhet.

Var och en inser att det inte är en bra situation. Det är helt enkelt inte bra för marknadens funktionssätt när en av aktörerna är både domare och en av spelarna. Ett statligt bolag är just denna hybrid, en sorts kameleont. Ett statligt företag är alltså alltid en risk oavsett om det sedan går bra eller dåligt. Den risken tvingas skattebetalarna bära. Man ska vårda det man äger, fru talman. Men ibland är den bästa vården att inte äga alls utan att släppa fri.

Det finns alltså flera goda skäl till försäljning av statliga bolag. Konkurrensen blir sundare, statens roll blir mer renodlad, företagen får bättre utvecklingsmöjligheter och intäkterna från försäljningarna kan användas

till att få ned statsskulden och därmed de stora räntor som Sverige tvingas betala för sina lån. Jag har också tidigare talat om det. Det i sin tur ger möjlighet till reformer och förbättringar som annars inte hade blivit gjorda. Skattepengar ska gå till förbättringar i Sverige, inte till stora räntekostnader i andra länder. Delar av oppositionen har inte detta synsätt. Tvärtom vill man i stället behålla statliga bolag och stoppa planerade försäljningar.

Det är bra att regeringen nu satt till en särskild utredare för att utreda Regeringskansliets förvaltning av de statliga bolagen. Syftet är att ta reda på om den organisation man har i dag hanterar de statliga bolagen på rätt sätt. Det har riktats kritik från bland annat Riksrevisionen mot tidigare regeringars hanterande av de statliga bolagen. Det är bra att detta nu åtgärdas av alliansregeringen. Tydlighet, öppenhet och transparens måste prägla den statliga förvaltningen.

Som vi hörde tidigare angav regeringen redan för flera år sedan i budgetpropositionen dessa goda principer för de statliga bolagen. Man ska inte sälja ut om det inte behövs och om man inte måste. Man ska sälja ut när det är tid och när man får bra med pengar till skattebetalarna för bolagen. Man ska inte behöva skynda sig.

När det gäller Vattenfall kan man lugnt konstatera att det var under den dåvarande oppositionens regeringsstyre som Vattenfall och därmed Sverige investerade 70 miljarder svenska kronor i den tyska kolindustrin. Samma partier som i dag ylar i högan sky över Vattenfalls kolbrytning var de partier som då såg till att den hamnade där, prickade av KU och starkt kritiserade av Riksrevisionen för den slappa styrningen och att man struntade i att gå via riksdagen. Vattenfall prioriterar nu sex områden i sin verksamhet med en bra balans mellan de olika delarna. Vi ser ingen anledning att förändra detta mål.

Fru talman! Som företrädare för ett parti som är drivande i jämställdhetsfrågor vill jag särskilt lyfta fram det arbete som görs för jämställdheten i just statliga bolag. I regeringens skrivelse finns ett särskilt avsnitt med rubriken "Föredöme i jämställdhetsarbetet". Det är av stor vikt att öka andelen kvinnor i företagsledande ställning. Av redovisningen i skrivelsen framgår också att kvinnor utgjorde 25 procent i gruppen vd:ar i maj 2011. Detta kan jämföras med motsvarande andel för börsbolagen som faktiskt ligger under 1 procent. Andelen kvinnor i ledningsgrupper i statliga företag uppgick 2010 till 39 procent. Dessa siffror visar att vi är på god väg mot ökad jämställdhet i de statliga bolagen även utan kvoter.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut när det gäller betänkandet NU5.

Anf. 111 LARS JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på Eva Flyborg. Hon sade att det inte får kosta skattebetalarna någonting att man driver statliga företag. Jag kan i och för sig förstå det. Å andra sidan är det ingen kostnad för skattebetalarna, tvärtom. De statliga företagen tillför ganska stora belopp till skattekollektivet eller till välfärden i Sverige nu i form av utdelning. Det har skett under längre tid, så det är ingen ny situation. Det är, som sagt, mycket bra statliga företag i detta avseende eftersom de ger mycket intäkter till staten.

Jag antar att Eva Flyborg har samma åsikt som föregående talare, nämligen att man, om man får möjlighet, ska privatisera Vattenfall. Det är ett gammalt borgerligt krav, och det är inget nytt i sig. Ni har sedan 90-talet drivit att ni vill privatisera Vattenfall när möjligheterna ges, även om ni försöker dölja avsikterna med detta på olika sätt.

Som jag ser det finns det inte alls behov av att sälja för att skapa kapital till Vattenfall, tvärtom. Det finns utrymme mot bakgrund av dessa särskilda 14 miljarder som extra utdelning i år och som inte fanns med i någon budget. Möjligheten för att kapitalisera är alltså goda.

Jag noterade med viss tillförsikt att ni tycker att jämställdhetsarbetet inom statliga företag är positivt. Jag tycker också att det har gått åt rätt håll under längre tid. Det visar också att riksdagen vid ett antal tillfällen har markerat mycket tydligt att de statliga företagen ska gå före när det gäller jämställdhetsfrågorna. Vi har sagt att de statliga företagen ska gå före när det gäller att ta bort bonusar och liknande.

Det visar att det har betydelse vem som är ägare av företag. Om man ivrar för att få bort bonusar i det privata näringslivet och ivrar för jämställdhet är det viktigt att ha ett ägande där man kan peka på praktisk politik.

Anf. 112 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Det var ganska många frågor. Jag tror att jag kommer ihåg alla, annars får Lars Johansson påminna mig.

Jag sade också i mitt anförande att det blir vinst ibland, om Lars Johansson kommer ihåg det. Så är det. Ibland sköts företagen mycket bra och levererar in vinst till statskassan. Men ibland, Lars Johansson, går det mindre bra, eller hur? Det var inte så många år sedan som SJ var så illa ute. Kent Persson sade att SJ hade sparat ur. Man hade inte gjort bara det utan var helt av rälsen och i diket. Vi, eller rättare sagt ni, fick upp-rätta en särskild balansräkning för SJ. Det är egentligen ett annat sätt att säga att man är bankrutt och har gått i konkurs. Man kunde inte göra någonting. Så var det med den kassakon. Så gick det med SJ då. Det var dålig styrning, dålig förvaltning och för dålig kapitalisering. Det blir inte alltid positivt.

Det är just detta som vi från Alliansens sida påpekar, alltså att det kan gå bra ibland och att det kan gå dåligt ibland. Men vi vill inte att skattebetalarna ska ta den risken. Det var nämligen inte bara några miljoner som petades in i SJ på den tiden, Lars Johansson, utan det var miljarder. Jag kommer inte ihåg den exakta siffran, men det var stora belopp. Det har även hänt med andra statliga bolag genom tiden. Det är alltså ingen Törnrosasaga, ingen framgångssaga, som bara rullar på, tvärtom.

Jag kan som ett sådant exempel anföra Telia. Det var ni som skulle sälja stora andelar i Telia, nästan hela. Hur gick det? Det gick inte så bra.

Vi kan till exempel se på den politikerrabatt som man får när man har statliga företag, och det vet marknaden om. Då blir det billigare. Värdet sjunker därför att vi politiker är inblandade.

Den styrning av de statliga bolagen som Lars Johansson också kritiserar vet jag nästan inte om jag ska ta på allvar. Det är först nu det finns en stringens i ägandet av de statliga företagen. Det finns en idé om hur de ska förvaltas och skötas – öppet, tydligt och med transparens. Det var det

som ni fick en sådan svidande kritik för av KU och av Riksrevisionen, inte minst när det gäller Vattenfall.

Anf. 113 LARS JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att Eva Flyborg inte har tagit del av regeringens politik. Man har inget aktivt statligt ägande. Man har bara ett förvaltande för att sälja företagen när tillfälle ges. Så är läget i dag. Det är därför som man har flyttat över alltihop från Näringsdepartementet till Finansdepartementet, för att man ska förvalta för försäljning. Det är ett mycket passivt statligt ägande. Det är olyckligt för framtiden i Sverige.

Denna rädsla för att äga statliga företag är helt fantastisk. Tänk om andra länder i Europa skulle resonera på samma sätt. Det gör de inte. De har ett större statligt ägande eftersom de ser att staten har en viktig roll och framför allt kan ha en viktig roll i näringslivet. Det har betydelse för att bygga upp infrastruktur och för att satsa till exempel innovationskapital i samarbete med statliga företag. Hela den svenska historien om att vi är en industrination har handlat om samverkan mellan stat och företag för att utveckla företag i Sverige och se till att de blir globala och stora på den internationella marknaden. Man har varit mycket framgångsrik inom en lång rad olika sektorer. Denna rädsla är därför fantastisk.

När det har varit kris i Sverige har det varit mycket stora problem också i privata företag. Staten har gått in och räddat till exempel privata banker vid ett antal tillfällen. Man har varit med och räddat många privata företag därför att de inte har klarat av en situation. Det är inget konstigt i sig, men man kan inte bara vara rädd i politiken, man måste vara aktiv och titta på möjligheterna framöver.

Det som Eva Flyborg säger om SJ är helt fel. SJ fick ett lån av staten på 1,2 miljarder hösten 2002. Man har betalat tillbaka det genom att visa att de kan ge vinst år efter år. Det har alltså inte blivit någon kostnad för staten, tvärtom. SJ går med vinst även om den har varit mindre i år. Men man har gått med vinst under åren dessförinnan och därmed betalat tillbaka de 1,2 miljarderna. Det är alltså ingen kostnad.

Anf. 114 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Som jag sade inledningsvis i denna replikomgång går statliga bolag ibland med vinst och ibland med förlust. Det har flera av oss medgivit här i dag. Så är det, och det är inget konstigt med det.

Vi vill inte att skattebetalarna ska behöva stå för den risk som det alltid innebär med ett statligt ägande eftersom det ibland går fel, och då kan det gå väldigt fel.

Jag är glad över att Lars Johansson ändå tar upp jämställdheten. Då har vi ett gemensamt engagemang i dessa frågor, det ska jag gärna säga. Det är roligt att han tycker att det går bra. Då är min replik: Ja, nu är det så, när alliansregeringen har tillsatt så många kvinnliga vd:ar i de statliga företagen. Det var erbarmliga siffror förr, Lars Johansson, när ni hade makten. Tyvärr är det ofta så. I opposition är det lätt att säga någonting. Men när ni hade makten såg det inte alls lika bra ut.

När det gäller rädsla för att äga företag har vi många gånger sagt att vi över huvud taget inte är rädda för detta. När Lars Johansson säger att det är en så mycket större procentandel statliga företag i andra länder skulle jag vilja säga att det kanske inte är en slump att Sverige står så

starkt gentemot många andra länder som nu går igenom hemska kriser i fråga om både sin industri och sin befolkning.

Vi har i ordnad takt gjort det som många nu under galgen tvingas att göra till mycket sämre priser och sämre resultat. Se bara på Greklands situation! Det är det som man bland annat nu måste göra för att man har för mycket statlig verksamhet.

Anf. 115 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Eva Flyborg säger att det inte är bra att äga statliga företag, att det alltid är en risk, samtidigt som du säger att man ska vårda det man äger.

Då har jag en fundering hur Folkpartiet ställer sig till LKAB. Staten tog ju över det på 50-talet, var tvungen att skjuta till en hel del kapital för att det skulle räddas och överleva. I dag är det en av Sveriges viktigaste industrier inom gruvnäringen. Det betyder oerhört mycket för Norrbottens utveckling, deras investeringsplaner och så vidare. Och det här har man gjort i samverkan med kommun och med statliga myndigheter till gagn för en utveckling som är bra för Sverige. Förutom att man betalar bolagsskatt har man extra utdelningar på flera miljarder till staten över år.

Är det bra att staten är en aktiv ägare i LKAB, eller borde vi sälja ut det? Var det bra att staten sköt till kapital när det var som krisigast för LKAB och gruvnäringen?

Anf. 116 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Som sagt, det finns ingen annan ordning än den som står i betänkandet, som både Jonas Gjörtler och jag har talat om, att ibland kan det finnas en särskild anledning till att man har ett statligt bolag. Men det är aldrig ett självändamål att ha ett statligt bolag.

Jag har ingen lista att ta fram ur innerfickan och visa att på den står det LKAB eller något annat. Det finns ingen sådan lista, utan det måste avgöras från fall till fall, precis som det står i budgeten, precis som det står i våra betänkanden och precis som vi talar om här i dag. Det finns ingen hemlig lista.

Vad man nu gör från Regeringskansliets sida är någonting som man självklart borde ha gjort för många år sedan. Jag menar att vi gemensamt borde ha insett att det inte går att ha de statliga bolagen utspridda i en ägarförvaltning som knappt ens visste hur många statliga bolag som fanns. När man gjorde inventeringen när vi bytte regering visste man inte hur många bolag man hade. Man kunde inte tala om exakt vilka de var. Det tycker jag är ett tecken på att man inte har en effektiv förvaltning av dem. Man vårdar inte företagen om man inte ens vet vilka de är.

Vi pratade om ett av de statliga företagen, Vattenfall, och jag tror att Kent tog upp det i sitt huvudanförande. Just detta är väl ett bra exempel på hur man inte ska hantera ett statligt bolag, den formlösa styrningen. Och i Riksrevisionens kritik kommer jag särskilt ihåg några strofer där man menade att man över huvud taget inte kunde utvärdera det, för det fanns inga papper, ingen spårbarhet. Ingen visste vem som hade fattat besluten, med vem besluten hade fattats eller var de hade fattats. I en bastu? Vi vet inte. I en matkö? Ingen aning. Det fanns inga spår.

Prot. 2011/12:36

24 november

Statliga företag

Just denna formlösa styrning är det som vi försöker göra upp med nu och åtminstone ha en öppen, tydlig och transparent process, dessutom en ägarstyrning. Därför är den här utredningen tillsatt. Det tycker jag är ett bra agerande av en ansvarsfull regering. Så ska det se ut.

Anf. 117 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Vi får väl se vad utredningen kommer fram till, men vi ska också se att den tillsattes i ljuset av att riksdagen tog tillbaka regeringens mandat att sälja ut företag. Risker här är att man försöker gömma de statliga företagen i ett holdingbolag, och då minskar insynen. Men vi får väl se var det landar någonstans.

Jag tycker inte att jag fick något riktigt svar när det gäller LKAB. Var det bra att staten gick in och sköt till pengar när det var kris, för att man skulle ha en långsiktighet i det hela och en utvecklingsplan för LKAB? Jag vill också veta din syn när det gäller om staten ska sälja LKAB.

Anf. 118 EVA FLYBORG (FP) replik:

Fru talman! Jag kan egentligen bara återupprepa mitt svar, att det inte finns någon lista på vad som ska säljas och inte, utan det som står i budgetpropositionen, våra betänkanden och annat är att det kommer att ske en värdering när och i så fall om och av vilket skäl man vill sälja. Oppositionen har all anledning att motsätta sig det om de inte tycker att det är bra, men det står skrivet i stjärnorna.

Det är bra att vi alla ser fram emot utredningen om hur vi ska förvalta våra företag, för det är viktigare än man kan tro. Förvaltning av statliga företag låter så tråkigt, men det är så otroligt viktigt, för det handlar inte bara om värden i reda pengar utan också väldigt mycket annat.

Till sist skulle jag vilja säga att det finns olika sätt att se på statliga bolag, absolut. Jag tycker att det är bra att man till exempel går före när det gäller jämställdheten och att vi nu äntligen har fått en politik som gör att vi ser en högre andel kvinnliga chefer på olika nivåer inom de statliga företagen. Det skedde inte när ni hade makten, för ni utsåg inte kvinnor utan ni utsåg bara män. Nu har det blivit en förändring. Det tycker jag är bra. Det är dock inget självändamål för att vi ska äga statliga bolag. Men när vi äger statliga bolag ska vi se till att vi förvaltar dem, att vi ökar värdet, att de är vinstdrivande och att de, om de inte behövs i statlig ägo, ska kunna övergå till en privat marknad, för det är inte bra att man är både, som vi brukar säga, spelare och domare. Det kan förstöra konkurrensen på väldigt många marknader, höja priserna och bli dåligt för både konsumenter och skattebetalare.

Anf. 119 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Jag kan börja med att lugna Kent Persson med att statsministern sade senast under valrörelsen i Norrbotten att LKAB inte ska säljas, så han kan sitta lugnt i stolen ett tag till.

Statens främsta uppgift på marknaden är, som flera har sagt tidigare, att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet. Det är också genom långsiktiga, transparenta och tydliga spelregler som staten kan bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt.

Om staten är både utformare av de regler som gäller för näringslivet och en näringslivsaktör som är beroende av reglerna kan, precis som

många har varit inne på, intressekonflikter uppstå. Minskas det statliga ägandet renodlas också statens roll som lagstiftare och konkurrensen blir sundare.

Om företaget verkar på en marknad med fungerande konkurrens och det inte finns ett uppenbart samhällsuppdrag anser Alliansen därför att bolag utvecklas bättre med privata ägare än med staten som ägare. Långsiktigt innebär det att förutsättningarna för en ökad sysselsättning och ekonomisk tillväxt i Sverige stärks.

Vår debatt i dag handlar om det statliga ägandet. Det är ett område som man ska ha stor respekt för. Staten är med sina drygt 60 hel- och delägda företag Sveriges största företagsägare. Dessa företag representerar stora värden, ca 600 miljarder, och är arbetsgivare till runt 190 000 medarbetare.

Det finns höga förväntningar på hur statliga bolag ska uppträda. Statligt ägda företag ska i alla avseenden vara föredömen, oavsett om det gäller ersättningar till ledande befattningshavare, jämställdhetsarbete, miljöengagemang eller socialt ansvarstagande.

Jag vill också poängtera det som flera har sagt, att det är väldigt glädjande att Alliansens arbete med att öka andelen kvinnor i statligt ägda företags styrelser har gett resultat. Andelen kvinnor som styrelseordförande har ökat från 22 procent 2006 till 37 procent i år, att jämföra med 3 procent i börsbolagen. Samtidigt är nästan hälften, 49 procent, av styrelseledamöterna i de statligt ägda företagen kvinnor, och det går att jämföra med börsbolagens 19 procent.

Alliansen anser att så länge staten äger är det viktigt att staten hanterar sin ägarroll på ett ansvarsfullt och tydligt sätt. Även om det statliga ägandet ska minskas kommer staten att kvarstå som ägare under längre eller kortare tid i ett antal företag. Så länge företagen ägs av staten ska den aktiva förvaltningen fortsätta på ett professionellt sätt med värdeskapande som övergripande mål. Statens styrning måste vara tydlig och skötas professionellt.

För Alliansen handlar ägaransvaret om att gå igenom företagens inriktningar och samhällsuppdrag men också att se över annan statlig affärsverksamhet som bedrivs i myndighetsform, vilket kan innebära att nya statligt ägda företag uppstår genom bolagiseringar. Det är också viktigt att företagen ges möjlighet att utvecklas och växa för att fortsätta skapa värde för ägaren.

Jag noterar också att som tidigare driver vänsteroppositionen en ideologisk politik med socialistiska förtecken.

Bland annat använder de sig av retoriska skäl av termen utförsäljning. Orden för tankarna till realisation och att tillgångar slumpas bort. Det är en term som främst används av dem som vill underblåsa en negativ opinion kring försäljningar. Vi som tror på marknadens förmåga bör alltid påpeka att det inte är korrekt att använda termen utförsäljning eller sälja ut.

Låt mig i stället påminna Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om de lyckade försäljningarna av Vin & Sprit, OMX och Vasakronan under den första mandatperioden. Det var knappast rea det handlade om. Låt oss kalla saker och ting vid deras rätta namn.

När det statliga ägandet minskar ska det göras på det sätt som är långsiktigt smartast för medborgarna. Staten bör i princip inte äga bolag som

verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens, såvida inte bolagen har ett särskilt samhällsuppdrag, som jag nämnde tidigare, som är svårt att klara av på något annat sätt.

I det besvärliga ekonomiska läge som vi nu befinner oss i har det minskade statliga ägandet bidragit till att minska räntekostnaderna och ge utrymme för satsningar på den framtida välfärden. Som centerpartist och alliansföreträdare är jag stolt över att den här regeringen har kunnat betala av på våra barns statsskuld i stället för att satsa på att driva spritföretag.

Staten kan inte utveckla företag på samma sätt som privata ägare. Staten ska inte driva bolag som verkar i konkurrens med privata företag på helt konkurrensutsatta marknader. Det är fel att ta pengar från sjukvården, äldreomsorgen eller skolan för att satsa på finansiella institut, kontorslokaler och telefonoperatörer.

Politiker ska skapa förutsättningar för uppfinnare, entreprenörer och investerare att utveckla idéer och skapa jobb, inte själva driva företag.

Anf. 120 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Staten kan inte driva företag säger Helena Lindahl. LKAB tycker jag är ett lysande exempel. Vin & Sprit var också ett lysande exempel, som nu i och för sig är försålt. Men det var inte det jag tänkte ta upp nu.

På s. 31 i betänkandet står det under rubriken Vattenfall: ”I propositionen om förtydligat uppdrag för Vattenfall meddelade regeringen sin avsikt att använda EU:s s.k. 2020-mål som referenspunkt för uppföljning av Vattenfalls roll i energiomställningen.” Därefter förtydligar man lite grann.

Sedan går jag in och läser i betänkandet på s. 23 att Vattenfall i september 2011 presenterade en bok med titeln *Sex energikällor – ett energisystem*, om de sex energikällor som Vattenfall arbetar med. De kommande åren kommer Vattenfall att fokusera på sina kärnverksamheter, de marknader där Vattenfall har en stark position. Det är de här sex.

Bland de sex finns det två som det finns anledning att fundera lite grann över. Så här står det:

”Kolkraft är en hörnsten i det europeiska energisystemet. Vattenfall kommer att optimera sina nuvarande kolkraftverk” och fortsätta de investeringar som handlar om någonstans kring 7 miljarder.

”Kärnkraft vinner ökat stöd i Europa”, skriver man sedan, och att ”Vattenfall har en konkurrensfördel genom att vara en framträdande kärnkraftsoperatör. Vattenfall håller dörren öppen för framtida tillväxt inom kärnkraft.”

Där har vi Vattenfalls syn på hur de ska agera. Ligger det här i linje med regeringens syn på hur Vattenfall ska utvecklas?

Anf. 121 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Först skulle jag vilja säga att jag naturligtvis inte tycker att alla statliga företag är dåligt styrda. Det är inte så jag menar. När staten verkar på en konkurrensutsatt marknad tror jag faktiskt att det finns marknadsaktörer som kan göra det bättre. Annars kan det bli snedvridet, som många andra har varit inne på.

I reda pengar gör Vattenfall fortfarande större investeringar i fossilkraft än i förnybar energi. Hur rimmar då det med Vattenfalls uppdrag att man ska vara en av de ledande i Europa när det gäller grön energi och grön teknik?

Vattenfall är ju ett stort bolag med långa ledtider. Det måste vi vara överens om. Förändringar tar tid innan de slår igenom. En jämförelse mellan bolagets femåriga investeringsprogram för perioden 2010–2014 respektive 2011–2015 visar dock att Vattenfall har minskat sina planerade kostnader för investeringar i fossil kraftproduktion med 37 procent. Samtidigt ökar också de planerade investeringarna i bland annat vindkraftsproduktion.

Jag tycker att Vattenfall gör skäl för att också vara på gång mot att vara ett av de ledande bolagen. Jag tycker många gånger att vi snedvrider också diskussionen om Vattenfall, precis som om Vattenfall enbart skulle vara en miljöbov. Nu har Vattenfall en del att göra, speciellt när det gäller kolkraft och kärnkraft, men det finns också en hel del arbete när det gäller grön teknik.

När det gäller Polen har man bland annat sålt av sitt innehav av kolkraft.

Jag får nog återkomma för nu är min talartid slut.

Anf. 122 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Du hade lite tid kvar.

Vattenfall har inte sålt av kolkraften. De äger och investerar i ännu mer, framför allt i Tyskland. De har sålt av i Polen bland annat.

Delar du Vattenfalls analys – du representerar ändå regeringen – att kärnkraften vinner ökat stöd i Europa, att Vattenfall har en konkurrensfördel genom att vara en framträdande kärnkraftsoperatör?

Vattenfall äger 70 procent av Ringhals som har stått under särskild bevakning under två års tid därför att man har problem med säkerheten inom Vattenfall. Är man då ledande inom kärnkraftsindustrin och den utvecklingen?

Är det också regeringens bild att om det ges möjlighet ska man satsa på kärnkraft? Det är ju det som Vattenfall säger i det här strategiska dokumentet.

Kan jag få ett svar på det?

Anf. 123 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! När det gäller att kärnkraft vinner ökat stöd i Europa är det ju så att vi har en global utmaning, och Europa har satt upp väldigt ambitiösa mål, bland annat till 2020. Även Sverige har satt upp väldigt ambitiösa mål. Det är mål som även företag som Vattenfall måste sträva mot. Som jag sade tidigare gör man stora investeringar i förnybar energi. Det är klart att man inte gör det därför att man tror att kärnkraft skulle vara det som står mol allena eller att kolkraft skulle göra detsamma.

Som jag säger har Vattenfall ökat stort när det gäller den gröna tekniken och har i sina kommande planer, bland annat femårsplaner – det låter precis som om jag pratar i kommunistisk anda – gjort en stor förändring jämfört med om man tittar bara några år tillbaka.

Jag ser inte lika mörkt på framtiden som Kent Persson. Jag tror också att kärnkraften så småningom kommer att fasas ut. Vi kommer ju snart

att diskutera om gröna elcertifikat och en stor marknad för elcertifikaten. Jag tror nog att Kent Persson och jag om några år eventuellt ska komma lite mer överens än vi gör i dag.

Anf. 124 LARS JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är ändå på det sättet, Helena Lindahl, att man kan vara glad för att vi har haft socialdemokratiska regeringar under en så lång period av efterkrigstiden som har haft möjlighet att använda det statliga ägandet som ett aktivt ägande av företag för att skapa infrastruktur och för att ge möjligheter för olika företag i Sverige att i många fall utvecklas i samklang med statliga företag. Hade ni fått regera hade vi inte alls haft den utveckling vi har haft.

Nu förvaltar ni ett stort område, och i stort sett säger ni att ni vill avyttra det som har att göra med konkurrensutsatta marknader. Då kan man ställa sig frågan varför ni ska fortsätta att äga LKAB, för att ta ett exempel. Det finns faktiskt flera privata företag som agerar på malmmarknaden i Sverige. De letar och prospekterar efter ny malm, till exempel uppe i Pajala. Det är privata intressenter. Det blir ju konkurrens. Då ska man väl sälja LKAB, för att ta ett konkret exempel. Argumenteringen stämmer inte.

Ett annat exempel är statliga apoteksbolaget. Ni har privatiserat delar av apoteksverksamheten i Sverige. Dessutom har ni ställt upp begränsningar för det statliga bolag som finns kvar, Apoteket AB. De får bara ha 35 procents marknadsandel. De får inte vara större, trots att de har lång erfarenhet och kompetens på den så kallade marknaden. De får inte växa mer än till 35 procent av marknaden. Är det marknadsekonomi? Det är statlig reglering, som förhindrar statliga företag att vara affärsmässiga på marknaden. Talet om marknad stämmer inte.

Anf. 125 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag känner att det är lite förmätet, Lars Johansson, att i fråga om statliga bolag säga att om alliansen hade kommit i regeringsställning tidigare hade vi inte sett den utveckling vi ser i dag. Jag är inte så säker på det. Det är att ta i.

Så var det frågan om statliga apoteksbolag. Jag bor i en liten kommun, Robertsfors kommun. Förut stängde apoteket tidigt på eftermiddagen. Ingen hann dit innan de hade slutat jobba. I dag har apoteket inte lunchstängt och har betydligt längre öppettider, vilket gör det mer tillgängligt för människor. Varför? Jo, därför att konkurrensen har ökat. Robertsforsborna tycker nog i det här fallet inte att det har varit så dåligt. Just i fråga om apoteksbolaget har det här inte tillfört speciellt mycket nackdelar för konsumenterna.

LKAB fyller ändå ett samhällsintresse. Det finns många arbetstillfällen i norr tack vare LKAB. Det är ett tydligt samhällsintresse. Jag tycker inte alls att det är konstigt att staten vill behålla LKAB.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Lars Johansson. Du hade tidigare en replik med Jonas Jacobsson, och då sade du att Socialdemokraterna vill bygga Sverige starkt för framtiden. Det är därför ni vill behålla de statliga företagen. Är det inte det man gör om man till exempel betalar av på statsskulden?

Låt oss betänka hur det ser ut i andra länder. Någon nämnde Grekland. Vi kan nämna flera andra länder. De får realisera bort statliga företag för att betala av på en enorm statsskuld, som har gjort att länderna i mångt och mycket nästan går i konkurs.

Prot. 2011/12:36
24 november

Statliga företag

Anf. 126 LARS JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi vill utveckla de statliga företagen, inte bara behålla dem. Det handlar om att utveckla dem, att göra nya saker. Inom framför allt Vattenfall handlar det om exempelvis förnybar energi. Vi tycker att de statliga företagen kan vara föregångare inom svenskt näringsliv på en lång rad områden.

Jag nämnde tidigare exempel inom OECD. Jag tänker inte på de länder som Eva Flyborg pratade om tidigare, utan jag tänker till exempel på Norge. 9 procent är sysselsatta i statliga företag. Finland har fler sysselsatta i statliga företag än Sverige. Det är två exempel.

Bilden att länder med hög sysselsättning i statliga företag är bankrutta är inte sann. Tvärtom. Jag kan inte säga att Norge är bankrutt. Det är väl ingen som kan säga det. Inte Finland heller för den delen. Den bilden är viktig att korrigera.

Det handlar om en mer nyliberal vind som går genom Sverige. Tidigare borgerliga regeringar i Sverige har inte avyttrat statliga företag på det sätt som sker i dag. Det är en ny inriktning av en ökad privatisering därför att ni inte kan se att staten kan ha ett ägande. Jag tycker att staten kan ha ett ägande, men det innebär inte att vi tycker att det ska vara så mycket mer än 3–4 procent av de sysselsatta i Sverige. Det kan vara en rimlig nivå för att vara en aktiv aktör, för att staten, regeringen, ska veta. Det handlar också om kunskap. Man kan inte bara gå på information från andra. Det är också viktigt att skapa sig egen kunskap om hur det är att driva företag. Det ökar möjligheterna för regeringen att föra en aktiv näringspolitik när det finns kunskap om hur det fungerar innanför dörrarna på de olika företagen. Det finns även sådana värden.

Anf. 127 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Precis som mina företrädare i Alliansen tidigare har sagt avser inte alliansregeringen att sälja ut alla statliga företag bara för att de är statliga. Vi vill göra en genomgång. Vad är det som staten äger? Ska vi äga det? Befinner vi oss på en konkurren utsatt marknad? Kan staten hämma marknaden? Om staten gör det kanske vi fortfarande inte ska äga företaget.

Det vi har gjort är att betala av på statsskulden. Jag hoppas, som centerpartist, att pengarna i framtiden kan gå till andra investeringar, till exempel infrastruktur. Det är något som väljarna skulle välkomna.

Det är inte bara av ondo att sälja statliga företag. Det finns mycket gott också.

Anf. 128 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Vi kristdemokrater menar att en av statens uppgifter är att sätta reglerna för näringslivets villkor. Däremot tycker vi inte att vi ska vara både spelare och domare. Vi ska snarare tillse att de företag som verkar på den öppna och konkurren utsatta marknaden även kan vara statliga företag, men framför allt undviker vi problem med dubbla roller

om den konkurrensutsatta verksamheten kan bedrivas i privat regi. Ett minskat statligt ägande innebär en renodling av statens roll, bättre förutsättningar för bolagen att växa och utvecklas och en sundare konkurrens på marknaden.

Vi kristdemokrater har tillsammans med Alliansen aktivt bidragit till att på ett ansvarsfullt sätt minska statsskulden genom försäljning av de statligt ägda bolagen som nu har sålts de senaste åren. Försäljningarna har varit till nytta för folkhushållet och har bidragit till dagens stärkta offentliga finanser. Vi menar också att staten fortsättningsvis ska äga de företag som förvaltar naturliga monopol eller där det finns särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag. Kolleger från Alliansen har tidigare sagt att det inte finns något självändamål i att äga bolag som inte är av särskilt intresse eller har ett samhällsuppdrag. Å andra sidan finns det inget särskilt ändamål att sälja bara för säljandets skull.

Det är naturligtvis glädjande, tycker vi kristdemokrater, att allianspartierna har nått en samsyn med Miljöpartiet i grundläggande frågor om ägarstyrning av de statliga företagen, även om det finns skillnader i synen på hur detaljerat staten ska styra företagens verksamhet. Generellt sett anser vi att styrning av företag med statligt ägande eller, för all del, offentligt ägande över huvud taget ska präglas av tydlighet, öppenhet och transparens. Det är av stor betydelse för att den demokratiska kontrollen och möjligheten att utkräva ansvar ska fungera. I villkoren för ägarstyrningen står det exempelvis att medborgarna bör bjudas in till årsstämorna. Det är precis som i en kommun. Där bjuds medier, medborgare, kommunfullmäktiges ledamöter och så vidare in. Naturligtvis ska statens företag gå före med gott exempel och inbjuda medborgarna till stämorna.

För oss är det också viktigt att de statligt ägda bolagen är föredömen när det gäller jämställdhet, inte minst i den operativa ledningen och i styrelserummen. Vi har tidigare hört att i de statligt ägda bolagen är 25 procent av vd:arna kvinnor. Det kan jämföras med 1 procent i de börsnoterade bolagen. Men jag vill tillägga att i mängder av andra företag finns många kvinnor som är både ägare, vd och har andra ledande positioner. Det är egentligen märkligt att de företag som med hjälp av olika policyer borde ha bäst styrning fortfarande inte är lika bra. Men det innebär att det finns en stor potential att fortsätta att jobba för ökad jämställdhet.

När det gäller lönesättning handlar det inte bara om att se till att lönerna är jämställda utan också om att ersättningarna är rimliga, väl avvägda, konkurrenskraftiga, takbestämda, ändamålsenliga och att de bidrar till god etik och företagskultur. Där kan jag tycka att det är naturligt att jämföra med övriga näringslivet, styrelseuppdrag, vd-uppdrag och uppgifter med liknande ansvarstygnd.

Som parentes kan jag säga att snittlönen för en chef i Sverige i dag ligger på 35 000 kronor, och det gäller chefer inom vilken typ av verksamhet som helst. Lönen ska självfallet höra samman med storleken på uppdraget, antalet uppgifter och ansvaret. Men även där är det viktigt att lönepolicyn i företagen är väl avvägd.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! Jag tänkte tala om de statliga bolag som berörs i motion N387. Motionen handlar om långsiktigt ägande och ägarstyrning av tre mycket viktiga och betydelsefulla statliga bolag, LKAB, Vattenfall och Sveaskog.

Jag har utgått ifrån att det finns en bred majoritet i riksdagen som har som sin mening att dessa bolag ska behållas i statlig ägo. Men, fru talman, när allianspartierna och en majoritet i näringsutskottet avstyrker motionerna blir man fundersam.

Finns det en dold agenda? Har majoriteten en avsikt att avyttra dessa bolag? Finns det någon försäljningslista? Den frågan ställs av många i dag. Något tydligt svar har vi inte fått.

Men när man hör de borgerliga debattörerna i kammaren gå upp i det här ärendet i dag börjar man skönja någonting, inte minst när man lyssnar på Eva Flyborg och Helena Lindahl. Det kanske inte finns någon lista, men det finns tydliga tankar.

I går lyssnade jag på debatten om finanspolitiken. Det blev väldigt tydligt när moderaten Munkhammar visade på det borgerliga spåret i politiken: skattesänkningar och mer privatiseringar. Han sade det som kanske många moderater tänker men inte törs säga.

Fru talman! Dessa bolag har under mycket lång tid genererat stora överskott som kommit hela Sverige till del. De har en omsättning på 250 miljarder per år och sysselsätter 42 000 personer varav 16 000 i Sverige. Bolagen har över tid varit mycket lönsamma. De har genererat mycket stora vinster som har kunnat nyttjas till byggande av infrastruktur och finansiering av välfärden i hela Sverige.

Det är av yttersta vikt att vi behåller dessa kronjuveler och utvecklar de här statliga bolagen. Varför det? Ja, grunden för dessa tre bolags verksamhet är våra gemensamma och betydelsefulla naturtillgångar i form av mineraler, vatten, skog och natur – gemensamma tillgångar för Sveriges folk. Ägande och kontroll av den typen av naturtillgångar har och kommer att få en allt större betydelse och inverkan för vårt lands möjligheter till tillväxt och välfärd.

Vi ser i dag att väldigt mycket utländskt kapital strömmar in i Sverige, inte minst när det gäller investeringar inom gruvnäringen. Det är bra – vi ska inte säga nej till det. Men vi kanske också måste fundera på vad vi ska göra med det kapital som finns i dessa tre bolag: aktivera det kapitalet och se till att de gemensamma naturtillgångarna långsiktigt också kan vara i svenska folkets ägo. Att äga och ha kontroll på naturtillgångar är att ha trumf på hand. Därför ska vi behålla dem, sköta om dem och engagera oss i dem.

På de orter där dessa bolag är verksamma och utvinner råvaror är de dessutom oerhört betydelsefulla för sysselsättning och välbefinnande. Förutom den direkta sysselsättningen i bolagen och där de utvinner råvaror borde de ta ett större ansvar för vidareförädling. Vi kallade det kolonialpolitik förr i tiden. Jag tycker att de här bolagen också behöver ta ett ansvar för att vidareförädla. Det är dessutom klimatsmart att förädla där råvarorna utvinns.

Jag ser att Miljöpartiet i sin reservation i stort sett delar intentionerna i den här motionen. Men jag blir lite förvånad när de oaktat detta avstyrker motionen.

Fru talman! Det är viktigt att riksdagen tydligt uttrycker sin vilja om statlig ägo i dessa tre bolag. Min och Socialdemokraternas uppfattning är att staten ska ha ett långsiktigt ägande i dessa tre bolag och ta ett aktivt ägaransvar. Vi ska i ägardirektiv ge bolagen ett tydligt uppdrag som innebär att bolagen även får ett ansvar för vidareförädling och att den kommer till stånd där råvarorna och nyttigheterna utvinns.

Fru talman! Motionen är tydlig: Det handlar om att säkerställa ett långsiktigt ägande i dessa tre bolag. Det är tydligt att det i ägardirektiven ska skrivas in att de har ett ansvar också för vidareförädling. Det är en mycket tydlig inriktning. Det är tid för ansvar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 och motion N387.

Anf. 130 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! Som statligt bolag och som en av de största energiproducenterna i Europa spelar Vattenfall en viktig roll i energiomställningen. Det är uppenbart att Vattenfall hittills har stjälpit snarare än hjälpt Sverige och EU att nå målen om minskad klimatpåverkan och utveckling av förnybar energi.

Under 2010 ökade Vattenfall investeringarna i fossilkraft med 25 procent jämfört med året innan. Investeringarna i fossilkraft stod för den största delen av Vattenfalls satsningar i elproduktion. Jämförelsevis minskade investeringarna i vindkraft, och endast 1 procent av Vattenfalls elproduktion kommer i dag från vindkraft.

Vattenfall äger Europas enskilt största utsläppskälla av koldioxid via kolkraftverket Jämschwalde i Tyskland. Vattenfalls position som den största ägaren av kolkraft i Tyskland kommer att förstärkas då ett nytt kolkraftverk, Moorburg, tas i drift nästa år.

Investeringar i kolkraft, som är det mest klimatpåverkande energislaget, späder på utsläppen av klimatpåverkande gaser och tar resurser från utbyggnad av mer framtidsinriktad förnybar energi.

Våren 2010 fick Vattenfall ett nytt uppdrag av regeringen att vara ett av de ledande bolagen i energiomställningen. Innebörden är mycket oklar, eftersom Vattenfall är ett av fyra fem energibolag i Europa som alla har en fullständigt ohållbar energistrategi. Vattenfall har efter sitt uppdrag utformat en klimatstrategi som innebär att man ska minska CO₂-utsläppen från 90 till 65 miljoner ton till 2020. Även om man når det målet innebär det att den kolkraft som Vattenfall äger skulle släppa ut mer klimatgaser än vad hela Sverige gör.

En regering som vill ha trovärdighet i klimatfrågorna måste styra Vattenfall i en riktning från klimatvidriga investeringar. En annan inriktning för Vattenfall är både möjlig och nödvändig.

Fru talman! Miljöpartiet vill att Vattenfall används som ett verktyg för att nå ett hållbart energisystem, i stället för att som i dag vara en bromskloss i den utvecklingen. Vi föreslår att Vattenfall ges en tydlig strategi, där fokus sätts på ansvar och utveckling av energiproduktion i Sverige och att bolaget ska arbeta mot målet 100 procent förnybar energi.

En sådan inriktning skulle innebära en vinst för både miljö och ekonomi. Vattenfall och den svenska staten skulle med en inriktning på förnybar energi stå sig starkare i den globala konkurrensen, där efterfrågan på förnybar energi ökar.

Svenska regeringsföreträdare har vid upprepade tillfällen uttryckt skarp kritik mot kolkraften. Men orden blir tomma när regeringen inte styr Vattenfall bort från denna kolkraft. När Tyskland nu ska avveckla kärnkraften äger den svenska regeringen ett av de absolut viktigaste verktygen för att se till att det inte blir ökad kolkraft. Vattenfall har en lång väg att gå från kolkraft till förnybar energi, och det är dags att regeringen tar sitt ansvar i den omställningen.

Fru talman! Vattenfall bör ges i uppdrag att ta fram en strategi för hur bolagets verksamhet ska ställas om till att bli helt baserad på förnybar energi till år 2030.

Jag yrkar därför bifall till reservation 9.

Anf. 131 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Fru talman! Det kändes lite angeläget att gå upp ett kort ögonblick i debatten, främst mot bakgrund av att Folkpartiet och Eva Flyborg här i kammaren försökte skapa en bild av att det är alliansregeringen som har gått i bräsch för ökad jämställdhet i statliga bolag.

Jag vill på detta sätt, fru talman, bara påpeka att det under många år var den socialdemokratiska regeringen som gick i bräsch för att få ökad jämställdhet i våra statliga bolagsstyrelser.

Om man tittar på SCB:s siffror från 2006 kan man se att det var 44 procent kvinnor i bolagsstyrelserna redan då. Sedan har man fortsatt att utveckla det. Det har alliansregeringen gjort, och det är en resa i rätt riktning. Men jag tycker ändå att det är viktigt att markera att det handlar om ett arbete som har pågått under längre tid.

Om man tittar på hur det ser ut i dotterbolagen ser man att det är en stor utmaning, för där är det fortfarande en lång resa kvar att göra, utifrån att verkligen uppnå jämställdhet i statliga bolag, det vill säga att det finns ungefär lika många kvinnor och män som är med och påverkar i ledande ställning.

Det var enbart detta påpekande jag ville göra, fru talman.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 30 november.)

17 § Stärkt konsumentroll för en utvecklad elmarknad och ett uthålligt energisystem

Föredrogs

näringsutskottets betänkande 2011/12:NU4

Stärkt konsumentroll för en utvecklad elmarknad och ett uthålligt energisystem (prop. 2010/11:153).

Anf. 132 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag blev glad när jag förstod att det skulle komma en proposition med namnet *Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem*. Det är precis det vi behöver: att stärka konsumentmakten och politiskt arbeta för ett uthålligt energisystem.

Prot. 2011/12:36
24 november

Statliga företag

*Stärkt konsumentroll
för en utvecklad
elmarknad och ett
uthålligt energisystem*

Men ack vad jag och många med mig bedrog oss. När jag fick den i min hand och började läsa falnade glädjen snabbt, och jag blev bekymrad. Var är de skarpa förslagen? Var är helhetssynen och de tydliga besluten för att stärka konsumentrollen?

Men varför skulle jag vara förvånad? Politiken ska ju inte lägga sig i, enligt den borgerliga majoriteten.

Regeringen konstaterar inledningsvis att erfarenheterna från de senaste två vintrarna visar på behovet av fortsatt arbete med att få i gång ny elproduktion, främja effektivare användning av el och öka incitamenten för minskad elförbrukning.

Det är bra att insikten finns om behovet, men sedan är det helt tomt. Var är den politiska viljan och de skarpa förslagen för att klara av de utmaningar som vi alla står inför?

Fru talman! Jo, ett skarpt förslag finns. Skarpt och skarpt kan man diskutera, men förslaget är att timvis mätning ska möjliggöras för allt fler och att de allra flesta på sikt bör få sin elförbrukning timmätt. Det är bra, och vi socialdemokrater valde att säga ja till förslaget, för det är något vi har drivit på länge. Men jag måste ändå säga att jag är besviken, för det är lite för låga ambitioner.

Vi socialdemokrater är helt övertygade om behovet av en kraftfull, visionär politik i stället för lojt tillbakalutande och att låta marknaden styra vart vi går. Energipolitiken är för viktig för att vi inte ska vara med och styra från politiskt håll med breda politiska överenskommelser.

Vi socialdemokrater har vår vision och tanke om framtiden. Jag säger inte att vi är klara. Men vi har en ambition och vill använda politiken för att ställa om samhället och styra marknaden mot mer av förnybar energi och klimatsmarta val.

Vi pratar om ett hållbart energisystem där alla delar finns med. Det handlar om eltillförsel, energieffektivisering, transporter och inte minst infrastruktur för att kunna leverera el till alla delar av landet. Därför behövs det beslut om smarta nät och mätare, nettodebitering, timmätning och enklare elräkningar.

Ta de senaste veckornas debatt om elprisområden! De flesta har svårt att förstå varför det ska se ut som det gör. Den frågan har inte ens behandlats i riksdagen. Det måste satsas mer på den så viktiga elnätsinfrastrukturen, och debatten om elprisområdena lär fortsätta.

Fru talman! Efter ett beslut av riksdagen i juni 2011 som säger att regeringen ska genomföra en utvärdering av genomförda om- och avregleringar valde regeringen att låta två professorer i nationalekonomi genomföra det. Det är typiskt för den sittande regeringen: inga parlamentariska utredningar – politiken ska tydligen hålla sig därifrån.

Vi vill se parlamentariska utredningar för att också se till att vi har breda överenskommelser om den så viktiga energipolitiken. Trygg elförsörjning är ju A och O för Sveriges utveckling.

Allt det här gör att vi måste ha en politik som tryggar behovet, så att elen finns då vi behöver den. Våra elintensiva företag måste kunna gå på helfart. Vi elkonsumenter måste kunna känna oss trygga i att veta ungefär hur stor elräkningen blir och kunna förstå den.

Vi tycker att det är bra med det arbete som sker inom Norden när det gäller möjligheten att införa samfakturering, alltså att se såväl elnätskostnaden som elpriset på elräkningen och också göra den mycket tydli-

gare. Därför nöjer vi oss än så länge med det arbetet och väljer att inte reservera oss i den frågan.

Arbetet med smarta nät går alldeles för långsamt. Här lutar sig regeringen än en gång tillbaka och säger att det är marknaden som ska styra utvecklingen, vilket vi inte alls tror på. Vi vill se politisk vilja och ambition och driva på utvecklingen.

Vår övertygelse är att smarta nät blir alltmer nödvändigt. Därför vill vi prioritera utbyggnaden av smarta nät som en del av omställningen till mer hållbar och värdeburen tillväxt.

Det behövs också mer forskning kring smarta elnät, liksom om sole energi, vindkraft, vågkraft, hur vi stimulerar till mer lokal elkraft, hur vi engagerar elkonsumenten att vara med och påverka sin elförbrukning, vilka morötter som är smarta att använda och vilka som ger fel inriktning eller för dåligt resultat.

Låt oss se till att forskningen har möjlighet att titta i kristallkulan och sia om framtiden! Vi som sitter här kanske inte ser behoven i dag, men det gör duktiga forskare. Vi vill se nära samarbete mellan universitetsvärlden, samhället och företaget.

Vi ska också stimulera till lokalt engagemang, och den så kallade net-todebiteringen är en bra väg att gå. Ökad delaktighet, en känsla av att kunna vara med och styra och påverka den egna elförbrukningen och även kunna tillföra egen producerad el är en viktig del av ett hållbart energisystem.

Varför fortsätta att utreda detta när det redan har utretts av Energi-marknadsinspektionen? Flera länder har redan systemet.

Fru talman! Jag ska säga några ord om de vita elcertifikaten, som även EU lyfter upp i sin energieffektiviseringsplan. De kan vara bra verktyg i arbetet med energieffektiviseringen. För det är den mest lönsamma och mest miljövänliga pusselbiten för att bygga ett hållbart energisystem.

Energieffektivisering leder dessutom till nya jobb för många små och medelstora företag i hela landet samt minskade kostnader för konsumenterna och industrin. Ändå saknas en aktiv politik för att främja energieffektiviseringen. Därför krävs det många fler verktyg, och vita elcertifikat kan vara en del av detta.

Jag ska säga några ord om behovet av att samla ansvaret för ett hållbart energisystem. Vi vill se att Energimyndigheten får det samlade ansvaret. Jag är övertygad om att det behövs en myndighet som har huvudansvaret för att kunna greppa den snabba utveckling som pågår, så att arbetet inte blir kontraproduktivt. Energifrågor engagerar många aktörer både inom det offentliga och inom det privata. Stuprörstänk är förödande i många sammanhang, inte minst inom det här området. Även energiinspektionen pekar på ett sådant behov.

Fru talman! Varför kommer inte regeringen till skott när det gäller de så kallade tillsvidareavtalen? Man konstaterar att detta inte bör få förekomma. Ändock väljer man att ingenting göra. Vi vill med vårt ställningstagande markera att det behövs beslut om att det inte ska förekomma.

Avslutningsvis konstaterar jag att regeringen väljer att utreda det mesta ytterligare, trots att det mesta i propositionen redan är utrett på längden och på tvären. Varför lade ni inte fram skarpa förslag om det ni

Prot. 2011/12:36
24 november

*Stärkt konsumentroll
för en utvecklad
elmarknad och ett
uthålligt energisystem*

skriver om i propositionen? Jag vill gärna höra majoritetsföreträdarnas syn på det.

Medborgarna vill ha politisk aktivitet, och ni väljer i stället att förhålla saker och ting ytterligare många år. Det, fru talman, gör mig mycket bekymrad.

Med det här yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 133 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! När riksdagen under det gångna året har diskuterat frågor som rör människors möjlighet att äga egen el eller använda energin smartare har regeringsföreträdare hela tiden hänvisat till den proposition som vi i dag behandlar. Förhoppningarna har varit stora. Men trots att propositionen heter *Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem* innehåller den bara ett enda konkret förslag, att fler ska få timmätning. Det finns inte ens ett mål om att alla människor ska ges rätt till timmätning.

Miljöpartiet de gröna tror på människors eget omdöme, förnuft och engagemang. Vi är övertygade om att människor och företag som får större makt över sin energisituation använder energi både klokare och smartare. Möjligheten att läsa av sin elmätare och elpriset kontinuerligt skulle göra att många skulle anpassa sin energianvändning till tider då elen är billigast. Det skulle få positiva effekter både för konsumenten och för företaget. Konsumenten får då lägre energianvändning och kostnad, och samhället behöver inte använda lika mycket dyr och smutsig reservkraft eller importerad el.

På samma sätt tror vi att många människor skulle vilja producera egen el med solcellspaneler på taket eller som andelsägare i ett vindkraftverk, och de skulle kunna sälja överskottet till elnätet och veta att de skulle få en rimlig ersättning. På en del håll i landet kan inte vem som helst sälja el till nätet, och på många platser där det går är ersättningen alldeles för liten. Målet måste vara att alla människor ska kunna bli elproducenter.

Medan elmarknaden i Sverige domineras av tre stora bolag äger två miljoner människor i Tyskland sin egen elproduktion. Miljöpartiet vill ge svenskarna samma möjlighet. Många länder har gått före i fråga om möjligheten för människor att producera sin egen el. De har infört lagstiftning som innebär att alla har rätt att sälja el till nätet, kombinerat med ett garanterat pris för den el man säljer. Ett sådant fastprissystem innebär ett stöd som kan vara olika beroende på vilken energikälla som används. Att producera el från solceller är fortfarande något dyrare än att producera el från vindkraft.

Genom att ge människor möjlighet till egen el har utvecklingen för småskalig och förnybar elproduktion exploderat i de länder där det har införts. I Tyskland sitter det solceller på vart och vartannat tak. År 2009 fanns det en halv miljon småskaliga anläggningar för elproduktion i Tyskland, och den småskaliga produktionen har skapat 100 000 nya gröna jobb.

Fru talman! Snart närmar vi oss den kallare delen av året. Många är oroliga för stigande elpriser och de elprisområden som nu har införts. Med regeringens politik har människor väldigt små möjligheter att minska kostnaden på sin elräkning. Förutom de förslag jag har nämnt om

timmätning och möjlighet att äga sin egen elproduktion måste elräkningar utformas ses över. Många upplever elräkningarna i dag som svårbegripliga. Precis som de nordiska tillsynsmyndigheterna, Nordreg, tycker Miljöpartiet att det är en klok idé att införa samfakturerings där elkunden kan sköta sin kontakt med elmarknaden enbart genom sin elhandlare och där två elräkningar slås samman till en. Att minska den fasta och öka den rörliga delen av elräkningen är också ett sätt att ge konsumenten incitament att använda sin energi smartare och mer effektivt. Den som använder energin smart bör också få se resultatet på sin elräkning.

Att skapa möjligheter för människor att producera sin egen el och använda energin smartare gynnar både miljön och plånboken. Det är dags att ge människor makt över sin elräkning. Det borde tilltala alla partier som vill ge människor större möjlighet att påverka sin egen vardag och sitt eget liv.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3 och 4.

Anf. 134 LARS ISOVAARA (SD):

Fru talman! Vi har två stränga vintrar bakom oss då hushållen och industrin har fått se hur elpriserna formligen har skenat i väg under vissa tidsperioder. Många villaägare har mer eller mindre drabbats av en chock då de har öppnat fakturan från elbolaget. Under de värsta tidpunkterna stängdes maskiner av inom pappersmassaindustrin. Allt detta kryddades med halvfulla vattenmagasin uppe i norr och tyvärr till alltför stor del stillastående kärnkraftverk i söder.

Sveriges elförsörjning hade onekligen problem under de två gångna åren.

Sverige ligger på sjätte plats internationellt sett vad det anbelangar elförbrukning. Det blir ca 15 000 kilowattimmar per invånare och år. Vi i Sverige är faktiskt mer beroende av el än USA. Skälet är givetvis vårt kalla klimat och våra elintensiva basindustrier, massa- och pappersindustrin.

Långsiktigt har dock elvärmeandelen minskat. Fjärrvärme, berg-, jord- och luftvärmepumpar har tagit marknadsandelar. Dessutom har bättre isoleringslösningar bidragit till att elvärmeandelen har minskat.

Vad som är glasklart är att vi kommer att vara beroende av en prisvärd och säker eltillförsel även i framtiden.

Fru talman! Elnätet, som det traditionellt har sett ut och fortfarande ser ut, bygger på en storskalig produktion i centrala anläggningar och därefter enkelriktad distribution ut till slutkonsumenter via regionnät och distributionsnät.

Elbolagen har i stort sett kunnat planera basproduktionen. Vid behov har reservkraft i form av vattenkraft och i sämsta fall oljeeldade kraftverk tagits i drift. Det traditionella produktionssättet och den traditionella distributionen kommer att ställas inför betydande problem när vi tar än mer vindkraft i drift eller kanske till och med matar in egenproducerad elström på det nuvarande nätet.

Vid vissa tidpunkter kommer kanske elnätet att utnyttjas så att säga baklänges. Det finns därför ett uppenbart behov av att gå vidare och utveckla de så kallade smarta näten. Smarta nät skulle också kunna

komma hushållen till del i form av bättre resursutnyttjande. Det blir helt enkelt en effektivisering av elanvändandet.

I en bortre förlängning kan vi tänka oss vilka påfrestningar som elnäten kommer att utsättas för vid en utökad elfordonspark. Då om någonsin gäller det att ha teknik som fördelar de elresurser vi har till förfogande på det mest gynnsamma sättet beträffande både tillgänglighet och ekonomi. Sverige ligger långt fram i utvecklingen av detta teknikområde. Det kan komma att betyda en hel del för framtida teknikexport. Sverigedemokraterna välkomnar således en fortsatt satsning på utveckling av smarta nät.

Fru talman! Jag ska säga några ord om energieffektivisering. Tjänstesektorn i Sverige har vuxit under de senaste decennierna, inte minst inom olika teknikkonsultområden. Många framgångsrika exportföretag säljer numera kunskap snarare än enbart hårdvara. Exporten kan också vara en kombination av dessa komponenter. Denna näringsgren ska vi slå vakt om och fortsätta att utveckla. I det sammanhanget kan också energitjänster ses. Det kan tyckas att den totala omsättningen i Sverige på dessa tjänster – det rör sig om ca ½ miljard kronor 2010 – inte är så stor, men trenden är positiv. Jag är ganska övertygad om att branschen har en ljus framtid, inte minst i skenet av den energieffektiviseringspotential som trots allt borde finnas.

Jag noterar att 600 000 lägenheter i flerbostadshus byggdes mellan åren 1961 och 1970. Den genomsnittliga energianvändningen för dessa lägenheter är drygt 210 kilowattimmar per kvadratmeter. Detta ska jämföras med kraven på 110–150 kilowattimmar per kvadratmeter för dagens nybyggda hus. En utveckling av kunskaperna inom energieffektivisering kan även på sikt öppna en för landet värdefull tjänsteexport.

Svensk Energis medlemsenkät visar att behovet av ingenjörer och tekniker inom energi och elkraft kommer att vara mycket stort under de kommande fem åren. Prognosen visar på bortåt 8 000 nyanställningar. Det är på sitt sätt onekligen angenäma problem.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om anvisningsavtalen. Konsumenten ska ha makten att välja och faktiskt också välja bort det konsumenten inte vill ha eller det konsumenten inte tycker är prisvärt. När det gäller de så kallade anvisningsavtalen för elkunder som inte aktivt väljer avtalsmodell måste man noggrant överväga om denna avtalsmodell inte rent av bör avskaffas. Det är trots allt en ganska stor del av elkunderna som har dessa avtal. Det rör sig om drygt 20 procent. De betalar i snitt 15–20 procent mer än andra elkunder. Det var de som hade dessa anvisningsavtal som tillhörde de stora förlorarna under kallvintern i fjol. Att något måste göras åt dessa anvisningsavtal står helt klart.

Anf. 135 KENT PERSSON (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 och 5, men jag står givetvis bakom de övriga reservationerna från Vänsterpartiet.

I början av juni 2011 presenterade regeringen propositionen *Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem*. Det låter jättespännande. Man kan tänka sig att det här ska följas upp på något sätt i budgetpropositionen. Där skriver regeringen följande: ”I en väl fungerande elmarknad är det nödvändigt att kundens ställning är definierad och stark.”

Det låter väl vackert och bra? Vänsterpartiet delar intentionerna i förslaget om en stärkt konsumentroll. För att ge människor en större möjlighet att vara delaktiga i energiomställningen är det viktigt att nå uppsatta mål om energieffektivisering och utbyggd förnybar energi. I takt med att elpriserna ökar är det också viktigt att ge människor verktyg för att de ska kunna minska sin elkonsumtion och styra konsumtionen bort från elpristoppar. Timmätning är ett utmärkt exempel på detta där man skulle kunna välja själv när man till exempel vill tvätta utifrån hur priset ser ut.

Den proposition som vi diskuterar i dag är förvånansvärt tom på skarpa förslag. Inte ens det som Lise Nordin tog upp som en form av skarpt förslag är något annat än ett inriktningsbeslut om timmätning. I övrigt finns det ingenting i den här propositionen som stärker konsumentens makt på elmarknaden. Det finns ingenting i den här propositionen som gör att vi får en väl fungerande elmarknad. Det finns ingen diskussion om avregleringen av elmarknaden och konsekvenserna av den. Syftet var ju att en avreglerad elmarknad skulle ge ökad konkurrens, stärkt konsumentmakt och lägre priser. Är det någon av er här i kammaren som har märkt att det har blivit på det sättet? Jag har inte gjort det. Jag tror inte att de i södra Sverige upplever det på det sättet.

Vi har inte *en* elmarknad i dag, utan vi har en mängd olika elmarknader i Sverige. Om vi frågar människor eller företag om de upplever att det här fungerar möts vi av en väldigt kritisk inställning. Därför är det väldigt förvånande att regeringen inte ens kan lyfta upp frågan om att ge människor, konsumenter, ett verktyg så att de kan vara aktiva, styra mer och vara delaktiga i energiomställningen. Jag tänker på nettodebitering. Det är ett utmärkt verktyg för att konsumenterna ska kunna vara aktiva i energiomställningen i Sverige. Här väljer regeringen att göra som strutsen, stoppa huvudet i sanden och begrava det i en ny utredning trots att det finns så många utredningar tidigare som visar nyttan av nettodebitering och timmätning.

Tidigare gick det att själv välja timtaxa. Ett tag var det ju billigare att tvätta och göra vissa saker på nätterna än att göra det på dagen. Det var ett sätt att styra det hela.

Nettodebitering finns ute i Europa. Det finns i de flesta amerikanska stater. Det är ett sätt för en regering att stimulera människors aktiva handlande, och på det sättet får de billigare el och kan vara delaktiga i energiomställningen. Det kan väl inte vara fel? Det måste väl ses som positivt att göra det?

Nu ska jag citera vad Jan-Olof Lundgren, sakkunnig på Näringsdepartementet, sade i en intervju i tidningen Ny Teknik den 23 oktober 2009. Det var i samband med att Lennart Söder presenterade Nätanslutningsutredningen, som vi har diskuterat lite grann tidigare. Han sade: ”Om vi föreslagit en allmän nettodebitering, hade vi i praktiken tvingat elbolagen att köpa all el av de små producenterna.”

Det är väl detta det handlar om. Varför ge egenproducenter den makten och den möjligheten? Det känns som om regeringens representanter har gått storföretagens ärenden och i deras ledband.

Ett av de större bolagen – jag ska inte nämna vilket – erbjuder faktiskt nettodebitering och går före, men inte Vattenfall som vi äger själva. Som regeringsrepresentanter skulle ni faktiskt kunna vara med och styra

och tala om för Vattenfall att de ska gå före och visa vägen när det gäller att ge konsumenterna större makt och inflytande över sin vardag.

Anf. 136 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Fru talman! En väl fungerande elmarknad är vad vi vill ha. Det inkluderar inte bara elproducenter, elhandlare och nätbolag utan självklart även konsumenterna. Konsumenterna måste känna sig delaktiga. Delaktighet förutsätter kunskap och möjlighet att påverka sin egen situation. Ett av elmarknadens största problem, som också andra har tagit upp, är att den uppfattas som svårbegriplig och inte lever upp till de krav på transparens som vi alla har på den. Det skapar en känsla av maktlöshet och misstro.

Elmarknaden uppfattas av många som dåligt fungerande. Det är viktigt att en sådan livsviktig vara som elektricitet förmedlas på ett sätt som inger förtroende. Kent Persson tog i sitt anförande upp att det inte finns några beslut om översyn av elmarknaden. Det kanske inte behövs när oppositionen på ett så lyckosamt sätt i våras, genom ett tillkännagivande till regeringen, satte i gång en översyn av elmarknaden. Därför kan det vara bra att vänta tills den översynen är klar innan man föreslår åtgärder.

Dagens proposition innehåller flera åtgärder som ska stärka konsumentens roll, men det är på många sätt även ett inriktningsbeslut om vilken väg vi tycker att elmarknaden ska ha och hur konsumentens roll ska stärkas.

Fru talman! Vår elvardag förändras snabbt. Modern teknologi ger konsumenten mer makt. I framtidshemmet ser vi framför oss smarta prylar som känner av när elpriset är högt. Nya byggmetoder gör oss till både konsumenter och producenter, och energieffektiva lösningar gynnar oss, klimatet och tillgången på energi. Vi är dock ännu inte där, och därför behövs inriktningsbeslut.

Utvecklingen går snabbt. Timmätning är ett viktigt verktyg när vi vill anpassa oss till varierande elpriser. I dag erbjuder några elbolag sina kunder den tjänsten, men på sikt vill vi ha ett brett införande. Ett första steg är att de konsumenter som vill ha timkoll på sin elförbrukning ska få det. Mycket av dagens teknik är redan anpassad, men vissa kostnader kan uppstå. Regeringen vill inte att timmätningen ska belasta den enskilde och avser därför att återkomma med ett förslag om hur merkostnad för konsumenterna kan undvikas.

En förutsättning för att få den bästa möjliga konsumentnyttan från timmätningen är att näten moderniseras genom så kallade smarta nät. Mycket diskussioner har förts om vad det faktiskt är för något. Smarta nät är ett begrepp som beskriver framtidens moderna elnät, nät som utnyttjar den nya tekniken för att konsumenten hela tiden ska få information om energiflödet. Med ökad information blir det enklare att anpassa förbrukningen till det pris som för tillfället gäller.

Konsumentens roll stärks genom att det blir enklare att vara aktiv och kunna påverka sin elkostnad. En förutsättning för att detta ska bli verklighet är självklart att de nya tjänster som skapas är användarvänliga. Studier visar att smarta elnät kommer att möjliggöra, och minska kostnaden för, en ökad andel förnybar elproduktion samt göra elanvändningen effektivare. Det är något som alla här eftersträvar.

De högre krav som ställs på framtidens nät innebär att det är av yttersta vikt att göra rätt från början. För att föra utvecklingen framåt föreslår regeringen att det tas fram en handlingsplan som ska hantera sådant som planering, integritetsfrågor och samordning mellan marknadens aktörer. En annan viktig del är att det fortfarande finns oklarheter kring vad smarta nät är. Det är därför mycket positivt att det i propositionen även lyfts fram vikten av att skapa en kunskapsplattform där forskning och utveckling ska ingå som en viktig del.

Fru talman! Konsumenter som även är producenter av sin egen gröna el ska känna att det ger något mer än bara gott samvete när de ökar energiproduktionen och medverkar till en grön omställning. Förslaget har kallats nettodebitering. Regeringen vill att frågan utreds innan den tar ställning, både med hänsyn till svensk lagstiftning och från ett EU-rättsligt perspektiv. Just nu pågår också ett arbete med en nordisk slutkundsmarknad för el som kan komma att påverka ett regelverk för nettodebitering. Det finns därför skäl att avvakta med införandet tills förslaget om slutkundsmarknaden är på plats.

Att nettodebitering av el är något som välkomnas av samhället speglas också av remissvaren. Komplexiteten syns dock även här för det finns olika uppfattningar bland remissinstanserna om vad reformen bör omfatta och hur den bör genomföras. Vi i majoriteten välkomnar ett förslag om nettodebitering men är av den åsikten att när ett regelverk införs ska det vara hållbart och långsiktigt. Därför behövs ytterligare utredningar.

Oppositionen motionerar om vita certifikat. Syftet är att öka energi-effektiviseringen, och det är inte första gången motionen väcks i riksdagen. Energimyndigheten har tidigare ifrågasatt vilken roll de vita certifikaten ska spela i det svenska elsystemet. De ifrågasätter starkt vilken vinst ett system med vita certifikat skulle ge och säger: Vita certifikat syftar inte till att hantera något marknadsmisslyckande som inte redan hanteras av andra styrmedel. De premierar genomförandet av åtgärder, inte effekten på energianvändningen. De riskerar att överlappa både energiskatter och bidrag. Vita certifikat har små möjligheter att kostnads-effektivt bidra till de klimat- och energipolitiska målen till 2020.

Även om det ser svart ut för de vita certifikaten har regeringen i propositionen, som en respons på ett EU-förslag, för avsikt att ge Energi-myndigheten i uppdrag att göra en fördjupad utredning av förutsättningar för och konsekvenserna av att införa ett system med krav på energibolag att genomföra energibesparingar hos sina slutkunder.

Fru talman! Varför är elräkningarna så komplicerade och svårbegrip-liga? Oavsett svaret måste elräkningen göras tydligare och enklare. Det har från oppositionen föreslagits en sammanslagning av elnäts- och el-förbrukningsräkningen till en summa. Det är inget bra förslag. Som konsument vill jag veta vad jag betalar för. Med tanke på debatten om el-nätskostnaderna tror jag att ett sådant förslag skulle medföra kraftiga protester från konsumentorganisationerna. Ann-Kristine Johansson nämnde det tidigare, och Socialdemokraterna hade från början en motion som föreslog just detta. När vi justerade slutbetänkandet stod Socialde-mokraterna bakom förslaget, men jag gläds åt att de nu har insett att kunden vill veta skillnaden mellan elpriset och nätpriset.

Just nu pågår, som tidigare nämnts, en utredning om en nordisk slutkundsmarknad. Syftet är att göra det enklare för kunden att få översikt över sin elförbrukning och kostnaden för den. I stället för att få två räkningar som i dag – en från elhandlaren och en från nätleverantören – ska kunden få endast en räkning, men där ska fortfarande tydligt framgå kostnaden dels för el, dels för elnät.

Fru talman! Ett allvarligt problem för elmarknaden i dag är det låga förtroendet. Missnöje med hur elmarknaden fungerar hörs från medier och konsumenter. Konspirationsteorier får näring när priserna höjs och produktionen står stilla. Vi välkomnar regeringens uppfattning att insynen och övervakningen av elmarknaden ska förstärkas. Med tanke på dagens och framtidens elmarknad är Energimarknadsinspektionens förslag att uppdraget till de myndigheter som ansvarar för elmarknadens funktion – Energimyndigheten, Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen – ses över för att kontrollera att de gör rätt saker, att de inte överlappar varandra och att inget faller mellan stolarna.

För närvarande utreder Energimarknadsinspektionen vad det låga förtroendet för den svenska elmarknaden beror på. Resultatet ska redovisas i juni 2012 och kommer att peka ut vilka åtgärder som behöver göras. Jag förväntar mig att vi, när utredningen är klar, återkommer med en diskussion i kammaren om hur det hela ska förbättras.

Fru talman! Vi har i Sverige i dag tre olika modeller för elprisavtal – rörligt, fast och tills vidare eller så kallat anvisningsavtal. De rörliga och fasta avtalen kräver ett aktivt ställningstagande från konsumenten. Väljer du ett rörligt avtal innebär det att du väljer att utsätta dig för elprissvängningar. Väljer du ett fast avtal vet du vad du får men riskerar att få betala mer än de som har rörligt avtal om elpriset sjunker. Sedan finns det de som inte väljer, de som låter sig anvisas ett elbolag och ett elpris. Sällan eller aldrig vinner jag som kund ekonomiskt på att förhålla mig passiv.

Konsumentverket har utrett tillsvidareavtalen och identifierat några av problemen. Majoriteten av de kunder som i dag har tillsvidareavtal är de med relativt låg förbrukning, upp till 5 000 kilowattimmar per år, samt lägenhetskunder. Det glädjande är att antalet kunder som numera aktivt väljer andra avtal är ökande.

Varför avstår vissa kunder från att välja? Det kan vara svårt att veta, men enligt Konsumentverket kan det bero på att incitamentet är för dåligt och att prisskillnaden i slutändan är för liten. Det kan bero på okunskap eller ointresse.

Oppositionen säger att dessa avtal inte ska få förekomma i sin nuvarande form, men säger inte vad de ska ersättas med. Ska elkunden tvingas att göra ett aktivt val? Går det att tvinga fram ett aktivt val? Vem ansvarar i så fall för att kunden får det bästa avtalet? Ordningen med tillsvidareavtal är inte bra. Den har brister. Men att förbjuda dem utan att säga hur vi ska lösa avtalsfrågan för dem som i dag är passiva är heller ingen bra lösning.

Konsumentverket pekar på att kartläggningen av dem som i dag är passiva skulle ha varit bra för att sedan genomföra riktade informationsinsatser. Information och kunskap är en förutsättning för att göra bra val. Men det kommer alltid att finnas de som väljer att inte välja.

Regeringen föreslår en översyn av anvisningsavtalen. Det välkomnar vi. Utgångsläget för översynen är att omotiverat högre prisnivåer i dessa

avtal inte bör få förekomma. Det är bra att ha förslag om hur man ska åstadkomma förbättringar och vad man vill innan man beslutar att förbjuda det som finns. Vi menar att regeringens nuvarande arbete ligger väl i linje med tillkännagivandet, men med den stora skillnaden att regeringen går längre. Den vill stärka konsumentens roll och öka medvetandet om att aktiva val lönar sig. Oppositionen har bra intentioner och pekar på problemet, men föreslår inga lösningar.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Stärkt konsumentroll
för en utvecklad
elmarknad och ett
uthålligt energisystem*

Anf. 137 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för ett intressant anförande. Det var långt, men inte utan felaktigheter.

Vi börjar med översynen av elmarknaden, som jag tyckte saknades i propositionen som vi pratar om. Du sade att det inte behövs, i och med att riksdagen har beslutat om att en sådan här översyn och genomgång av effekterna av elmarknaden ska göras. Men de två besluten hänger inte ihop. Den här propositionen presenterades i somras under en lång tid av genomgång och utveckling, medan beslutet togs i juni. Man måste hålla isär de här delarna. Det handlar om en översyn av elmarknaden.

Jag förstår inte varför nettodebiteringen ska utredas igen. Lennart Söder lade fram och presenterade en utredning om nettodebitering. Han föreslog en allmän nettodebitering. Jag kan bara tyda det här som att regeringen inte vet vad den vill. Ett bra sätt brukar då vara att begrava det i en ny utredning, där man hittar något nytt sätt att titta närmare på det därför att man egentligen inte vill.

Vad var det som var så fel med den utredning som Lennart Söder presenterade? Varför dög inte den? Det finns även andra som har pekat på nettodebitering som ett positivt sätt. Dessutom förekommer detta runt om i Europa. Det finns exempel och lärdomar att hämta från både USA och övriga Europa, där man har infört nettodebitering. Jag förstår inte vad regeringen väntar på.

Anf. 138 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Den pågående översynen av elmarknaden kommer att leda till att ett resultat lämnas. När resultatet av översynen lämnas kan man också se vilka åtgärder som ska vidtas. Jag förväntar mig att vi när översynen är klar kommer att återkomma till riksdagen med förslag på hur man kan förbättra dagens elmarknad om det skulle behövas förbättringar. Det vet vi först när översynen är klar. Därför hade det varit fel att i dag säga hur man skulle göra för att förbättra elmarknaden. För konsumenterna finns det andra förslag i propositionen som säger hur man utifrån dagens läge, med den kunskap som man har just nu, ska kunna göra förbättringar.

När det gäller nettodebitering är det självklart så att det finns en utredning. Men som jag sade i mitt anförande var remissinstanserna inte överens om vare sig vad som skulle ingå i förslaget om nettodebitering eller hur förslaget borde utformas. Därför är det bra att man utreder.

Det andra är att vi just nu håller på att ta fram den nordiska slutkundsmarknaden. Det vore oklokt att i dag lansera ett regelverk för nettodebitering när vi vet att ett förslag där kommer att behöva förändras när förslaget om den nordiska slutkundsmarknaden ligger klart. Det är rätt viktigt att vi har ett hållbart och långsiktigt system om vi ska införa net-

todebitering. Det handlar inte om att regeringen inte skulle vilja ha det och inte om att jag inte skulle tro på det. Jag tror på det och tycker att det är ett väldigt bra moderat förslag. Gör man en investering ska man också kunna få tillbakabetalat, inte bara i form av gott samvete utan gärna också så att det lönar sig för plånboken, som jag sade. Jag ser fram emot att utredningen görs, att förslaget läggs fram i riksdagen och att det blir genomfört.

Anf. 139 KENT PERSSON (V) replik:

Fru talman! Men då är vi ju överens! Det ska genomföras. Men eftersom remissinstanserna inte var överens ska det utredas en gång till. Jag tycker nog ändå att politiken borde sätta ned foten och tala om vad vi vill. Det här håller inte. Det är ett väldigt märkligt resonemang från Cecilie Tenfjord-Toftbys sida. Hon talar om för mig vad hon vill ha men säger att remissinstanserna inte är överens. Nej, så är det väldigt ofta. I nästan samtliga propositioner som vi får på vårt bord har remissinstanserna olika synpunkter, och ibland är de motstridiga. Så är det givetvis, för de olika remissinstanserna har olika utgångspunkter. Ändå vågar regeringen sätta ned foten och lägga skarpa förslag till riksdagen – men inte här, trots att vi här har en talesperson från ett regeringsparti som är så klart och tydligt positiv när det gäller nettodebitering.

Kom igen nu! Vad är problemet? Jag förstår faktiskt inte det här. Om detta är bra, stärker konsumenternas makt och ger dem möjligheter, genomför det då! Inte behövs det nya utredningar!

Anf. 140 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Det är en stor skillnad på att veta vad man vill ha och hur man vill ha det. Vill man ha någonting vill man i alla fall försäkra sig om att det är någonting som håller och är långsiktigt och förutsägbart. Den stora förändring som är på gång just nu är den nordiska slutkundsmarknaden, som kommer att få effekter för hur ett regelverk för nettodebitering utformas.

Jag upprepar vad jag sade i den förra repliken. Det vore oklokt att besluta om ett regelverk i dag när vi vet att det regelverket kommer att påverkas av utredningen om den nordiska slutkundsmarknaden och att man då får lov att återkomma till riksdagen med förändringar. Det vore oklokt för de människor i Sverige som i dag gärna vill ha nettodebitering, för dem som vill installera solcellspaneler, för dem som vill sätta upp ett vindkraftverk på sin tomt, för dem som vill satsa på egen förnybar energiproduktion. Jag vill kunna säga till dem: Här har ni regelverket! Det är hållbart och robust, och ni kan förutsätta att det kommer att leva väldigt länge!

Jag vill ge konsumenterna tydliga besked om att det vi levererar också är vad de kommer att ha i många år framöver. Sedan kan vi aldrig säga vad som händer i framtiden. Men jag tycker att det vore mycket oklokt om vi i dag beslutade om ett regelsystem som vi vet att vi inom väldigt kort tid måste återkomma om till riksdagen för att ändra. Det är inte hållbart, långsiktigt eller förutsägbart.

Anf. 141 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja där Cecilie Tenfjord-Toftby slutade. Den nordiska slutkundsmarknaden är på gång. Men vad jag har hört drar det ut på tiden. När bedömer Cecilie att det kommer? Det hänger ihop med mycket av det vi har pratat om här. Det är jag helt överens med Cecilie Tenfjord-Toftby om.

Sedan har jag en fråga. Jag lyssnade mycket noga på ditt anförande. Du talade om delaktighet och engagerade medborgare. Där håller jag fullständigt med dig. Det här är ett inriktningsbeslut. Man var är de konkreta besluten förutom detta med timmätning? Kan du räkna upp dem?

Jag vill också höra lite grann om energieffektivisering. Jag blev bekymrad när jag läste Miljöaktuellt, där bostadsministern backar från kravet på energieffektivisering av bostäder. Han menar tydligen att det är orimliga energieffektiviseringskrav och att det blir för dyrt. Det ser jag som bekymmer. Det avviker väl helt från vad regeringen egentligen står för när det gäller energieffektivitet i bostadsbeståndet? Det är ju ett av de områden där det är viktigt att man minskar. Detta skulle jag vilja höra Cecilie Tenfjord-Toftbys tankar om.

Anf. 142 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Jag kan tyvärr inte ge något svar till Ann-Kristine Johansson om när den nordiska slutkundsmarknaden är klar. Vi kanske gemensamt kunde arrangera ett seminarium här i riksdagen om just den nordiska slutkundsmarknaden, för precis som Ann-Kristine Johansson är jag mycket angelägen om att den snart kommer på plats. Jag tror att det behövs, inte bara utifrån nettodebiteringen, som jag precis debatterade med Kent Persson om, men även utifrån att konsumenten ska få en tydligare och enklare elräkning.

De skarpa besluten gäller som du säger timdebitering. Det pågår fortfarande en utredning om nettodebitering. Det finns ett inriktningsbeslut om smarta nät, där regeringen kommer att utse ett råd som ska bygga en kunskapsplattform. Om vi ska fortsätta tala om smarta nät är det väldigt viktigt att vi på ett konstruktivt sätt talar om samma sak, så att vi kan komma fram till hur vi vill ha det.

Det är också väldigt viktigt med den översyn som nu görs av Energimarknadsinspektionen om vad det låga förtroendet för elmarknaden beror på. Det är ett beslut som är fattat sedan tidigare, men det är angeläget att lyfta fram det. Jag tror att mycket av problemen ligger just där i dag.

Anf. 143 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är ju precis det ni kunde ha gjort i propositionen *Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem*, Cecilie Tenfjord-Toftby! Häri kunde ni ha försökt stärka förtroendet för hela energimarknaden. Jag saknar skarpa förslag för att öka förtroendet för elmarknaden.

Timdebitering tycker jag är bra, men jag skulle vilja se mer förslag. Du talar om inriktningsbeslut om smarta nät. Det räcker inte!

Energimarknadsinspektionen har ju på regeringens uppdrag år 2010, för ett år sedan, lagt fram en rapport där man har identifierat hinder och föreslagit möjliga åtgärder för att snabba på utvecklingen av smarta elnät,

som jag tror att du och jag är helt överens om vikten av. Detta hänger ihop med timdebitering, nettodebitering och energieffektivisering. Smarta nät och mätare har vi talat om i många år. Jag förstår inte varför det inte finns mer action i förslaget som handlar om stärkt konsumentroll.

Jag skulle vilja höra om detta med energieffektivisering. Visst är väl bostadssektorn otroligt viktig för att vi ska nå målet om energieffektivisering till 2020, som EU har satt upp. Om det finns tid skulle jag också vilja ha reda på hur man har tänkt sig att mäta Sveriges mål om energintensitet kopplat till EU:s mål om absolut nedsänkning av energieffektivitet, men det får vi kanske ta i en annan debatt.

Anf. 144 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Herr talman! Jag förväntar mig att vi återkommer till riksdagen med skarpa förslag om hur man ska stärka förtroendet för elmarknaden när översynen av elmarknaden är klar. Det är en förutsättning för det.

Sedan tänkte jag ta upp en sak från Ann-Kristines anförande. Hon efterfrågade en energiöverenskommelse med oss i Alliansen, något som vi skulle välkomna. Men först ska kanske Socialdemokraterna bestämma hur deras eget energisystem ska se ut. Deras energipolitiska talesperson i utskottet – inte du, Ann-Kristine, utan Lars Johansson – har i en debattartikel i höstas sagt att vi inte ska ha kärnkraft medan er partiordförande Håkan Juholt i veckan efter gick ut och sade ni visst kunde tänka er lite kärnkraft någonstans. Jag förväntar mig och hoppas att vi framöver kan föra konstruktiva samtal där vi kan komma fram till en bred energiöverenskommelse, för det om något skulle gynna konsumenterna.

Anf. 145 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag finner det mycket olyckligt att regeringen har låst sig bakom Energimyndighetens bedömning att vita elcertifikat inte skulle fylla någon funktion eftersom det inte finns något marknadsmisslyckande. Det är ett teoretiskt perspektiv som inte alls utgår från hur det ser ut i verkligheten.

Jag skulle säga att det är ett marknadsmisslyckande när Sverige räknar med att öka sin energianvändning kraftigt och göra oss ännu mer beroende av billig energi.

Enligt de handlingsplaner som alla länder har skickat in till EU-kommissionen om sin framtida beräknade elanvändning ligger Sverige i bottenklass. Inte nog med att vi räknar med att öka energianvändningen, vi är det land som räknar med att öka den allra mest, vilket också ökar vår sårbarhet när elpriserna beräknas fortsätta stiga.

Vi märker i näringsutskottet att signalerna från EU blir allt skarpare. Det krävs åtgärder i medlemsländerna för att vi ska kunna nå det gemensamma målet om att minska energianvändningen med 20 procent till 2020. Det ställs ökade krav på att införa någon form av kvotpliktssystem, där vita elcertifikat är ett förslag. Vi i Miljöpartiet är öppna för att diskutera olika förslag till hur ett sådant kan utformas, men vi har noterat att regeringen inte har presenterat något alternativ trots att man kritiserat vita elcertifikat. Man tycks över huvud taget inte ha några idéer för hur Sverige ska kunna bidra till att nå EU:s mål.

Jag gläds åt att Cecilie Tenfjord-Toftby delar bedömningen att elmarknaden inte tycks fungera så bra och att något behöver göras. Men

den proposition som vi diskuterar i kväll innehåller inga konkreta förslag som gör att vi får en mer välfungerande elmarknad. Jag skulle vilja fråga Cecilie Tenfjord-Toftby hur många vintrar med höga elpriser regeringen har tänkt vänta innan man ger människor verktyg att minska kostnaden på sin elräkning.

Anf. 146 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Herr talman! Jag funderar lite över var Lise Nordin står när det gäller energikostnaden. I sitt anförande var hon lite bekymrad för de höga elkostnaderna, och det upprepar hon nu en gång till. Samtidigt säger hon att hon är väldigt bekymrad för att Sverige ökar sitt energianvändande och att vi gör oss mer beroende av billig energi.

Jag undrar vad Lise Nordin egentligen tycker om elpriserna i Sverige. Är de för låga eller för höga?

När det gäller vita elcertifikat har Energimyndigheten varit mycket tydlig med vad man tycker om att införa ett sådant system i Sverige. Men trots det, och det sade jag redan i mitt anförande, lägger faktiskt regeringen fram ett skarpt förslag som uppdrar åt Energimyndigheten att göra en fördjupad utredning av förutsättningarna för och konsekvenserna av att införa ett system med krav på att energibolag genomför energibesparingar hos slutkonsumenterna. Det finns ett förslag från regeringen.

När det gäller förhållningssättet till vita certifikat i EU fick vi på vårt sammanträde nu i veckan höra att det är på väg att förändras. Det visar sig att vita certifikat i Storbritannien är något helt annat än vita certifikat i Frankrike, som i sin tur är något helt annat än de vita certifikat som jag har förstått att Miljöpartiet skulle vilja ha i Sverige.

Det är klart att vi ska energieffektivisera. Jag sitter själv i en styrgrupp för hållbar utveckling i Västsverige. Där är just våra energirådgivare väldigt viktiga och gör ett otroligt bra jobb.

I budgeten som vi ska diskutera lite senare här om några veckor kommer vi även att lyfta fram energirådgivarnas viktiga roll när det gäller energieffektivisering. Visst jobbar vi med frågan.

Anf. 147 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Huruvida Sverige har höga eller låga elpriser beror förstås på vad man jämför med. Vi har ganska låga elpriser jämfört med de flesta andra länder i Europa. Men det är ganska höga elpriser för de människor som exempelvis bor i hus med direktuppvärmd el som får väldigt höga elräkningar. För deras skull vore det mycket önskvärt om staten kunde ge en form av stöd för att de ska kunna minska sitt energiberoende.

Jag noterar att regeringen inte presenterar några konkreta förslag för minskad energianvändning. Man avvisar vita elcertifikat men presenterar inget alternativ. Jag anser inte att det är ett skarpt förslag att tillsätta ytterligare en utredning om nettodebitering, något som redan är utrett.

Det duger inte att skylla på EU som en begränsning för att införa nettodebitering i Sverige. I betänkandet kan vi alla läsa att det finns liknande system som vita elcertifikat i länder som Italien, Frankrike, Storbritannien och Danmark. Det är länder som har gått före och ger människor möjlighet att påverka sin elräkning och möjlighet att producera sin egen el och sälja överskottet ute på nätet.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Stärkt konsumentroll
för en utvecklad
elmarknad och ett
uthålligt energisystem*

När så många andra länder lyckas gå före begraver den svenska regeringen förslagen om stärkt konsumentroll i utredningar. Det är mycket beklagligt. Vi går mot en årstid då allt fler människor blir oroliga för elpriser. Vad regeringen presenterar är en proposition som inte innehåller några skarpa förslag.

Jag kan inte tolka det på annat sätt än att regeringen inte har högre ambitioner än att låta marknaden lösa situationen med resultat att elpriserna fortsätter att stiga.

Anf. 148 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Herr talman! Lise Nordin blandar friskt här. Energieffektivisering och nettodebitering är inte riktigt samma sak.

Jag fick fortfarande inte något svar från Lise Nordin när det gäller vilken utveckling som hon vill se på elpriserna. Är hon bekymrad över att elkonsumenterna får för höga elpriser? Hon säger att det beror på vad man jämför med. Jag tror att de flesta elkonsumenter i Sverige jämför med elpriset i Sverige. Det är en klen tröst att säga att det är låga elpriser i Sverige jämfört med i andra länder.

När det gäller de vita certifikaten lyfter Lise Nordin här fram just att de vita elcertifikaten finns i Frankrike, Storbritannien och Danmark. Men det som vi också vet är att när man tittar på hur de vita certifikaten fungerar i till exempel Storbritannien så är det mer en social åtgärd än en energieffektiviseringsåtgärd. De hjälper hushållens ekonomi i stället för att vara inriktade på energieffektivisering.

Lise Nordin tog också i sitt anförande upp nettodebitering och att det är två miljoner människor i Tyskland som producerar sin egen el. Hon fortsätter med att säga att på ungefär vartannat tak i Tyskland finns det i dag solcellspaneler. Med tanke på att det bor ungefär 82 miljoner människor i Tyskland undrar jag hur tätt de bor om det finns solcellspaneler på vartannat tak.

Jag tycker att det är bra att Tyskland i dag går före och utvecklar grön el. Tyskland har ett enormt problem med sin kolkraft. Det har vi som tur är inte i Sverige. Sverige har i dag redan en av de renaste energiproduktionerna när det gäller CO₂-utsläpp.

Tyskland går före när det gäller utveckling av grön energi. Men det kanske beror på att Tysklands problem är enormt jämfört med de problem vi har med utsläpp i Sverige.

Anf. 149 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Det finns ett tydligt behov av att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden. Det bör i större utsträckning än i dag vara möjligt att påverka sina elkostnader genom att vara en aktiv elkund. Dagens ordning med månadsvis avläsning och avräkning av el gör det svårt för kunderna att genom sitt eget agerande minska sina kostnader under de timmar då elpriset är som högst. Även de elanvändare som väljer att producera sin egen el bör på sikt få förbättrade villkor.

Vi kan fundera lite grann på ett att vara en aktiv elkund. Jag tror att det var såväl Socialdemokraterna som Vänsterpartiet och Miljöpartiet som tog upp detta. Men faktum är att det var för ett antal år sedan som vi i Alliansen gjorde det möjligt att snabbare byta elleverantör.

Det var Alliansen tillsammans med Miljöpartiet som drev igenom det kraven mot Vänsterpartiets och Socialdemokraternas vilja. Vi har arbetat länge med att förbättra för den enskilde energikunden och elkunden.

Herr talman! Det händer mycket på elmarknaden. Slutkonsumenternas möjlighet att effektivisera sin energianvändning ökar så småningom genom timmätning av elförbrukningen, genom rätt utformade nättariffer och flexiblere prissättning samt genom förbättrade möjligheter att producera sin egen el.

De nya, mer tekniskt utvecklade elmätarna skapar redan nu nya förutsättningar för utveckling av energitjänstemarknaden. Det är bra. Det i sin tur ökar möjligheterna till ökad energieffektivisering på marknadsmässiga grunder. Det förutsätter dock att eltaxorna utvecklas på ett sådant sätt så att man kan få lägre taxor vid vissa tider på dygnet så att man kan utnyttja det fullt ut. Innan dess tjänar det ingenting till.

Utvecklingen av våra elnät och elmätare är en framtidsfråga inom elmarknaden. Här delar jag regeringens uppfattning om att ett mer allmänt införande av ny teknik måste ske på marknadens villkor. Likaså resonerar regeringen klokt när det gäller frågan om nettodebitering av el. Nettodebitering kan låta jättebra, och det är bra. Men det finns flera praktiska och ekonomiska problem med systemet som först måste lösas. Därför är det bra att det utreds vidare.

När det gäller att utskottet vill förbjuda vissa former av avtal är det egentligen mindre lyckat. Avtalsfrihet måste gälla inom lagens tydliga ramar. Den inställning och översyn av detta som regeringen föreslog hade givit ett kunskapsunderlag innan vi fattade beslutet för ett hållbart system.

Herr talman! Konsumenternas roll på elmarknaden måste bli allmänt starkare och bättre. Därför är regeringens proposition välkommen även om det i mångt och mycket kan tyckas var mer utredningar och inriktningsförslag. Men ibland är det nödvändigt för att fatta rätt beslut från början för att inte tvingas gå tillbaka senare och göra om för att det blivit fel.

Jag yrkar bifall till förslaget bortsett från punkt 7 där jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 150 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte ställa en fråga till Eva Flyborg om hur hon ser på frågan om blocköverskridande energiöverenskommelser. Cecilie Tenfjord-Toftby tog upp det i sin slutreplik som jag inte kunde svara på.

Vi socialdemokrater vill ha en långsiktig, stabil energipolitik. Då kräver det också en blocköverskridande energipolitik. Jag skulle gärna vilja höra Eva Flyborgs syn på detta.

Jag läste i en tidning i dag ett resonemang och en tolkning av hur ni från regeringssidan ser på det. Jag tolkade det som att Moderaterna och Centern är emot och menade: Socialdemokraterna får väl skriva på vår överenskommelse.

Kristdemokraterna och Folkpartiet öppnar upp och säger: Det kan vara intressant. Men det kräver förhandling och inte bara diktat. Hur ser Eva Flyborg på det?

Prot. 2011/12:36
24 november

*Stärkt konsumentroll
för en utvecklad
elmarknad och ett
uthålligt energisystem*

Anf. 151 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Det kanske inte är jag som sluter avtal eller bestämmer om vi ska ha blocköverskridande energiöverenskommelser eller inte.

Det är alldeles riktigt att vi är beredda att göra allting för att se till att vi tryggar en bra energiförsörjning med låga elpriser för både privatkonsumenter och företagen. Där har Ann-Kristine Johansson helt rätt. Vi vill göra allt för att se om det är möjligt.

Låt mig i samma andetag påminna om en av de bärande delarna, och det vet Ann-Kristine Johansson. Socialdemokraterna var de som byggde upp hela kärnkraftsbeståndet i Sverige. De såg på ett klokt sätt på ett tidigt stadium till att Sverige byggde till att börja med tolv kärnreaktorer. Sedan har man gått lite vilse i historien och stängt av två av reaktorerna.

Problemet är, som flera har antytt, att vi inte riktigt vet var Socialdemokraterna står i dag. Det är klart att det vore bra om Ann-Kristine Johansson i dag vill förtydliga att Socialdemokraterna kan tänka sig att kärnkraften lever vidare, som ni en gång har utvecklat den och satsat på den för Sveriges bästa, och att det är en av komponenterna.

Men jag har svårt att se någon överenskommelse, utan att diktera någonting, där det saknas. Det skulle nämligen innebära så stora konsekvenser för Sverige.

Just med anledning av Ann-Kristine Johanssons resonemang vill jag säga att dagens energiprisområden, som hon nämnde i sitt anförande, beror på att man stängde av Barsebäck – väl fungerande svensk kraftproduktion – utan att ha något annat i stället och utan ha den överföringskapacitet från norra delarna av Sverige som vi hade behövt. Det är därför som vi har elprisområdena, och det är därför som vi har mycket högre elpriser i hela södra Sverige.

Än så länge tycker jag därför att elkunderna i södra Sverige kan skicka sina höga elräkningar till Håkan Juholt, c/o Socialdemokraterna, Sveavägen 68. Men om ni kan fundera över att ändra ståndpunkt ska vi lyssna.

Anf. 152 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det som sades om att Socialdemokraterna har gått vilse är roligt. Jag förstår att Eva Flyborg tycker det eftersom hon gärna vill ha mycket mer kärnkraft.

Vi socialdemokrater har varit tydliga. Vi vill avveckla kärnkraften på sikt. Vi säger nej till att bygga nytt, vilket ni skriver i er överenskommelse. Då förstår jag om Centerpartiet är tveksamt till att inleda förhandlingar med oss. Det måste ha varit en konvulsion i Centerpartiet som har gått från att vara motståndare till kärnkraft till att skriva på denna överenskommelse.

Men jag tycker att det är synd att det är på grund av det som det ska stoppa. Både Eva Flyborg och jag är överens om att det vore bra för Sverige, för våra elintensiva företag och för alla elkonsumenter att ha en trygg och långsiktig energipolitik över blockgränserna.

Varken Eva Flyborg eller jag skriver under några avtal. Men vi kan i alla fall tala med våra partier om vikten av detta. Det vill jag gärna skicka med Eva Flyborg.

Anf. 153 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Vi kanske inte ska fortsätta denna debatt så mycket längre. Det verkar mest handla om kärnkraft i denna replikväxling.

Men låt mig bara avslutningsvis säga att Socialdemokraterna vill fortsätta att stänga av den svenska kärnkraften trots att vi nu ser förskräckande exempel på hur det blir när man inte har tillräckligt med elproduktion i Sverige, och det är det som elkonsumenterna i hela södra Sverige tyvärr får betala för. Det var därför som jag skojade lite grann om att man kan skicka den höga elräkningen till Socialdemokraterna och Håkan Juholt på Sveavägen 68. Det ligger faktiskt någonting i det, och inte så lite heller utan väldigt mycket.

Ni vill fortsätta den politik som har skapat denna oreda och dessa höga elpriser. Jag har en fråga som Ann-Kristine Johansson inte har möjlighet att besvara nu. Jag vet det. Det får bli en retorisk fråga. Hur tycker ni att det har gått hittills? Ni har stängt av ett kärnkraftverk, och se hur det blev! Spåren förskräcker.

Jag kan slutligen säga att det kanske inte är så många som delar min uppfattning just i dagarna. Men jag hoppas trots allt på Håkan Juholt därför att han ändå har visat prov på lite klokhet när det gäller just kärnkraftssatsningar. Jag hoppas alltså på Håkan Juholt och hans goda omdöme framöver. Jag vet inte hur höga odds det är för detta, men det får vi återkomma till.

Anf. 154 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! El- och energikostnaderna utgör en relativt stor andel av hushållens kostnader. Uppvärmning, drivmedel och hushållsel uppgår till omkring 10 procent av hushållens sammanlagda kostnader varje månad.

Om vi i dag skulle debattera 10 procent av statsbudgeten skulle det naturligtvis vara en omfattande diskussion och uppslutning här i dag. Medierna skulle kanske bänka sig här.

10 procent – det är en lika stor andel som hela utgiftsområdena utbildning, forskning och studiemedel upptar i statsbudgeten. 10 procent – det är mer än utgifterna för hälso- och sjukvård sammanlagt uppgår till i statsbudgeten.

Herr talman! Även om el och energi upptar en liten del i statsbudgeten är det som vi debatterar här i kväll en fråga som påverkar vardagen för många människor. Därför yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande samt till reservation 7 i betänkandet från Moderaterna, Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna.

De steg som vi tar i och med detta beslut är ämnat att ge hushållen ökade möjligheter att som konsumenter styra över sina utgifter och då också kunna minska dem.

I den proposition som föreligger, 2010/11:153 *Stärkt konsumentkontroll för en utvecklad elmarknad och ett uthålligt energisystem*, som ligger till grund för betänkandet, finns flera åtgärder som stärker konsumenternas ställning på elmarknaden. Detta innebär samtidigt att vi får ett mer uthålligt energisystem och en mer utvecklad elmarknad.

Hushållens ekonomiska utrymme kommer förhoppningsvis att stärkas genom detta. Därmed flyttas också makt ut i hem och stugor, något som vi kristdemokrater kämpar för.

Prot. 2011/12:36

24 november

*Stärkt konsumentkontroll
för en utvecklad
elmarknad och ett
uthålligt energisystem*

Konsumenterna kan anpassa sin elförbrukning till aktuella elpriser och effektivisera sin elförbrukning. Dessutom berörs och underlättas två viktiga delar av omställningen till ett mer långsiktigt hållbart samhälle. Genom ett bättre förvaltarskapstänkande underlättar vi för små enskilda producenter att producera sin egen förnybara el och leverera in den i elförsörjningsstrukturen, och vi underlättar för många bilister att lättare kunna ladda sitt elfordon i olika miljöer.

Ett sätt att ge konsumenterna bättre kontroll över sin elförbrukning – en utveckling som är positiv och som nu ytterligare stöds av riksdag och regering – är utvecklingen av en timmätning av elförbrukningen för konsumenter. Genom den tekniska utvecklingen lyfts också möjligheterna att dra nytta av de så kallade smarta elnäten fram.

Herr talman! Införandet av timmätning för stora konsumenter och månadsmätning för det stora flertalet påbörjades 2003 och avslutades 2009. När vi nu snart skriver 2012 är det självklart att vi måste ta nästa steg. Det är som framgår av betänkandet:

”Om konsumenterna med hjälp av denna information minskar effektuttaget vid effekttoppar, bör även elpriset på längre sikt bli lägre eftersom det leder till färre effekttoppar med högre elpriser.”

Detta är någonting som jag är helt övertygad om att många konsumenter välkomnar.

Nu ser vi också fram emot att aktörerna på elmarknaden utarbetar och erbjuder tjänster som påskyndar utbyggnaden av smarta elnät och gör till exempel automatisk styrning av elektriska apparater i hemmen möjlig utifrån när elpriset är som bäst.

En annan mycket viktig fråga är den om anvisningsavtal. Den som inte valt elleverantör anvisas, enligt ett beslut från riksmötet 1998/99, det vill säga för 13 år sedan, en särskild elleverantör. Ofta har dessa avtal ett avsevärt högre pris än det normala. Generellt betalar dessa anvisningskunder 15–20 procent mer för sin el jämfört med kunder med andra jämförbara elavtal. Jämfört med de billigaste elavtalen ligger de 35 procent högre i pris. Ändå är det en av fyra som har sådana anvisningsavtal.

Detta innebär enligt en beräkning från Energimarknadsinspektionens jämförelsesajt Elpriskollen.se att de cirka en miljon hushåll med anvisningsavtal har betalat 8 miljarder kronor för mycket bara sedan 2008.

Där uppges också att en villakund med det högsta anvisningspriset kunde ha sänkt sin årskostnad med närmare 12 000 kronor om man i stället hade valt det billigaste rörliga priset på marknaden. Lägenhetskunderna kunde ha sänkt sin årskostnad med runt 1 500 kronor.

Jag är rädd för att det i många fall är hushållen som mycket bättre skulle ha behövt dessa pengar själva men som inte känner till detta. Därför stöder jag helhjärtat att detta nu ses över i en utredning. Jag tycker samtidigt att vi ska invänta vad utredningen säger.

Däremot vill jag vara väldigt tydlig med att sådana här höjda nivåer för kunder som inte har gjort ett aktivt val inte bör få förekomma på marknaden. Dessa specialavtal på elmarknaden ska helt enkelt avskaffas.

Anf. 155 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Jag råkade i hastigheten yrka bifall till den reservation som finns i betänkandet. För tids vinnande tar jag tillbaka yrkandet.

Anf. 156 MIKAEL OSCARSSON (KD):
Herr talman! Jag instämmer med föregående talare.

Prot. 2011/12:36
24 november

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 november.)

18 § En ny lag om elcertifikat – enklare regler och en gemensam elcertifikatsmarknad

*En ny lag om
elcertifikat –
enklare regler och
en gemensam
elcertifikatsmarknad*

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2011/12:NU6
En ny lag om elcertifikat – enklare regler och en gemensam elcertifikatsmarknad (prop. 2010/11:155).

Anf. 157 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S):

Herr talman! Nu är det mycket om energi- och elfrågor i talarstolen.

Denna debatt handlar om en ny lag om elcertifikat och den gemensamma elcertifikatsmarknaden mellan Sverige och Norge.

Vi socialdemokrater har tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet valt att reservera oss och yrka avslag på propositionen, trots att vi i grunden är för ett gemensamt system med Norge.

Varför gör vi då det? Jo, därför att vi anser, och det har vi sagt i denna kammare i många debatter och även i föregående debatt, att regeringen har alldeles för låga ambitioner när det gäller den förnybara energin.

Omställningen av energisystemet till ett hållbart energisystem och till förnybar energi utgör ett av de viktigaste leden i vår energi- och klimatpolitik. Och för att nå en långsiktigt hållbar energiförsörjning och ett fossilfritt samhälle 2050 krävs en snabb utbyggnad av den förnybara energin tillsammans med kraftfulla satsningar på energieffektivisering, precis som vi debatterade om för en kort stund sen.

Utformningen av avtalet om ett gemensamt elcertifikatssystem med Norge, som den svenska regeringen redan har skrivit under, anser vi är problematiskt. Avtalet innebär att Sverige låser sig fast vid målet om endast 25 terawattimmar ny förnybar energi fram till 2020. Det är alldeles för lågt, för dålig politisk ambition.

Problemet med avtalet är att målen i en gemensam elcertifikatsmarknad är mer svårjusterade. Därför menar vi att det måste finnas högre målsättning i avtalet, annars är risken stor att utvecklingen stannar av, och det tror jag att ingen av oss vill.

Politiken måste ha högre ambitioner och driva på utvecklingen. Vi kommer att få se en kraftfull tillväxt om vi sätter upp politiska mål och ger förutsättningar för ökad tillväxt inom det förnybara.

Jag hoppas på mer vindkraft, både på land och till havs, och förstås solenergi och flera andra förnybara källor. Vem vet vad som komma skall när forskarna verkligen sätter tändarna i detta?

Vi menar alltså att målet för elcertifikatssystemet ska ligga på 30 terawattimmar ny förnybar energi till år 2020 och att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett nytt lagförslag som innehåller nya kvoter

baserade på detta mål. Då kan den förnybara energin utvecklas väldigt bra.

Vår uppfattning är, som jag sade i den förra debatten, att det behövs breda politiska överenskommelser när det gäller energipolitiken och inte minst det förnybara. Energipolitiken kräver långsiktighet, stabilitet och genomskinlighet. Och jag anser, som jag sade i de tidigare replikskiftena här, att det är vårt ansvar att se till att det blir så för industrin, för företagen, för min gamla mamma likväl som för barnfamiljen i grannvillan.

En gemensam elcertifikatsmarknad kan vara en del av lösningen för att nå dit, men vi får inte gå in med för låga ambitioner.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 158 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! Miljöpartiet de gröna ser positivt på vidgade system som kan gynna utbyggnaden av förnybar energi. Det ligger i sakens natur att ett större system ger bättre förutsättningar för exempelvis vindkraft eftersom det alltid blåser någonstans.

Regeringens förslag om ett gemensamt elcertifikatssystem med Norge riskerar dock att hämma utvecklingen av förnybar och miljömässigt hållbar elproduktion. Det samgående som regeringen planerar låser Sverige vid målet om 25 terawattimmar förnybar el till 2020. Det är ett mycket lågt ställt mål. Vid införandet av ett gemensamt system är det viktigt att ta höjd i målsättningen, eftersom det blir mycket svårare för Sverige att höja ambitionerna i efterhand. Tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslår Miljöpartiet att målet för elcertifikatssystemet höjs till 30 terawattimmar förnybar el till år 2020.

Syftet med elcertifikaten är att ge stöd till utbyggnad av förnybar energi som inte riktigt kan stå på egna ben ännu men som bedöms ha stor potential. Att ge stöd till ett energislag i dess utvecklingsfas är rimligt tills tekniken har mognat och en marknad har skapats. Därför är det olyckligt att den stora andelen elcertifikat bedöms gå till norsk vattenkraft som redan är ekonomiskt lönsam. Att ge stöd till ny norsk vattenkraft som redan kan byggas utan stöd strider mot den grundläggande principen i elcertifikatssystemet. Den norska vattenkraften kommer därmed att översubventioneras.

Miljöpartiet motsätter sig att svenska elkonsumenter via elcertifikatssystemet i onödan subventionerar en utbyggd norsk vattenkraft som inte är miljömässigt försvarbar. En storskalig vattenkraftsutbyggnad i Norge riskerar dessutom att utbyggnaden av andra förnybara energislag hämmas eftersom produktionskostnaderna för dessa är högre än för vattenkraft.

I Sverige är alla partier överens om att ytterligare storskalig vattenkraft i Sverige inte är miljömässigt försvarbart. Men genom avtalet med Norge accepterar Sverige en kraftig utbyggnad av sådan vattenkraft i Norge med samma typ av negativa miljökonsekvenser. Det är kontraproduktivt att ge statligt stöd till utbyggnad av ett energislag som samtidigt gör det svårare för oss att nå våra andra miljömål.

Herr talman! Frågan om vattenkraftens negativa miljöpåverkan blir alltmer uppmärksammas. EU-kommissionen har uttryckt tveksamheter om svensk vattenkraft klarar miljökraven på grund av effekten på lax. I dag anmäler organisationen Älvräddarna de stora energibolagen till Kon-

sumentverket för granskning om vattenkraften alls ska få kallas förnybar med de nya kriterierna. 97 procent av de 2 100 svenska vattenkraftverken bedrivs med tillstånd som inte är prövade utifrån miljöbalken. Det är alltså gamla vattendomar.

Det är rimligt att utifrån dagens kunskap upphöra med att ge stöd till ny vattenkraft som ger så allvarliga konsekvenser för den biologiska mångfalden och fiskars möjlighet att leva i dessa vatten.

Propositionen som vi behandlar i dag ger ett ypperligt tillfälle att revidera vattenkraftens roll i systemet. Miljöpartiet föreslår tillsammans med Vänsterpartiet att vattenkraften utesluts ur elcertifikatssystemet. Om vattenkraften inte utesluts är det ett rimligt villkor att endast sådan vattenkraft som drivs med tillstånd som inkluderar moderna miljökrav ska vara berättigad till elcertifikatsstöd. Dessa miljökrav måste införas i samband med beslutet. Det skulle vara mycket olyckligt att nu binda upp oss i ett system som avsevärt försvårar för oss att klara tvingande EU-regler.

För att garantera att det nya avtalet med Norge inte hämmar utbyggnad av förnybar energi är det också viktigt att se över frågorna om kontrollstationer och konkurrensvillkor. Vi vet av svensk erfarenhet att systemet kan behöva justeras efter hand för att nå maximal effekt. Nästa kontrollstation bör därför ligga närmare i tid än, som i förslaget, år 2015.

Förslaget om gemensamt elcertifikatssystem måste också ta hänsyn till de olika konkurrensförutsättningar som i dag råder mellan Sverige och Norge. Enligt Energimyndighetens rapport *Gemensamt elcertifikatsystem med Norge* betalar en norsk producent inte för nätförstärkningar såsom en svensk elproducent tvingas att göra.

Herr talman! Miljöpartiet ser positivt på att utvidga systemet för elcertifikat, då ett större system bättre tar till vara potentialen i förnybar energi. Men innan ett sådant system införs måste vattenkraften uteslutas, målet höjas och kontrollstationer och konkurrensvillkor ses över.

Miljöpartiet avslår propositionen med uppmaningen till regeringen att återkomma med ett reviderat förslag som förbättrar och inte försämrar möjligheterna för förnybar energi.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4.

Anf. 159 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1 och 2.

Sedan elcertifikatssystemet infördes 2003 har utbyggnaden av förnybara energikällor tagit fart här i Sverige. Syftet var ju att främja utbyggnaden av den förnybara elproduktion som är mest kostnadseffektiv.

Jag kan också konstatera i dag att vi har en situation i kammaren där även Folkpartiet, Moderaterna och KD ställer sig bakom elcertifikatsystemet. Så var det inte när det här presenterades av Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet 2003.

Jag vill också påminna kammaren om att vi redan då förespråkade en utbyggd marknad i samarbete med Norge för att få en större marknad och en bättre fungerande konkurrens. Jag har också i debatter med Maud Olofsson tagit upp hur arbetet förlöpte. Därför var jag och Vänsterpartiet väldigt positiva när propositionen lades på vårt bord i riksdagen. Det skulle kunna ge den förnybara energin i Norden fart och en större mark-

Prot. 2011/12:36
24 november

*En ny lag om
elcertifikat –
enklare regler och
en gemensam
elcertifikatsmarknad*

nad som skulle leda till större konkurrens, lägre priser och en stabilare och bättre fungerande elmarknad.

Tyvärr konstaterar jag att propositionen inte uppfyllde de förväntningar som jag hade från början. Vi avvisar den. Det finns framför allt två aspekter som gör att det här är problematiskt.

Tanken med propositionen är ju att man ska få konkurrensneutralitet mellan länderna. Tanken med propositionen är också att fördelningen av den nya förnybara energin ska vara ungefär lika stor, 13 terawattimmar i vartdera landet.

När jag går in och tittar lite närmare på vilka möjligheter det här förslaget ger kan jag konstatera att när det gäller vattenkraften finns det en betydligt större potential till utbyggnad i Norge än vad Energimyndigheten har angett. I propositionen talas det om att det kommer att handla om 4 terawattimmar förnybar vattenkraft i Norge, ungefär lika mycket vardera av vindkraft i Sverige och Norge och merparten av biokraften i Sverige.

Det blir därför väldigt intressant att ta del av några rapporter som jag vill hänvisa till. Bland annat är bedömningen av potentialen för ny vattenkraft i Norge att ungefär två tredjedelar av den förnybara energin inom det här systemet kommer att tillfålla Norge.

Jesper Skjold som är senioranalytiker sade följande i början av september på Norenergis konferens i Köpenhamn: Norge kommer att få närmare två tredjedelar av den kraft som kommer att produceras inom det norsk-svenska elcertifikatssystemet – 10 terawattimmar vattenkraft och 6 terawattimmar vindkraft i Norge, 5 terawattimmar vindkraft och 5 biokraft i Sverige. Det är helt andra siffror än Energimyndighetens. Stämmer det här?

Om man går in och tittar på den analys över energiutvecklingen som har gjorts av motsvarigheten till Energimyndigheten i Norge kan man notera att de säger att det finns en potential när det gäller vattenkraft i Norge på 205 terawattimmar. I dag är det 123 terawattimmar utbyggt i Norge – alltså en betydligt större potential än vad som angetts tidigare.

Om man tittar på vad som händer just i dag i Norge ser man att 1,4 terawattimmar är under byggnad och att det finns tillstånd att bygga 2 terawattimmar som ligger på is tills, tar jag för givet, det här systemet har gått igenom, för då blir det berättigat ett elcertifikat också. Man ansöker om koncession för 7 terawattimmar och så vidare.

Det finns en väldigt bra genomgång av hur vattenkraftspotentialen i Norge ser ut. Det är klart att normmännen inte är dumma, definitivt inte. De ser givetvis möjligheterna med det här systemet. De ser en möjlighet att kunna använda sig av elcertifikatssystemet för att bygga ut vattenkraften. Och de ser en möjlighet att dessutom tjäna pengar på det, därför att de vet att det redan i dag är ekonomiskt lönsamt att göra det utan elcertifikat.

Om man sedan tittar lite grann på Norstat, som är stor ägare av vattenkraft i Norge, kan man se att de styr priset på vattenkraft genom att helt enkelt inte använda den möjlighet som vattenkraften ger när elpriset är lågt. Det finns en intervju i NRK, det som motsvarar SVT, med pressekreteraren Knut Fjerdingstad – det här var i början av november – där man helt enkelt konstaterar att är priset på energin för lågt låter man

helt enkelt vattnet vara kvar. Det står klart och tydligt. Den som är intresserad kan läsa det i de papper jag har.

Det här är inte en väl fungerande marknad. Det här är inte heller att låta konkurrensneutralitet avspegla vad som händer och sker. Det här är ett sätt att manipulera marknaden, att styra marknaden. Vi är nu beredda att gå in i ett avtal med Norge där vi ska stimulera och utöka den norska vattenkraftsutbyggnaden utan att ta hänsyn till de faktiska omständigheterna. Norsk vattenkraft klarar sig väldigt väl utan svenskt elcertifikat. Det är den allmänna bedömningen i Norge. Svenska konsumenter får alltså finansiera utbyggnaden av norsk vattenkraft, inte för att de behöver det utan för att förstärka norska statens kassa.

Det är en av huvudinvändningarna som vi har. Om man tittar på de svenska remissinstanserna när det gäller just propositionen kan man notera att Kammarkollegiet är väldigt kritiskt till elcertifikatssystemet för vattenkraft. De är väldigt kritiska till utbyggnaden av vattenkraften i Sverige därför att all vattenkraftsutbyggnad inte lever upp till de miljömål som Sveriges riksdag har fattat beslut om. Det finns med andra ord ingen som helst anledning att erbjuda elcertifikatssystem inom vattenkraften. Vi föreslår helt enkelt i likhet med Miljöpartiet att vi ska utesluta det.

I övrigt tycker jag att det finns mycket i propositionen som är bra. Det ska jag villigt erkänna. Det finns en skärpning när det gäller vattenkraften här i Sverige. Det ska man också poängtera.

Det är också viktigt när man ändå är inne och gör lagändringar och ska fatta beslut i den här frågan att man höjer ambitionerna i Sverige, som både Miljöpartiet och Socialdemokraterna har sagt, från 25 till 30 terawattimmar och därefter justerar kvoterna. På det sättet ger vi också möjligheter för en fortsatt utbyggnad av den förnybara energin, inte minst här i Sverige.

Anf. 160 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Det har varit många diskussioner om energieffektivisering. Det kan man sannerligen säga i det här rummet eftersom det är riktigt kallt! Men det håller oss på alerten och vakna.

Nåväl! Tillbaka till frågan om gröna elcertifikat. Jag tänkte som gammal lärare vara lite pedagogisk om måhända någon annan lyssnar. Det är kanske inte alla här i rummet som har satt sig in i exakt vad gröna elcertifikat är. Jag har fått ägna en del tid åt teknikaliteterna – det är inte så enkelt.

För att göra en lång historia kort: Gröna elcertifikat är ett fantastiskt effektivt sätt att få fram förnybar energi på. Elcertifikatssystemet går ut på att staten skapar ett slags konstgjord marknad för värdet hos el från förnybara energikällor och torv genom att skapa ett utbud och ge rätt till producenter av el från förnybara energikällor och torv att få elcertifikat för varje megawattimme el som produceras. Sedan skapas en efterfrågan genom att tvinga elhandlare att köpa elcertifikat motsvarande en viss procent av deras totala elförsäljning. Elhandlarna får då en kvot varje år.

Det är vi konsumenter som i slutändan betalar för den gröna elen. I dag syns det inte på fakturan, men regeringen diskuterar att det ändå ska göras för att öka konsumenternas medvetenhet om de gröna elcertifikaten. Det tror jag är bra. Jag tror att det också finns en motion om detta.

Prot. 2011/12:36
24 november

*En ny lag om
elcertifikat –
enklare regler och
en gemensam
elcertifikatsmarknad*

Gröna elcertifikat infördes 2003, precis som Kent Persson var inne på. Sedan dess har över 12 terawattimmar förnybar el tillverkats med hjälp av elcertifikatssystemet. Bara el från vindkraft har stått för en ökning på 5 ½ terawattimme de senaste tolv månaderna, vilket motsvarar elen från en stor kärnkraftsreaktor. Det här hade inte skett om det inte hade varit för de gröna elcertifikaten.

Det finns en proposition från regeringen med förslag om en ny lag om elcertifikat. Vad innebär den? Det största är väl egentligen förslaget att det ska finnas möjlighet till en gemensam elcertifikatsmarknad med andra länder, i första hand med Norge. Ju fler som vill bygga ut den förnybara elproduktionen desto lägre kommer priserna att bli på sikt. Ju större marknaden är desto större konkurrens.

Förslaget om avtal med Norge kommer först och främst att leda till en större marknad. De som köper elcertifikat kan göra det på en större marknad. Det är inte säkert att priserna sjunker initialt på kort sikt, men det bygger fast det gröna energisystemet och leder så småningom till konkurrens om priserna, vilket kan gynna konsumenterna i slutändan. Dessutom ökar vår elförsörjningstrygghet.

Mängden gröna elcertifikat hänger ihop med produktionskapaciteten i respektive land, det vill säga Sverige och Norge, som har egna mål som har anpassats till elcertifikaten. För Sveriges del är målet 25 terawattimmar förnybar el fram till 2020. Det är ett rimligt och rätt högt mål. Jag vet att det finns andra partier i opposition som tycker att målet är för lågt ställt och manar till 30 terawattimmar. Hur har man kommit fram till den siffran? Varför duger inte 25? Kanske skulle vi ha haft 35 eller 40. Varför just 30? Det kanske vi får chans att diskutera i ett replikskifte.

Vi har höga och ambitiösa mål. De styrs också delvis av mål som EU har satt upp för olika medlemsländer om andel förnybar energi fram till 2020. Vi har också ett långsiktigt mål till 2050 i Sverige där vi ska vara klimatneutrala, inte ha några nettoutsläpp. Det är en god ambition.

För att följa upp den gemensamma elcertifikatsmarknaden kommer det att finnas kontrollstationer. Den första är satt till 2015. Vänsterpartiet och Miljöpartiet är oroliga för att det blir för mycket elcertifikat som ska dras till Norge. Ni tror att en stor volym vattenkraft riskerar att absorbera huvuddelen av de elcertifikat som finns i de båda länderna, vilket i sin tur skulle hämma utbyggnaden av den gröna elen i Sverige. Det skulle huvudsakligen rikta sig mot bioenergi och vindkraft.

Vi tror inte att så blir fallet, men om det blir så går det att korrigera via de nämnda kontrollstationerna. På samma sätt kommer vi att justera målet för förnybar el om det skulle visa sig vara för lågt.

Ett nytt förslag från regeringen är att kraven skärps. El som produceras med vattenkraft ska kunna tilldelas elcertifikat. Generellt kan man säga att det bara är vattenkraft som bidrar med produktionsökningar som kommer att ta del av elcertifikaten. Visst! Jag förstår att det finns farhågor med ett sådant nytt avtal och en gemensam elcertifikatsmarknad, men det skjuts mycket på vattenkraften. Om man menar allvar med att fasa ut kärnkraften tror jag ändå att vattenkraften kommer att vara nödvändig. Det är bra att stimulera en ytterligare ökning av produktionen av vattenkraften. Det finns redan i dag miljöregler som styrs via miljöbalken, och det finns myndigheter som hanterar frågan.

När det gäller den småskaliga vattenkraften är det viktigt att de möjligheter som finns för att effektivisera befintliga vattenkraftverk tas till vara. Därför kan det enligt regeringen finnas ett fortsatt stödbehov för befintliga småskaliga anläggningar som medför att kraven inte bör skärpas.

Jag vill välkomna regeringens proposition, och jag ser med spänning fram emot en gemensam elcertifikatsmarknad med Norge och på sikt med andra länder. Det kommer att gynna den förnybara energiproduktionen och förhoppningsvis leda till billigare grön el för oss konsumenter. Jag yrkar bifall till regeringens proposition och avslag på motionerna.

Anf. 161 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag hade inte planerat att begära replik, men det ställdes en direkt fråga om varför målet ska höjas till 30 terawattimmar förnybar el i stället för att nöja sig med 25. Det enkla svaret är att branschen som tillhandahåller förnybar energi i Sverige bedömer att 25 terawattimmar är för lågt och att det inte ger något incitament att bygga ut till exempel vindkraften. Det riskerar att bli en låsning om målet sätts till enbart 25 terawattimmar.

Helena Lindahl pratade om behovet av ökad vattenkraft för att ersätta kärnkraften. Miljöpartiet har den här hösten väckt en partimotion om ett helt förnybart energisystem där vi bedömer att kärnkraften kan vara utfasad till 2030. Under hösten har också flera miljöorganisationer, Greenpeace och Världsnaturfonden, presenterat sina scenarier för hur Sverige kan nå ett helt förnybart energisystem till 2030. Inget av de scenarier som har presenterats utgår från att det behövs ökad vattenkraft. Vattenkraften i Sverige är kraftigt utbyggd, och man räknar med att en ökad utbyggnad blir på bekostnad av biologisk mångfald.

Miljöpartiet vill nå ett helt förnybart energisystem utan att behöva kompromissa med andra miljömål. Jag är lite förvånad att Centerpartiet och Helena Lindahl förespråkar en utbyggnad av vattenkraften, när vi tidigare i Sverige har haft en enighet mellan alla partier om att ny storskalig vattenkraft inte ska byggas eftersom priset är för högt.

Jag skulle vilja höra hur Helena Lindahl ser på bristen på konsekvens att säga nej till storskalig vattenkraft i Sverige av miljöskäl men att via det här avtalet acceptera en motsvarande utbyggnad av ny storskalig vattenkraft i Norge som har samma typ av negativa konsekvenser för miljön i Norge.

Anf. 162 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret!

Fortfarande förstår jag inte nivån 30 terawattimmar. Jag betvivlar inte er ambition – den är hög, liksom vår – men ibland undrar jag om det är ett sätt för oppositionen att alltid vilja ha högre mål eller alltid ha högre budgetposter ”bara för att”.

I fråga om den storskaliga vattenkraften har man gjort en skärpning i det nya förslaget. Det är bara produktionsökningen som ska få elcertifikaten. Jag tror ändå att vattenkraften kommer att spela en stor roll. Om jag får prata som centerpartist föredrar jag hellre utbyggd vattenkraft än en fortsättning på kärnkraften. Nu får jag väl på skallen senare, men jag pratar nu som centerpartist.

När det gäller den biologiska mångfalden litar jag helt på den miljöbalk som finns i dag. Det finns myndigheter som ser över frågorna. Jag tror inte på att införliva elcertifikatssystemet, som Miljöpartiet förespråkar. Jag tror bara att det kommer att leda till ytterligare administration, och det kommer att bli svårare. Det finns redan en fungerande myndighet som tittar på frågorna, och det finns en tuff miljöbalk. Jag tror att det räcker.

Anf. 163 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Miljöpartiet förespråkar ett högre mål därför att branschen säger att 30 terawattimmar är ett rimligt mål. Jag tror att de företag och organisationer som jobbar med förnybar energi i Sverige är klokare på att bedöma vilket mål som behövs för att förverkliga den potential som finns i exempelvis bioenergi och vindkraft.

Den proposition som vi nu diskuterar innehåller inga som helst skärpningar vad gäller miljövillkoren. Det stämmer att man gör en viss ändring för vilka anläggningar som ska ges stöd, men man ställer inga som helst nya miljökrav på anläggningar som skulle kunna få stöd.

Som jag sade i mitt anförande är det i dag få av de vattenkraftsanläggningar som finns i Sverige som är prövade utifrån miljöbalken. Jag delar Helena Lindahls bedömning att miljöbalken i sig är ganska skarp. Problemet är att 97 procent av alla vattenkraftsanläggningar i Sverige inte prövas utifrån miljöbalken. Det är gamla vattendomar, och Miljöpartiet har kämpat för att all vattenkraft i Sverige ska prövas utifrån de nya miljökriterierna för att garantera att ett mål om ny förnybar energi inte ska behöva ställas mot mål om biologisk mångfald.

Jag vill också ge det glädjande beskedet till Centerpartiet att man inte behöver välja mellan kärnkraft, med dess säkerhetsproblem och problem med uranbrytning, och ny vattenkraft, med stora konsekvenser för biologisk mångfald. Det finns många uträkningar som visar att Sverige kan nå ett helt förnybart energisystem utan vare sig farlig kärnkraft eller vattenkraft som förstör våra älvar.

Anf. 164 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! När det gäller kontrollstationerna kommer det att vara en kontrollstation 2015. Jag vet att vi är oense där eftersom Miljöpartiet tycker att det ligger för långt bort. Men man måste hinna göra utredningar innan man kan ha en kontrollstation där man ska dra slutsatser. Jag tycker nog att det är rimligt att ha den 2015.

Ingen skulle vara gladare än jag om det skulle visa sig att vi kan höja målet för den förnybara elen till 30 eller 35 terawattimmar. Det skulle vara toppen. Det är inget som säger att vi inte kan göra det när vi kommer till kontrollstationen om det skulle visa sig vara fallet.

Jag måste ändå säga att om vi ska nå 30 terawattimmar till 2020 behövs nog vattenkraften. Ska jag vara ärlig ser jag inte logiken i man ska hämma produktionsökning av vattenkraft samtidigt som man sätter ett högt mål på 30 terawattimmar fram till 2020. Det förstår jag inte riktigt. Om jag kunde få en förklaring till det skulle jag vara nöjd.

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på motionerna.

Jag noterar att Kent Persson har förstått att Moderaterna är ett parti som utvecklas i takt med samhället. Vi är ett modernt parti som självklart ändrar vår politik när samhället ändrar sig. Det är nödvändigt.

Elcertifikaten har visat sig vara en framgång för de förnybara energikällorna i Sverige. De har fått en väldig fart de senaste åren, och det är vi mycket glada för. Vi ser att vi med råge kommer att nå 2020-målen. Elcertifikaten är det mest effektiva sättet att få fram de bästa och mest kostnadseffektiva energikällorna. Elcertifikaten ger mest grön energi per investerad krona. Det är bra! Det är viktigt, för det är konsumenterna som betalar, och de förväntar sig valuta för sina investeringar.

Sveriges mål om 50 procent förnybar elproduktion till 2020 kommer att uppnås bland annat tack vare elcertifikatssystemet. Målet att inom systemet öka produktionen av förnybart med 25 terawattimmar till 2020 jämfört med läget 2002 kommer också att nås.

Att systemet med gröna elcertifikat är en framgång vittnar det norska intresset om. Kent Persson var lite konspiratorisk i sitt anförande och trodde att norrmän bara ligger i startgroparna och väntar på det här för att tjäna pengar. Men jag tror att norrmän även är intresserade av det svenska elcertifikatssystemet därför att de ser att det producerar ny grön el. Det måste väl vara det viktigaste målet med det här. Och kan det göra att även Norge blir ännu bättre på ny grön el är det en vinst för elcertifikatssystemet.

Det är inte första gången vi står här i kammaren och pratar om fördelarna med en utvidgning av systemet, men nu är det kanske dags att säga: Äntligen!

Den rödgröna oppositionen har efterfrågat och undrat när ett norskt elcertifikatssystem skulle vara på plats. Utifrån tidigare debatter kunde man därför tro att de välkomnar förslaget, men inte. I stället för att se detta som ett verktyg för att jobba fram mer förnybar energi i Norge och Sverige väljer oppositionen att yrka avslag.

Motiveringen för avslag är att målen för förnybar energi är för lågt satta. Lise Nordin tog upp det i sitt anförande och sade att de väljer 30 terawattimmar i stället för 25 eftersom det är vad branschen säger. Det är en ny ton från Miljöpartiet när de överlämnar miljöpolitiken i Sverige till marknaden. Men så blev det sagt.

Motiveringen för avslagsyrkande är också att man vill ha bort vattenkraften från elcertifikatssystemet.

Vi är av den uppfattningen att all ny förnybar elproduktion måste ha möjlighet att kvala in i systemet, och vi förutsätter självklart att även den förnybara elproduktionen följer gällande lagstiftning. Vad gäller målen för elcertifikatssystemet är det en avvägning som tidigare har gjorts, med de mål som vi har i vår egen elproduktion i Sverige och vad vi behöver göra för att nå EU:s 2020-mål.

Herr talman! Den stora förändringen med dagens förslag är att certifikatssystemet utökas till att även gälla Norge. Vi har också möjlighet att göra andra förbättringar i systemet. Regeringen väljer att skärpa kraven på den storskaliga vattenkraften så att bara produktionsökningar ska få ingå i certifikatssystemet. Målet är att öka andelen ny förnybar kraft, och

*En ny lag om
elcertifikat –
enklare regler och
en gemensam
elcertifikatsmarknad*

då blir det fel användande av konsumenternas resurser att betala för kraft som redan finns i systemet.

Det har här kommit fram synpunkter och frågor om vi verkligen ska ha en ny storskalig vattenkraftsproduktion i Sverige. Jag anser att det inom den befintliga storskaliga vattenkraften finns effektiviseringsmöjligheter. Jag tycker att de bolag som anstränger sig för att effektivisera, för att få ut mer kraft ur den befintliga vattenkraften, ska premieras genom att den ökade produktionen ska kunna ingå i systemet men inte den som redan finns.

Tidigare i kväll har vi debatterat olika förslag på att öka konsumenternas makt på elområdet, och vi har kommit fram till att ökad makt kräver ökad kunskap. Det är därför välkommet att regeringen i propositionen föreslår att Energimyndigheten nu får i uppdrag att utreda krav på särredovisning av elcertifikatskostnaden på vår elfaktura för att öka konsumenternas kunskap om elcertifikatssystemet och hur vi konsumenter bidrar till systemet.

Herr talman! Vatten, vind eller biobränsle? Det har varit ett aktuellt tema här i kväll. Under framtagandet av förslaget har det diskuterats vilket kraftslag som kommer att bli vinnare i utökningen av systemet. Farhågorna har varit att norsk vattenkraft ska lägga beslag på en alltför stor andel av certifikaten.

Kent Persson tog i sitt anförande fram siffror på hur mycket vattenkraften skulle kunna byggas ut i Norge. De siffrorna är teoretiska. Sportfiskarna finns även i Norge. Jag bodde i Norge när debatten fördes om att Kautokeinovassdraget skulle byggas ut. Jag kan lova Kent Persson att det även i Norge finns de som tycker om vattenkraft och de som inte tycker om vattenkraft.

Jag tycker ändå att vi ska lita på att Norge följer sin egen miljölagstiftning, och vi ska inte lägga oss i hur den miljölagstiftningen utformas. Målet med elcertifikatssystemet är att få fram ny förnybar energi. Norge följer sin egen miljölagstiftning, och jag vet att vi tryggt kan utgå ifrån att så blir fallet.

Remissinstanserna är positiva till möjligheten att verka på en större marknad. I Sverige kommer nog biobränsleproduktionen att öka, och då kanske det inte är så många svenska företag som åker till Norge för att bygga ut. Men vindkraftsproduktionen är internationell. Jag har själv pratat med remissinstanser som nu ser fram emot att kunna verka på en större marknad. En större marknad och elcertifikatssystemets inbyggda mekanism att det mest ekonomiskt lönsamma byggs ut först är bra för elproduktionen, bra för klimatet och bra för konsumenterna.

I detta anförande instämde Jonas Jacobsson Gjörtler (M).

Anf. 166 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Det var väldigt mycket som sades från talarstolen. Jag ska ta upp vad som står i propositionen på s. 177, där artiklar i de inledande bestämmelserna i avtalet finns. Punkt 4 i artikel 2 lyder:

”Om någon av parterna önskar att införa ett nytt mål för en ökning av den förnybara elproduktionen efter 2020 inom den gemensamma elcertifikatsmarknaden, ska parten samråda med den andra parten, där bland annat effekterna för marknadsaktörerna och kvotfastställelse ska värde-

ras. Parten kan därefter fatta beslut om att införa ett nytt mål förutsatt att ändringen inte ger orimliga konsekvenser för den andra parten.”

Det är alltså först år 2020 som man kan diskutera en höjning av målsättningen. Fram till dess är vi fastlåsta. Det är därför det är så viktigt att redan nu se möjligheter att höja nivån i det svenska systemet. Riskerna är uppenbara att vi snart slår i taket. Då står vi där och får vänta tio år eller i alla fall åtta år innan vi kan göra en förändring.

Det innebär att Norge kan höja sina nivåer. Det är inget som är sagt om det, utan det kan gå till storskalig utbyggnad av vattenkraft i Norge.

Det jag tog upp i mitt anförande och hänvisade till var inte egna påhittade siffror, utan jag citerade vad en norsk analytiker säger om möjligheter och konsekvenser av det här avtalet, att merparten av utbyggnaden kommer att ske i Norge och att det handlar om 10 terawattimmar vattenkraft. Det var det jag sade.

Det bekräftas också av motsvarigheten till Energimyndigheten i Norge. Det är prognoser som alltid ligger till grund för beslut.

Anf. 167 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Kent Persson har hittat på siffrorna själv, utan jag är helt övertygad om att siffrorna kommer från en norsk analytiker som har gjort grundliga analyser av detta.

Men det är en analys av vad som är praktiskt möjligt att bygga ut när det gäller vattenkraft i Norge. Vi vet från svensk vattenkraftsutbyggnad att vad som är teoretiskt möjligt och vad som är praktiskt genomförbart är två olika saker.

När det gäller att målen inte kan omförhandlas förrän 2020: Detta är ett avtal mellan två parter. Det finns kontrollstationer, år 2015 eller vart fjärde år framöver, och vi har också sagt att kontrollstationerna bör ligga tätare, i alla fall till en början, i och med att det är ett nytt system och det måste trimmas in och man måste se att det fungerar.

Är det då två parter som har kommit fram till ett avtal och de två parterna ser att de måste omförhandla det så kan de faktiskt kvickt göra det. Att det står inskrivet i avtalet att det ska omförhandlas efter år 2020 är inte konstigt, för EU:s 2020-mål är satt till just år 2020. Det är då Sverige ska uppnå 50 procent förnybart i systemet.

Vänsterpartiet vill redan nu höja målet till 30 terawattimmar. Dessamma vill Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Men det finns en skillnad, och jag har en fråga.

Vänsterpartiet vill utesluta vattenkraften. Vill ni fortfarande höja målen för elcertifikatssystemet även om vattenkraften inte är med, eller är höjningen aktuell bara om vattenkraften finns kvar? Vad prioriterar Vänsterpartiet i så fall? Utesluter vattenkraften befintlig höjning, eller vill ni ha kvar vattenkraften och höja?

Anf. 168 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag är säker på att du har läst de reservationer som vi har lagt, och du har också sett att vi har en gemensam motion med Miljöpartiet där vi säger att om vattenkraften ska vara kvar i systemet ska den också miljöprövas – då är det okej.

För att återgå till år 2020 och möjligheten att omförhandla under tiden: Under tiden fram till 2020 måste man vara överens – det är skillna-

Prot. 2011/12:36
24 november

*En ny lag om
elcertifikat –
enklare regler och
en gemensam
elcertifikatsmarknad*

den. År 2020 kan den ena parten införa beslut om nya mål – men inte under tiden fram till dess, utan då måste man vara överens för att en ändring ska kunna träda i kraft. Det är den väsentliga skillnaden i förslaget till avtal med Norge, och det är det jag argumenterar kring hela tiden.

Det är inte så att jag misstänker norrmännen på något sätt. Jag tycker absolut att de är duktiga förhandlare. Men vi ska också veta att de enligt avtal med EU är tvingade till detta, att hasta in i detta system, och då ser möjligheterna.

Vis av gamla erfarenheter från svenska förhandlingar när det gäller EU är jag inte alltid speciellt imponerad av det svenska utfallet av förhandlingarna. Det är därför jag tar upp tveksamheterna i avtalet, som jag tycker är lite luddiga och svagt skrivna.

Anf. 169 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Herr talman! Norrmännen har tvingats in i detta, säger Kent Persson. Ja, vi kanske ska vara glada för att EU tvingar Norge att bli delaktig i ett väldigt bra system, som elcertifikatssystemet är.

År 2020 står det fritt för parterna att själva ändra sina mål. Ja självklart, för då har vi nått vårt mål på 50 procent förnybart i Sverige på elproduktionssidan. Det är jättebra.

Ingår två parter ett avtal är det ett regelverk som skrivs. Man vet vad man har att förhålla sig till. Avtalet ska vara långsiktigt. Det ska vara förutsägbart.

Om två parter ingår ett avtal och någon av parterna vill ändra avtalet under tiden är det väl inte konstigt att man förhandlar igen. Det är väl lite grann innebörden av ett avtal där två parter skriver under på vad man har kommit överens om! Om någon vill ändra avtalet under tiden kan det förhandlas fram mellan de två parterna.

Men jag skulle inte vilja se att det vi skriver under i dag inte gäller i morgon om jag ändrar mig. Det är inte förutsägbart. Det är inte långsiktigt. Det är inte robust. Det är inte vad marknaden vill ha. Och det är inte vad jag som politiker vill ha.

Åter till detta med vattenkraften och målen inom elcertifikatssystemet: Jag vet att jag får replik från Ann-Kristine Johansson senare, så hon kan säkert också svara på detta.

Ni har skrivit under en gemensam reservation om att säga nej till propositionen, och alla tre partier vill ha höjda mål. Men Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill avskaffa vattenkraften och ha höjt mål. Socialdemokraterna vill ha kvar vattenkraften och höja målet.

Har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet samma mål för elcertifikatssystemet, eller är Miljöpartiets och Vänsterpartiets mål i grunden något helt annat än Socialdemokraternas mål? Har ni någon gemensam uppfattning om vad målen bör vara för elcertifikatssystemet, eller är detta något som ni har missat att diskutera eller valt att inte ta upp?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag kan notera att Kent Persson inte har rätt till ytterligare replik.)

Anf. 170 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Kent Persson tog upp den fråga som jag hade tänkt ställa. Det är: Vad händer om vi kommer upp till målet 25 terawattimmar? Då har vi fått svaret att det går att förhandla. Okej, det blir intressant.

I förra inlägget från Centerpartiet talade man om kontrollstationer. Men läser man Energimyndighetens redogörelse för vad kontrollstationerna är ser man att det är en utvärdering av hur det fungerar för systemets aktörer och för att belysa kostnaderna för de elkunder som betalar.

Om vi når målet snabbare, säg till år 2015, 2016 eller 2017, vad händer då? Ska ni stoppa upp verksamheten för det förnybara, eller hur löser ni det?

Anf. 171 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Herr talman! Svaret till Ann-Kristine Johansson blir samma svar som jag gav Kent Persson. Jag ser det inte som ett hot att vi når målet år 2015 eller 2016, utan jag ser det som en fantastisk framgång för oss om vi redan så tidigt kan nå målet om 25 terawattimmar.

Att vi står här i dag och ska fatta detta beslut i Sveriges riksdag är resultatet av förhandlingar mellan två parter som båda två vill ha ett elcertifikatssystem och vill se ökad förnybar elproduktion i systemet.

Varför skulle den inriktningen förändras? Varför skulle Norge – eller för den delen Sverige – vara ointresserat av att fortsätta på en lyckad väg, som det svenska elcertifikatssystemet är och som förhoppningsvis även det norsksvenska elcertifikatssystemet kommer att vara framöver?

Man kan måla fan på väggen och tro eller ha farhågor om att Sverige plötsligt skulle komma på att elcertifikatssystemet inte är lyckat längre eller att Norge skulle komma på att det här inte är bra för dem. Skulle Norge komma på att det här inte är bra för dem tror jag att Sverige kan komma att fortsätta med elcertifikatssystemet på egen hand, för det har vi gjort framgångsrikt så här långt, och det kommer vi att kunna göra även i fortsättningen.

Men jag är inte så rädd för detta. I dag diskuterar vi det här i Sveriges riksdag. Samma debatt kommer att föras i Norge. Vi har gemensamma mål. Vi vill öka det förnybara i systemet. Vi har förutsättningar att bli bäst på det förnybara i systemet. Elcertifikatssystemet är ett viktigt verktyg. Norge och Sverige kommer även i fortsättningen att vilja utveckla det.

Anf. 172 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag håller med om att elcertifikatsmarknaden är otroligt viktig för att man ska komma framåt när det gäller förnybar energi. Vi är helt överens om det. Det gäller också det du säger om att man har förhandlat sig fram. Och det är det som kan vara ett litet problem.

Cecilie Tenfjord-Toftby säger att man kan måla fan på väggen – det kan man göra. Man har förhandlat fram det här avtalet – det kan också konstateras att bägge regeringar har skrivit på det innan det har behandlats i riksdagen. Om sex sju år kanske Sverige helt plötsligt kommer tillbaka till norska regeringen och säger: Nu behöver vi omförhandla, för vi har kommit upp till vårt mål.

Jag tror inte att det är så enkelt. Därför hade jag velat se högre ambitioner från början. Förnybar energi växer ju så att det knakar. Vi ser att vindenergin ökar. Jag tror att solenergin kommer ännu mer framöver, inte minst om vi också skulle få ett solplaneringsmål. Men det kanske kommer i nästa debatt om några veckor.

Jag ser problemet med att vi har lagt oss på en för låg nivå i ett avtal som är påskrivet.

Anf. 173 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik:

Herr talman! Jag hade hoppats att Ann-Kristine Johansson skulle svara på den fråga som jag ställde till Kent Persson, som han inte fick möjlighet att svara på. Därför ber jag om ursäkt för att jag nu upprepar den fråga som jag inte fick svar på.

Ni vill alla tre höja målen inom elcertifikatssystemet till 30 terawattimmar till 2020. Men S vill ha kvar vattenkraften i systemet medan Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill ha bort vattenkraften men fortsatt höja målen. Har ni tre partier samma målsättning för elcertifikatssystemet? Eller har Miljöpartiet och Vänsterpartiet i grunden helt andra mål än vad Socialdemokraterna i dag har? Eller har ni missat att diskutera det? För om Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill ha bort vattenkraften och fortfarande vill höja målen ser utvecklingen helt annorlunda ut än för Socialdemokraterna, som vill ha kvar vattenkraften med höjda mål.

Jag hade hoppats att få ett svar på den frågan. Det fick jag inte, men som Ann-Kristine Johansson säger har vi en ny energidebatt om inte alltför lång tid. Vi kanske kan plocka upp tråden där.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag kan notera att Ann-Kristine Johansson inte har rätt till ytterligare replik.)

Anf. 174 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Jag ska inte tala onödigt länge i denna något sena timme när alla andra redan har debatterat frågan.

I det här betänkandet behandlas förslag om en ny lag om elcertifikat. Det blir nu möjligt för Sverige att ha en gemensam elcertifikatsmarknad med andra länder, som nu till exempel med Norge. Kraven skärps också för att el som produceras med vattenkraft ska kunna tilldelas elcertifikat. Elcertifikatssystemets nuvarande mål för ökningen av den förnybara elproduktionen bibehålls på en mycket hög nivå.

Herr talman! En internationell handel med elcertifikat kommer att bidra till en bättre fungerande marknad med högre likviditet och ökad omsättning – det är bra. Därigenom skulle högre effektivitet och en ökad konkurrens för den förnybara elproduktionen skapas. Det är bra att vi i nuläget inte höjer målet för förnybar el på 25 terawattimmar till 2020. Det var högt när det antogs, och det är en rejäl höjning jämfört med tidigare ambitioner.

Herr talman! Regeringen flaggar också för en särredovisning av elcertifikatskostnader för elkonsumenterna på fakturorna. Det tycker jag är värdefullt, och det ökar konsumentens kunskap och aktiva medverkan på elmarknaden.

Jag ser fram emot detta förslag.

19 § Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2011/12:SoU5

Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar
(prop. 2011/12:7).

Anf. 175 KENNETH JOHANSSON (C):

Herr talman! I socialutskottets betänkande behandlas proposition 2011/12:7 *Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar* och två följdmotioner. Vidare behandlas tre motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011.

Utskottets majoritet ställer sig bakom regeringens förslag innebärande att det införs ett nytt stöd i form av ett särskilt tandvårdsbidrag. Patienter med sjukdomar eller funktionsnedsättningar som medför risk för försämrad tandhälsa ska kunna få bidraget. De ska få använda bidraget för att betala förebyggande tandvård som ger rätt till ersättning och tandvård som de abonnerar på.

En annan ändring innebär att landstingen enligt lagen blir skyldiga att se till att tandvård kan erbjudas personer som har stora behov av tandvård på grund av en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Tandvården ska utföras till hälso- och sjukvårdsavgift.

Vårdgivarna ska inte längre enligt lagen vara skyldiga att lämna uppgifter om aktuella priser för de ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder som de utför till Försäkringskassans prisjämförelsetjänst. Denna lagändring börjar gälla den 1 januari 2012.

Övriga lagändringar börjar gälla den 1 januari 2013.

Socialutskottets majoritet föreslår att riksdagen säger ja till regeringens förslag. I betänkandet finns fyra reservationer och ett särskilt yttrande.

Anf. 176 LENNART AXELSSON (S):

Herr talman! Tandvård är någonting som engagerar många människor. Det märker man när man som politiker är ute i olika sammanhang. Inte minst möts vi socialpolitiker ofta av önskemål om att man borde se till att det blir mindre kostsamt att gå till tandläkaren. Alla som har haft otur med sina tänder vet nog att det kostar en hel del trots de reformer som tidigare har gjorts.

Behov av tandvård är något som uppstår för de flesta av oss ett antal gånger under vår levnad. Men det drabbar oss i olika hög grad. Inte heller inom det här området råder det någon rättvisa.

Det blir alltså dessutom stora hål i våra plånböcker. För en del personer blir notan extra stor, och det är om några av dessa grupper som dagens ärende handlar.

Vi socialdemokrater stöder förslaget om ett särskilt tandvårdsbidrag för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar och förslagen till förändringar i tandvårdslagen. Men vi menar att det dessutom finns starka skäl som talar för att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för tandvård för de föreslagna patientgrupperna.

Det är inom det här området precis som inom alla andra vårdområden viktigt att vi ser till att alla som har rätt till stödet också får det, oavsett var i landet man råkar vara bosatt. Men ett sådant uppdrag måste även möjliggöra att ytterligare patientgrupper än de nu uppräknade kan komma i fråga för stödet.

Den samlade funktionshinderrörelsen har uttryckt farhågor för att nuvarande begränsningar i ett antal diagnoser kan komma att utesluta vissa grupper. Ett sådant exempel är epileptikerna som inte sällan biter sönder sina tänder under anfall men som inte finns med i den uppräknade gruppen av diagnoser.

Herr talman! I propositionen behandlas också en helt annan fråga som vi finner en aning problematisk. Det gäller förslaget att vårdgivarna inte längre ska ha en lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter till en prisjämförelsetjänst. De argument som framförs för att ta bort skyldigheten att lämna uppgifter är enligt vår mening inte helt lätta att förstå. Att flytta en inte fungerande tjänst från Försäkringskassan till ett bolag som är helägt av regionerna och landstingen kan kanske vara riktigt, men att samtidigt ta bort den lagstadgade skyldigheten att rapportera känns inte helt motiverat.

Möjligheten för den enskilda konsumenten att jämföra priser och tjänster på tandvårdsområdet behöver säkerställas. Det rör sig om komplicerade tjänster som är svåra att bedöma och värdera. Vi är inte övertygade om att en frivillig jämförelsetjänst kommer att bli effektiv och omfatta alla vårdgivare. Vi har därför för avsikt att återkomma i frågan om det visar sig att det inte skulle fungera som det är tänkt.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

I detta anförande instämde Christer Engelhardt (S).

Anf. 177 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Propositionen *Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar* innehåller väldigt många bra och nödvändiga delar som till exempel ett särskilt tandvårdsstöd i form av ett tandvårdsbidrag. Vi tycker att det är mycket bra och välkomnar den här reformen. På det sättet blir landstinget skyldigt att erbjuda tandvård till personer som har stora behov av tandvård.

Men Miljöpartiet anser, till skillnad från vad som skrivs i propositionen om uppsökande verksamhet, att det kan bli problematiskt för flera patientgrupper. De personer, och de är inte så få, som är på gränsen att erhålla LSS-stöd, det vill säga de som får tillräckligt mycket hjälp hemma för att de inte ska behöva söka LSS men som skulle behöva söka LSS om de inte fick detta stöd hemma, kommer kanske att tvingas att göra det för att erhålla det särskilda tandvårdsstödet. Därför anser Miljöpartiet inte att LSS är tillräckligt som kriterium för att få tandvårdsstödet. För att den här reformen, som vi tycker är väldigt bra, ska få full genom-

slagskraft krävs därför en uppsökande verksamhet för att fånga upp de patientgrupper som har rätt till stödet men inte tillhör LSS.

Miljöpartiet menar också att tandvårdsstödet på 600 kronor behöver uppräknas varje år, det vill säga en indexuppräkning, annars kommer det att urholkas från år till år.

I propositionen finns 15 diagnosgrupper uppräknade. I och med denna uppräkning är det uppenbart att reformen riskerar att användas mycket snävt. Det har kommit fram i flera remissvar, bland annat från Socialstyrelsen.

Demensförbundet har nyligen gjort en större enkät om hur anhöriga ser på demensvården. En av frågorna de ställde gällde tandvård. Det visar att endast 3 procent klarar av att borsta tänderna själva. 25 procent får inte hjälp av personalen. Det är klart att tänderna tar stryk, och var rymts de i den här reformen?

En annan grupp är personer med hivinfektion. Stockholms läns landsting har påtalat att hivsmittade bör ingå i den grupp som har rätt till särskilt tandvårdsstöd.

Det finns alltså grupper som har behov av detta men som hamnar utanför i och med att man gjort en uppräkning av de här 15 diagnosgrupperna. Vi har inte någonting emot att de diagnosgrupperna får tandvårdsstöd, men risken finns att man läser detta väldigt snävt.

Jag stöder naturligtvis MP:s reservation 3.

Anf. 178 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Först vill jag säga att Vänsterpartiet tycker att det är bra att regeringen tar det här initiativet för att göra tandvården mer tillgänglig för personer med vissa sjukdomar och funktionsnedsättningar. Vi vet att dessa grupper ofta befinner sig i en utsatt ekonomisk situation, och alla stöd är välkomna.

Men jag vill också yrka bifall till reservation nr 1.

Enligt vår uppfattning är det tyvärr en alltför snäv avgränsning som görs. Det finns, som vi hörde tidigare, flera grupper som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning också har stora tandvårdsproblem och som faller utanför den uppräkning som görs.

Hela förslaget visar på ett tydligt problem med det nuvarande tandvårdssystemet. Tandvårdskostnaderna är höga för väldigt många som lever med knapp ekonomi, och dit hör i dag i princip alla som är långvarigt sjuka. Även om deras sjukdom inte i sig påverkar tandhälsan och det ofta går att sköta om tänderna bra med ett förebyggande arbete riskerar väldigt många att någon gång ändå hamna i ett läge där tänderna behöver andra åtgärder än att ta bort tandsten. Alla dessa grupper faller utanför detta. Vi menar att kostnaderna för väldigt många blir så pass höga den dag man behöver laga, göra rotfyllningar och sådana saker att man behöver stöd även om man inte tillhör de här uppräknade grupperna.

Totalt sett visar detta att vi har en tandvårdsförsäkring som måste lappas och lagas för att den ska bli någorlunda vettig för dem som har de stora behoven. Det blir ett krångligt system där vi har speciallösningar för vissa i stället för att ha ett tandvårdssystem som fungerar för alla.

Nu handlar inte betänkandet om tandvårdssystemet i stort, utan det handlar om just vissa grupper. Det tycker vi som sagt är bra, men det skulle behöva omfatta fler.

Prot. 2011/12:36
24 november

*Tandvård för personer
med vissa sjukdomar
eller funktions-
nedsättningar*

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 179 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag vill bara lägga till att jag stöder reservation 1, 2, och 3.

Anf. 180 HENRIK RIPA (M):

Herr talman! Ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till regeringens proposition SoU5 *Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar*.

Moderaterna är ett parti för hela Sverige. Vi arbetar för alla människors frihet. Vi söker hur Sverige kan bli ett bättre land för alla. Tandvården ska ingå i det offentliga åtagandet. Det måste finnas ett skydd för höga kostnader samtidigt som alla människor också har ett personligt ansvar för sina tänder.

Den tidigare regeringens tandvårdsförsäkring var kraftigt urholkad. Där saknades det ett skydd mot de högsta kostnaderna. Innan Alliansen kom till makten var det många som inte hade råd med sin tandvård. Sedan alliansregeringen tillträdde har det gjorts stora satsningar på tandvård och tandhälsa. Från den 1 juli 2008 satsar staten drygt 4 ½ miljarder årligen på medborgarnas tandvård. Det är en ökning med mer än 50 procent.

Tandvården är fri för barn och ungdomar upp till 19 år. Vi har infört ett högkostnadsskydd som innebär att 50 procent av kostnaden mellan 3 000 och 15 000 betalas och 85 procent av de kostnader som överstiger 15 000. Dessutom har vi infört en tandvårdscheck som ett led i satsningen på förebyggande tandvård. Tandvårdschecken innebär att alla får 300 kronor vartannat år som man kan använda för att betala ett besök hos tandläkare. För den som 20–29 år eller över 75 år är tandvårdschecken dubbelt så stor, det vill säga 600 kronor.

Nu tar vi nästa steg mot att uppfylla Alliansens gemensamma vallöfte där vi föreslår att tandvårdsreformen ska förstärkas ytterligare med särskilda satsningar inriktade på patienter som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning har en försämrad tandhälsa. Här har vi till exempel Parkinsons sjukdom, reumatism, muntorrhet och annat som gör att man har ett ökat tandvårdsbehov. Det kan även gälla personer med funktionsnedsättningar som gör det svårt att sköta munhygien. Allt detta ska ske till hälso- och sjukvårdsavgift. Det är en satsning som sammanlagt uppgår till 500 miljoner per år.

Sedan har vi frågan om vårdgivarnas skyldighet att lämna aktuella priser till Försäkringskassan. Det försvinner, för det har inte fungerat. Det har inte efterlevts i särskilt hög grad. Man håller nu på att ta fram en ny modell som förhoppningsvis ska kunna fungera på ett betydligt bättre sätt. Det arbetet har gjorts tillsammans med Försäkringskassan, vårdgivarna, departementet och Inera, och ingen av dem tycker att den tidigare lösningen var bra.

Nu kommer man att lansera sjukvårdsrådgivningen på 1177.se. Tanken är att det ska bli bättre prisjämförelser, mer lättillgängligt för patienterna, möjlighet för vårdgivarna att marknadsföra sig och mycket mer användarvänligt. Men om det inte skulle fungera, om man inte får system

som talar om hur kostnaderna ser ut, är vi självfallet beredda att återkomma i frågan.

Vi vill att det ska vara samma förutsättningar för alla företag. Avregleringen 1999 innebar att en mängd nya företag etablerade sig, och den akuta bristen på tandläkare finns inte längre i Sverige. Vi vill fortsätta att arbeta för att villkoren för tandläkarna ska bli likvärdiga. Vi vill också se fler företag inom tandvården.

När man inför en sådan här reform är det oerhört viktigt med uppföljningen. De två tandvårdsstöden kommer att utvärderas efter tre år då det görs en samlad utvärdering av vuxentandvården. Man kommer också att göra en uppföljning av tandvården kopplad till hälso- och sjukvårdsavgiften. Socialstyrelsen har till uppgift att bevaka dessa grupper och behovet av förändringar. Om det visar sig att det behöver göras förändringar i grupperna kommer så självklart att ske.

Jag har spenderat de senaste två månaderna med att besöka Tandläkarförbundet, Privattandläkarna, företag inom tandvårdssektorn, tandläkare i Lerum och på andra ställen för att få deras bild av hur tandvården fungerar i dag. Överlag får man en oerhört positiv bild av den förändring som skett, att det äntligen, efter många år utan förändringar, under alliansregeringen kommit ett antal positiva saker som resulterat i att vi har en betydligt bättre tandvård i dag.

Vi tar nu det tredje steget för en tandvård för alla. Med detta yrkar jag bifall till regeringens proposition.

Anf. 181 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till regeringens proposition och till utskottets förslag i betänkandet.

Jag kan konstatera att det är viktigt att ett sådant stöd som tandvårdsstödet, tandvårdsförsäkringen, förändras i takt med tiden. När man 1970 och framåt började följa 70-åringar i Göteborg hade knappt hälften av 70-åringarna sina egna tänder kvar. De hade löständer. Löständer är en ganska billig insats inom tandvården jämfört med det som sedan kom, implantaten. Man kan säga att vi har gått från en löständergeneration till en implantat- och amalgamgeneration som innebär mycket mer kvalificerade och kostnadskrävande insatser.

Den tandvårdsförsäkring som vi hade hängde inte med, och kostnaderna blev väldigt höga för den enskilde. Sedan gjordes försök att ändra den, men det blev ett krångligt system där Försäkringskassan i Malmö satt med högar av ansökningar om insatser för personer som behövde omfattande implantat och annat, tandläkare låg ute med pengar och så vidare.

När det stöd som vi i dag har kom år 2008 var det en lättnad för många. Visserligen kan det för en del kännas tungt redan vid 3 000 kronor eller därunder, och naturligtvis i skiktet mellan 3 000 och 15 000, men klagomålen på höga tandvårdskostnader har minskat väsentligt jämfört med tidigare. Det alliansregeringen nu gör, och Folkpartiet stöder det givetvis helt och fullt, är att man följer utfallet.

Vi har i propositionen lagt in detta med tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar framför allt för att stödja arbetet med förebyggande insatser men också för att minska kostnaderna för de insatser som behövs. Vi har en lista på sjukdomar som gör att man

Prot. 2011/12:36
24 november

*Tandvård för personer
med vissa sjukdomar
eller funktions-
nedsättningar*

riskerar att få sämre tandstatus. Detta ska utvärderas av Socialstyrelsen, och vi får väl se om tre år ifall det finns skäl att förlänga den listan eller förändra den på något sätt. Vi utgår alltså stegvis från den kunskap och erfarenhet som tas fram under hand.

Socialstyrelsen följer redan i dag noga utvecklingen och har givit ut riktlinjer för bättre tandhälsa och så vidare. Att vi i riksdagen särskilt skulle behöva tala om för Socialstyrelsen att komma med nationella riktlinjer tycker jag är lite överkurs. Det är Socialstyrelsen själv som under sin utvärdering bäst tar ställning till om det behövs eller inte.

När det gäller prisjämförelserna har det inte fungerat. Tandläkarna har suckat över det. Det har blivit en administrativ börda, och fel har det också blivit. Det vi nu övergår till, att samla informationen på webbsidan 1177.se, tror jag kommer att vara till glädje för alla. Men det är som Henrik Ripa sade, om det inte fungerar får vi ta ställning till hur vi ska få det att fungera. Det är viktigt att vi inte lägger onödigt stort arbete på tandläkarna, att registreringar av olika slag inte tar tid från patientarbetet.

Till min glädje ser jag att Tandläkarförbundet är med på vagnen, och i senaste numret av Seniorposten radar de upp vad de särskilt vill göra för de äldres tandvård. Vi har alltså yrkeskåren med oss i viljan att göra det bättre. Det som de inte skriver någonting om, men som jag särskilt vill betona, är att det även ingår annat i tandläkarnas och tandhygienisternas arbete. Det tobaksförebyggande arbetet är nämligen oerhört väsentligt. När de möter patienter kan de direkt se om det är fråga om rökare eller snusare, och då kan de ta upp den problematiken. Det är klart att patienten ibland är lite svarslös när han eller hon sitter där och gapar och av tandläkaren får höra att du snusar bestämt och att det kanske inte är så bra för dig. Det är emellertid ett mycket billigt sätt att komma med hälsoupplysning.

Med detta vill jag avsluta mitt anförande. Bifall till utskottets förslag har jag redan yrkat.

Anf. 182 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet. Dessutom vill jag yrka avslag på motionerna.

Det är med glädje jag är med och presenterar det betänkande som lagts fram för riksdagen. Redan inför valet 2006 hade Centerpartiet ett liknande förslag som det vi nu genomfört tillsammans med alliansregeringen. Det är det tredje steget i reformeringen av svensk tandvård. Tidigare har vi genomfört ett stabilt högkostnadsskydd och en tandvårdscheck för förebyggande tandvård, och nu tar vi alltså ett tredje steg för att stärka tandhälsan hos den svenska befolkningen.

Den gamla parollen att tänderna är en del av kroppen gäller fortfarande, och det är viktigt för oss i Centerpartiet och alliansregeringen att man inte ska kunna se i en persons mun vilken inkomst personen har, lika lite som man ska kunna se det ur något annat hälsoperspektiv.

Systemet med tandvårdscheckar till den vuxna delen av befolkningen för att uppmuntra till förebyggande tandvård genom antingen abonnemang eller regelbundna besök är en viktig del i det folkhälsoarbete som regeringen bedriver. Nu tar vi konceptet ett steg längre för de människor som har allra störst behov av förebyggande tandvård. Genom att de erbjuds en rejäl kostnadsersättning varje halvår ges de en möjlighet att

behålla god tandhälsa trots andra besvär. Personerna som omfattas har fått en allvarlig diagnos, och att till det lägga bekymmer med munhälsan är tungt. Vi vill därför lätta bördan något för den enskilde, inte bara ekonomiskt utan också psykiskt och socialt, genom den föreslagna reformen.

Prot. 2011/12:36
24 november

Det är också glädjande att fokus i reformen ligger på att hjälpa människor och inte att skapa nya administrativa system. Tidigare ersättningsreformer skapade administrativa kostnader som var dubbelt så stora som den ersättning som betalats ut. Vi satsar i stället på enkelhet, öppenhet och verkliga förbättringar. Det blir mindre krångel och mer tandvårdspengar, helt enkelt. Även om inte alla som omfattas av skyddet har problem med tandhälsan i dag tillhör de en grupp med rejält höga risker. Att då erbjuda en billig förebyggande vård gynnar inte bara dem utan hela samhället.

Det har tidigare varit problem med att endast en mindre andel av dem som är berättigade till stöd verkligen utnyttjat det. De har haft rätt till gratis munhälsobedömning, men vill kanske inte ha besök i hemmet. Kanske de redan har en bra relation med tandvårdspersonal på annat håll eller avböjer av andra skäl. De som har möjlighet till andra bidrag har många gånger tyckt att det varit mycket väsen för lite ull. De byråkratiska processerna har varit långa för väldigt lite pengar. Det här går vi ifrån. Vi fokuserar på de människor som behöver det allra mest.

Inom tandvården finns också många mindre företag vars regelbörda bara blir tyngre och tyngre. Genom den här reformen förenklar vi för tandläkarna. Vi tar bort kravet på att lämna prisuppgifter. Jag är övertygad om att den tandläkare som inte ansluter sig till systemet på frivillig basis kommer att förlora på det. Jag gjorde en enkel Googlesökning. ”Tandläkare i Göteborg” ger 884 000 träffar på Google. Det är klart att jag kommer att gå till 1177.se för att leta rätt på en tandläkare att gå till. Jag vill kunna jämföra priser på ett enkelt sätt i stället för att söka igenom alla de här träffarna.

Vi måste också kunna lita på de tandläkare som vi har och de relationer de har byggt upp till sina patienter under åren. Genom att Försäkringskassans möjlighet att kräva återbetalning beskärs en del slipper tandläkare vänta på förhandsbesked och kan börja behandlingar omedelbart. Det kan tyckas som gjort för bidragsfusk, men i slutändan handlar det om enkelhet och tro på utövarna. När administrationen och krånglet blir större än nyttan måste man fråga sig vad som är viktigast: att människor får tandvård eller att vi skapar ytterligare regler och säkerhetsspärar. För vår del är svaret enkelt. Pengarna ska gå till tandvård.

Betänkandet ligger dessutom helt i linje med hur Centerpartiet och alliansregeringen vill att vård ska bedrivas: förebyggande. Om vi kan förhindra att sjukdom och problem uppstår minskar kostnaderna, inte bara för den enskilda individen socialt och ekonomiskt utan också för samhället. Det ger mer pengar över till de sjuka som verkligen behöver dem.

Centerpartiet och alliansregeringen har nu genomfört tre genomgripande reformer i tandvården med flertalet miljarder kronor. Det förebyggande arbete som omfattar alla svenskar, med lite extra till några när den här pusselbiten träder i kraft, är något att vara stolt över.

Anf. 183 ANDERS ANDERSSON (KD):

Fru talman! Vi behandlar i dag ett viktigt betänkande om tandvård. Det berör personer som är i större behov av tandvården än de flesta av oss. Fokus i dag vilar på de patienter som behöver tandvårdens insatser på grund av vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar.

Tandvårdsreformen som genomfördes 2008 har varit framgångsrik och har resulterat i att tandvården blivit mer tillgänglig för stora delar av befolkningen. Därför var det en oerhört bra grund som lades för en förbättring och mer jämlik tandvård. Jag vill instämma i den redovisning som Henrik Ripa, Barbro Westerholm och Rickard Nordin givit av hur alliansregeringen successivt förra mandatperioden och med fortsättning nu skapat en förbättring som kommer hela befolkningen till del.

Det är särskilt glädjande med fortsättningen, som nu kommer i den proposition som vi har att handlägga här i riksdagen. Som företrädare för Kristdemokraterna välkomnar jag varmt att regeringen nu tar det tredje steget i tandvårdsreformen. Det handlar om personer som behöver tandvården av olika skäl. Det kan bero på muntorrhet på grund av långvarig behandling med läkemedel. Det kan vara att man genomgått strålbehandling. Det finns en rad områden som är redovisade. De patientgrupper som nu är berörda kände helt klart att det fanns ett löfte om den här reformen.

I den senaste valrörelsen utlovades att det vid en fortsatt alliansregering kommer en reform med det tredje steget. Förslaget som finns i propositionen innebär att tillgängligheten till tandvård förstärks ytterligare för personer med vissa sjukdomar och funktionsnedsättningar. Det är en välkommen reform, särskilt för att vi har ambitionen och nu också visar förmågan att skapa ett mer jämlikt samhälle. Vad det nu handlar om är att utöka det jämlika samhälle som vi har ambitionen för inom tandvårdsområdet och att på sikt utjämna de orättvisor som vi under alltför lång tid har levt med och som har gjort att man inte har haft likvärdiga förutsättningar. På det här sättet kan patientgrupper som behöver samhällets stöd få en mer likvärdig förutsättning när det gäller tandvård och tandvårdsinsatser.

Fru talman! När det gäller det särskilda tandvårdsbidragets storlek delar jag socialutskottets och regeringens bedömning att stödet inledningsvis bör uppgå till 600 kronor per halvår. Men jag vill framhålla att beloppets storlek behöver ses över med jämna intervaller. Någon årlig indexuppräknings förordas inte från utskottet, och i nuläget kan också jag acceptera att vi gör detta ställningstagande. Kanske kommer det att behövas framöver – på den punkten vill jag hålla dörren på glänt.

Fru talman! Att få tillgång till information om priser och behandlingsalternativ är viktigt för att kunna stärka patientens ställning. Det är därför som den prisjämförelse som regeringen nu föreslagit kommer att integreras med den övriga tandvårdsinformation och rådgivningen på 1177.se. Det välkomnar jag. Jag ser framför mig att vi får en bättre information som kommer att göra att det blir mer lättillgängligt för patienterna. Det är den lättillgängligheten och den patienttillväjningen som vi önskar uppnå med denna reform.

Med dessa reflexioner och synpunkter yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 november.)

Anf. 184 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Varje månad avsätts 16 procent av löneinkomsterna till den så kallade grundpensionen. De pengar som inte transfereras direkt till nuvarande pensionärer förvaltas av de allmänna pensionsfonderna, AP-fonderna, som placerar enorma nästan 900 miljarder kronor i bolag över hela världen så att pensionspengarna ska växa och ge en trygg tillvaro för framtidens pensionärer.

Enligt de riktlinjer AP-fonderna har ska de ”uppbära allmänhetens förtroende”, vilket innebär att de måste stå till svars för att de svenska pensionspengarna växer på ett etiskt och miljömässigt försvarbart sätt.

Men AP-fonderna investerar i en lång rad företag som bryter mot mänskliga rättigheter och motverkar en hållbar utveckling. I AP-fondernas regelverk och riktlinjer är etik- och miljöhänsyn i dag underordnat målet om hög avkastning. AP-fonderna har visserligen undertecknat FN:s Principles for Responsible Investment, PRI, vilket innebär att de har åtagit sig att integrera etiska och miljömässiga kriterier i sina placeringsbeslut. Men den offentliga utredningen från 2008, *Etiken, miljön och pensionerna*, ifrågasätter hur stor roll etik- och miljöhänsyn har när placeringar görs.

Jag menar att det är uppenbart att statsmakterna tydligt har definierat avkastningsmålet som det överordnade operativa målet för AP-fonderna, som inte förväntas avstå från möjlig avkastning i syfte att uppnå etiska, miljömässiga eller andra eventuella mål eller i någon mening avväga dessa mot varandra.

LO-tidningen gjorde 2010 en undersökning av AP-fondernas aktieportföljer som visade att svenska pensionspengar var placerade i 26 företag som antingen hade svartlistats av andra institutionella investerare eller omgärdades av anklagelser om oetisk verksamhet. Det sammanlagda värdet på dessa företag uppgick vid tiden för artikeln till 16 miljarder.

Till exempel har AP-fonderna sammanlagt 2 miljarder kronor investerade i det amerikanska oljebolaget Chevron, som anklagas för att under decennier ha dumpat 100 miljarder liter råolja i orenat processvatten rakt ut i vattendrag, bränt giftiga oljegaser och lämnat efter sig flera hundra oskyddade oljegropar i Ecuadors regnskog, ett område där den biologiska mångfalden är bland de högsta i världen.

I början av 1990-talet gick de drabbade i regnskogen ihop och stämde Chevron, och rättsprocessen mellan Chevron och regnskogens invånare är nu inne på sitt 18:e år och en av världens största miljödomar. I en dom ålades Chevron att betala 60 miljarder i skadestånd, men Chevron har överklagat domen och sagt att man inte tänker betala. AP-fonderna behåller sina investeringar i Chevron.

AP-fonderna har också sammanlagt över 1,6 miljarder i Lundin Petroleum. Förra året släppte ett femtiotal frivilligorganisationer i European Coalition on Oil in Sudan en rapport som anklagar svenska Lundin Petro-

leum AB, tidigare Lundin Oil, för att indirekt ha bidragit till grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Men AP-fonderna försvarar sitt innehav.

Mörkertalet av oetiska investeringar får antas vara stort med tanke på det svåröverblickbara antal bolag som ingår i AP-fondernas aktieportföljer. Kärnfrågan är hur de svenska pensionsspararna kan garanteras att deras pengar inte förräntas till en moralisk kostnad som de inte är villiga att betala. Kan AP-fonderna verkligen garantera en verksamhet som uppbär allmänhetens förtroende med så många fall av kända och okända brott mot de mänskliga rättigheterna och miljön?

AP-fonderna måste följa mycket högt ställda krav på etik och moral när de placerar pensionsmedel. Genom sin storlek och sitt agerande påverkar AP-fonderna normerna för andra bolag. Vår uppfattning är att fondernas ansvar för etik, miljö och hållbarhet måste sträcka sig längre och att flera av de förslag som föreslås i betänkandet från kommittén om AP-fondernas etik- och miljöansvar bör genomföras.

Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med en proposition i dessa frågor. AP-fonderna bör fortsätta utveckla en värdegrund som bygger på och ligger i linje med Sveriges internationella åtaganden i stort och med andemeningen i internationella konventioner snarare än med konventionernas bokstav. Värdegrunden och arbetssättet bör fullt ut integreras i AP-fondernas verksamhet. Ett oberoende råd bör tillsättas för att granska om fondernas investeringar följer de etiska riktlinjerna.

AP-fonderna bör förbjudas att investera i företag som tillverkar vapen. AP-fonderna äger i dag aktier i vapenindustrin, och enligt min mening är det inte i linje med god etik och moral. Man bör dessutom förbjuda fonderna att investera i bolag som har fossil energi som huvudsaklig verksamhet. Det gemensamma AP-fondskapitalet bör i stället investeras i den omställning till ett klimatsmart samhälle som krävs under de närmaste decennierna. En utredning bör tillsättas som undersöker möjligheterna att omvandla en av AP-fonderna till en grön fond med uppdrag att investera i verksamhet som skapar gröna jobb och ställer om energisystemen.

Fru talman! De rörliga ersättningssystemen i finanssektorn var en av orsakerna till den djupa finanskrisen för några år sedan. Lönerna för såväl ledande tjänstemän som för tjänstemän på lägre nivåer kopplades till företagets kreditvolym och kortsiktiga resultatmål, vilket uppmuntade till en riskabel kreditgivning och riskfyllda placeringar.

Enligt regeringens riktlinjer för anställningsvillkor i AP-fonderna får fonderna i dag inte betala ut rörlig ersättning till ledande befattningshavare. Däremot är det tillåtet att betala ut rörlig ersättning till övriga anställda. Under 2010 betalade eller reserverade fonderna motsvarande drygt 15 miljoner kronor i rörliga ersättningar. De rörliga ersättningssystemen i fonderna riskerar fortsatt att leda till spekulation och ökade risker. Därför anser Vänsterpartiet att rörliga ersättningar i AP-fonderna helt bör förbjudas.

Med detta yrkar jag bifall till de båda reservationerna.

Anf. 185 SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Att ha drömmar och få njuta av pensionering, ett liv när man lämnar yrkeslivet, borde vara en självklarhet för alla. Men tyvärr är

Prot. 2011/12:36
24 november

*AP-fondernas
verksamhet t.o.m. 2010*

inte livet sådant för alla i vårt land. Många människor får en mycket låg pension.

Hur vi tar hand om och ordnar livet för de äldre är ett mått på ett lands kulturella status. Vi har de senaste veckorna fått se avskräckande exempel inom äldre vården. Att vi dessutom har ett pensionssystem som mer och mer urholkas och som hårdast drabbar dem med de lägsta pensionerna är ingen trygghet värdig ett välfärdsland.

Det här är inte bra. Det måste vi gemensamt ta tag i och lösa. Det finns många lösningar och tankar kring detta med pensioner. Det handlar om att stimulera tidigare inträde i arbetslivet och om att skapa arbetsmiljö och förutsättningar för människor att verkligen kunna jobba fram till 65 års ålder. I dag har vi en snittålder för pensionering som är 63 år. Det handlar om höjda avgifter till pensionsförsäkringssystemet, om att ta bort den högre skatten för pensionärer och om att säkerställa AP-fondernas finansiella styrka.

Det kan säkert finnas fler idéer och förslag, men det är inte säkert. Med fler äldre och längre liv måste dessa frågor tas på största allvar. Där måste vi hitta breda och långsiktiga lösningar.

Fru talman! I kväll handlar debatten om AP-fondernas verksamhet 2010. AP-fonderna är en viktig del i vårt totala pensionssystem, en del i hur vi tar hand om och skapar ett bra liv för våra äldre. Vi har sex AP-fonder som har funnits i tio år. Jag tänkte i huvudsak beröra buffertfonderna Första till Fjärde AP-fonden och Sjätte AP-fonden. Sjunde AP-fonden har ju ett helt annat uppdrag då den är en premiepensionsfond.

Resultatet under de tio åren har varierat väldigt kraftigt. I dag uppgår det samlade kapitalet till 895 miljarder, och vi har haft en snittavkastning på 4,8 procent. Det överstiger visserligen index, som ligger på 3,2 procent, men de förväntningar som ställdes på fonderna när de bildades har inte uppfyllts.

Förlusterna, som var betydande under 2008, har återhämtats de senaste åren. Särskilt stark var återhämtningen 2009, då den uppgick till 136 miljarder. Nu, 2010, var återhämtningen 84 miljarder. Vi fick ett bra resultat och en avkastning på 10,2 procent för 2010.

Buffertfonderna har dock två år i rad dränerats på kapital. År 2010 var utbetalningarna till pensionssystemet 16,2 miljarder. När inbetalningarna i pensionsavgifter inte motsvarar utbetalningarna får man dessa konsekvenser. På två år har buffertfonderna dränerats på 32 miljarder.

Det är helt klart att detta inte kommer att hålla långsiktigt. Som jag pekade på inledningsvis är det själva grunden för pensionssystemet och systemets uppbyggnad som måste ses över.

Buffertfonderna kan aldrig lösa pensionärens trygghet. Även om vi har 0 kronor i förvaltningskostnad eller en mycket god avkastning så är fonderna bara en del i systemet. Givetvis är de en viktig del, och det finns all anledning att se över förvaltningskostnader. Det handlar om anställningsvillkor för ledande befattningshavare, kostnader för externa placeringar, lokaler med mera. De totala förvaltningskostnaderna uppgick 2010 till 1 975 miljoner. Om man räknar med att en person kostar i snitt 1 miljon kronor per år, inräknat kringkostnader, skulle det innebära att 1 975 personer dagligen arbetar med våra buffertfonder.

Det reser en del frågetecken om hur marknaden fungerar. Helt klart är att placeringsreglerna måste ses över. Reglerna fastslogs för tio år sedan och har begränsningar som inte är bra.

Beträffande placeringsreglerna ska fonderna ha högt ställda krav på etik och miljö. Det etkråd som fonderna förfogar över gemensamt arbetar mycket bra och har utvecklat sin verksamhet årligen.

Trots små aktieinnehav har fonderna många gånger kunnat påverka etik och miljöfrågor i rätt riktning där det funnits med. Jag tror att det är viktigt att fonderna prövar och utvecklar det arbetet i stället för att välja att inte vara med. Då kan man aldrig vara med och pröva och utveckla. Till Etikrådet har också under 2010 tillförts personella resurser som är tillfredsställande och bra.

Vår uppfattning är att riksdagen inte ska lagstifta om vilken typ av bolag, branscher eller marknader som fonderna bör eller inte bör investera i. Men vi utgår givetvis från att dessa frågor även fortsättningsvis får ett betydande inslag i fondernas placeringsstrategi och att etik- och miljöfrågorna och reglerna kring det utvecklas och förtydligas.

Fondernas strategi och fokusering på mer långsiktiga placeringar har ökat och är en utveckling i rätt riktning. Men även för att stödja den utvecklingen är översynen av placeringsreglerna nödvändiga.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag framhålla att det är mycket bra att de partier som kom överens om pensionssystemet för tio år sedan nu har tillsatt en utredning som kommer att se över AP-fondernas verksamhet i de frågor som jag här har berört.

Översynen kommer att presenteras nästa år och kommer att komma till kammaren för beslut. Det är en del i att skapa förutsättningar för drömmar och en verklighet för ett bra liv när vi lämnar yrkeslivet, blir äldre och pensionärer.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i finansutskottets betänkande FiU6 och avslag på berörda motioner i betänkandet.

Anf. 186 STAFFAN ANGER (M):

Fru talman! Vi ska i dag debattera finansutskottets betänkande angående AP-fondernas verksamhet till och med 2010. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i finansutskottets betänkande.

Det är en mycket viktig debatt vi har i dag. Vi förvaltar 900 miljarder för svenska folkets pensionskapital. Det gäller att hela tiden se till att med de regler som gäller få en hög avkastning långsiktigt – jag vill repetera långsiktigt – så att fonderna kan bidra till Pensionsverkets finansiering.

Vi har politiskt kommit överens i en fempartiöverenskommelse om Pensionsverkets och AP-fondernas förvaltning. Det är väldigt viktigt att vi håller ihop här. Det är viktigt därför att det svenska folket måste stå enat bakom pensionsöverenskommelsen. Målet, högsta möjliga avkastning på lång sikt, ska ta hänsyn till att fonderna i sin planeringsverksamhet ska se till miljö och etik. Det är fastställt i lag.

Ansaret för AP-fondernas förvaltning och investeringsbeslut åligger enligt lag AP-fondernas styrelser. Fonderna har under perioden 2001–2010 haft en avkastning på 4,8 procent. Avkastningen olika år varierar kraftigt beroende på konjunkturerna.

Prot. 2011/12:36
24 november

*AP-fondernas
verksamhet t.o.m. 2010*

Då man handlar mycket i aktier slog lågkonjunkturen hårt 2001, och det katastrofala året 2008 gav en negativ avkastning på drygt 21 procent. Det kändes hopplöst. År 2010 gav dock en avkastning på 10 procent och år 2009 en avkastning på 19 procent. Då är man i kapp det man förlorat tidigare.

Avkastningens resultat på 4,8 procent är knappt godkänt för den senaste tioårsperioden. Man har enligt de regler som givits satsat mycket på aktieköp i Sverige. Aktieköp utomlands har tyvärr bara givit förlust.

Fru talman! Etik- och miljöarbetet har förstärkts i fonderna genom tillsättandet av ett etikråd som de senaste åren fått ökade resurser med tillsättning av en generaldirektör.

Regeringen har tidigare låtit genomföra en utredning om AP-fondernas riktlinjer för miljö och etik. I denna utredning skedde en omfattande granskning av AP-fondernas agerande vad gäller miljö och etik. Denna belysning blev god, vilket är viktigt då arbetet i AP-fonderna ska vara så transparent som möjligt för att upprätthålla förtroendet för fonderna hos svenska folket.

Det gäller trots att AP-fonderna har ca 6 000 företag som de arbetar med. De måste därför koncentrera sin analys till viktiga marknadssegment. Det gäller också att externt publicera en del av analysarbetet, vilket man också gör. AP-fonderna har FN:s konvention om mänskliga rättigheter som bas och värdegrund.

Fru talman! Det har varit svårt att bojkotta ett större företag som har en omfattande lönsam verksamhet. Viss del av företaget kan vara utmärkt ur miljö- och etiksynpunkt. Men andra delar kan tyvärr vara mindre bra skötta. Vi svartlistar också företag som Alliant Techsystems i USA, General Corporation i USA, General Dynamics i USA, Hanwa Corporation i Sydkorea, L-3 Communications i USA, Lockheed Martin i USA, Poongsan Corporation i Sydkorea, Raytheon Company i USA, Textron i USA och Singapore Technologies i Singapore på grund av att de tillverkar klusterbomber och antipersonella landminor. Elbit Systems är också svartlistat. Det är ett övervakningssystem som vi har satt på listan.

Det är emellertid nödvändigt att förbättra avkastningen på 4,8 procent. Ett par procentenheter upp hade varit bra. En utredning om AP-fonderna är tillsatt som ska vara klar i augusti 2012. Det har förmodligen tidigare investerats för mycket i aktier. Med tanke på den utdelning och värdeökning som varit de senaste åren har det inte gett tillräckligt i avkastning.

AP-fonderna behöver se andra investeringsmöjligheter för att öka avkastningen. Det gäller exempelvis råvaror, mer fastighetsköp, räntebärande papper och utländska pensionsfonder. Man bör kunna satsa mer på onoterade bolag än man gjort tidigare.

Sjätte AP-fonden hade tidigare en sådan uppgift som man tyvärr misslyckades med. Med rätt personal skulle det kunna leda till bättre avkastning men också underlätta finansieringen för mindre bolag i Sverige som har väldigt svårt att klara sin finansiering.

Det gäller också att öka effektiviteten i verksamheten och dra ned kostnaderna i AP-fonderna. Färre fonder torde vara en god sak liksom att fondernas samarbeten inom it och administrativa områden ökar. Om det ska vara två eller tre fonder kan diskuteras. Vår samarbetsgrupp har rekommenderat tre fonder. Stärkt fondkapital ger också större möjlighet till

exklusiva affärer. Vi kan se på de goda affärer som oljefonden i Norge gör. En annan viktig sak är också att det bör kvarstå att man ej bör äga mer än 10 procent i ett börsnoterat företag.

Som tidigare meddelats här är kostnaderna för de anställda i fonderna 1 miljard kronor, vilket är alldeles för högt. Till detta kommer inköp av tjänster på närmare 900 miljoner. Vi talar om nästan 2 miljarder i kostnader. Det bör kunna minskas en hel del, speciellt om fonderna slås ihop. Jag tror att det är viktigt. Tre fonder kan ha en bättre effektivitet.

Vad gäller bonus till de anställda, som vi hörde här, är policyn att ledande befattningshavare endast får fast lön. Det är bra, så att de ej behöver ta stora risker. Men de övriga anställda får rörlig ersättning om det kan leda till bättre affärer. Det är upp till ledningen att besluta om de sakerna.

Det är också viktigt att AP-fonderna fullt ut följer de lagar och regler som har satts upp. Det anser jag också att de gör.

Med nya regler för AP-fonderna samt ihopslagning av ett antal fonder torde avkastningen förbättras i framtiden. Dock kan naturligtvis ett flertal långa lågkonjunkturer försämra situationen radikalt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 30 november.)

Prot. 2011/12:36
24 november

*AP-fondernas
verksamhet t.o.m. 2010*

21 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2011/12:37 Viss tillsyn över personuppgiftsbehandling

EU-dokument

KOM(2011)735 Grönbok om rätt till familjeåterförening för tredjelandsmedborgare som är bosatta i Europeiska unionen (direktiv 2003/86/EG)

Motion

med anledning av prop. 2011/12:10 Ändrade regler om förundersökningsledning och förundersökningsbegränsning

2011/12:Ju2 av Lena Olsson m.fl. (V)

22 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 24 november

2011/12:141 Åtgärder med anledning av Säporapport

av *Peter Johnsson* (S)

till finansminister *Anders Borg* (M)

2011/12:142 Växande andel arbetslösa i fas 3

Prot. 2011/12:36
24 november

av *Johan Andersson* (S)
till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2011/12:143 Effekter av elnätsområdena

av *Leif Jakobsson* (S)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2011/12:144 RUT-avdraget

av *Teres Lindberg* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2011/12:145 Åtgärder för skadereducering inom beroendevården

av *William Petzäll* (-)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2011/12:146 Försvarets personalförsörjning

av *Peter Hultqvist* (S)

till försvarsminister Sten Tolgfors (M)

2011/12:147 Trafikverkets möjligheter att disponera anslag

av *Anders Ygeman* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:148 Laxfiskets framtid

av *Peter Jeppsson* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 november.

23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 24 november

2011/12:172 FN:s internationella dag den 25 november

av *Carina Hägg* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2011/12:173 Polisens nya fördelningsmodell

av *Lena Olsson* (V)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 november.

24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 24 november

2011/12:136 Kvarken och persontrafiken

av *Maria Lundqvist-Brömster* (FP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Prot. 2011/12:36
24 november

2011/12:140 Tågproblem i Kungsör

av *Roger Haddad* (FP)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2011/12:144 Trafikverkets upphandling av nattrafik till övre Norrland

av *Elin Lundgren* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 november.

25 § Kammaren åtskildes kl. 20.39.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.54,
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.50,
av tredje vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 143 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 19 § anf. 182 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Val av chefsjustitieombudsman	1
Anf. 1 PETER ERIKSSON (MP).....	1
2 § Val av justitieombudsman.....	2
3 § Val av ställföreträdande justitieombudsman	3
4 § Justering av protokoll.....	4
5 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott	4
6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	4
7 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU- nämndssammanträde	4
8 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	4
9 § Hänvisning av ärenden till utskott	5
10 § Översyn av den europeiska grannskapspolitiken.....	5
Utrikesutskottets utlåtande 2011/12:UU5.....	5
Anf. 2 CARINA HÄGG (S)	5
Anf. 3 BODIL CEBALLOS (MP).....	8
Anf. 4 JULIA KRONLID (SD)	10
Anf. 5 HANS LINDE (V)	14
Anf. 6 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M).....	17
Anf. 7 CARINA HÄGG (S) replik.....	19
Anf. 8 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik.....	19
Anf. 9 CARINA HÄGG (S) replik.....	19
Anf. 10 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik.....	20
Anf. 11 HANS LINDE (V) replik	20
Anf. 12 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik.....	21
Anf. 13 HANS LINDE (V) replik	21
Anf. 14 WALBURGA HABSBURG DOUGLAS (M) replik.....	21
Anf. 15 ISMAIL KAMIL (FP)	21
Anf. 16 BODIL CEBALLOS (MP) replik	22
Anf. 17 ISMAIL KAMIL (FP) replik.....	23
Anf. 18 BODIL CEBALLOS (MP) replik	23
Anf. 19 ISMAIL KAMIL (FP) replik.....	24
Anf. 20 CARINA HÄGG (S) replik.....	24
Anf. 21 ISMAIL KAMIL (FP) replik.....	25
Anf. 22 CARINA HÄGG (S) replik.....	25
Anf. 23 ISMAIL KAMIL (FP) replik.....	26
Anf. 24 FREDRICK FEDERLEY (C).....	26
Anf. 25 BODIL CEBALLOS (MP) replik	28
Anf. 26 FREDRICK FEDERLEY (C) replik	29
Anf. 27 BODIL CEBALLOS (MP) replik	30
Anf. 28 FREDRICK FEDERLEY (C) replik	30

Anf. 29 CARINA HÄGG (S) replik.....	31
Anf. 30 FREDRICK FEDERLEY (C) replik.....	31
Anf. 31 CARINA HÄGG (S) replik.....	32
Anf. 32 FREDRICK FEDERLEY (C) replik.....	32
(forts. 12 §).....	33
Ajournering.....	33
Återupptagna förhandlingar	33
11 § Frågestund	33
Anf. 33 FÖRSTE VICE TALMANNEN	33
<i>Relationerna mellan Moderaterna och Carema.....</i>	<i>34</i>
Anf. 34 MORGAN JOHANSSON (S).....	34
Anf. 35 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	34
Anf. 36 MORGAN JOHANSSON (S).....	34
Anf. 37 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	35
<i>Kvinnorna i demokratiseringsprocessen i arabländerna .....</i>	<i>35</i>
Anf. 38 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	35
Anf. 39 Utrikesminister CARL BILDT (M)	35
Anf. 40 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	36
Anf. 41 Utrikesminister CARL BILDT (M)	36
<i>Dvärgbandmask.....</i>	<i>36</i>
Anf. 42 KEW NORDQVIST (MP)	36
Anf. 43 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	36
Anf. 44 KEW NORDQVIST (MP)	36
Anf. 45 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	37
<i>Uppgifter om svenska Stasimedarbetare .....</i>	<i>37</i>
Anf. 46 CARL B HAMILTON (FP).....	37
Anf. 47 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	37
Anf. 48 CARL B HAMILTON (FP).....	38
Anf. 49 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	38
<i>Bluffakturor.....</i>	<i>38</i>
Anf. 50 SOLVEIG ZANDER (C)	38
Anf. 51 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	39
Anf. 52 SOLVEIG ZANDER (C)	39
Anf. 53 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	39
<i>Sexuella övergrepp inom idrotten.....</i>	<i>39</i>
Anf. 54 MATTIAS KARLSSON (SD)	39
Anf. 55 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	40
Anf. 56 MATTIAS KARLSSON (SD)	40
Anf. 57 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	40
<i>Användandet av Ericssons mobilteknologi i Syrien.....</i>	<i>41</i>
Anf. 58 JONAS SJÖSTEDT (V).....	41
Anf. 59 Utrikesminister CARL BILDT (M)	41
Anf. 60 JONAS SJÖSTEDT (V).....	41
Anf. 61 Utrikesminister CARL BILDT (M)	42
<i>Reglerna för avvisning .....</i>	<i>42</i>
Anf. 62 YVONNE ANDERSSON (KD).....	42
Anf. 63 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	42
Anf. 64 YVONNE ANDERSSON (KD).....	43

Anf. 65 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	43	Prot. 2011/12:36
<i>Privatiseringar inom välfärdssektorn</i>	44	24 november
Anf. 66 PETER PERSSON (S)	44	
Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	44	
Anf. 68 PETER PERSSON (S)	44	
Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	45	
<i>Ett nationellt sprututbytesprogram</i>	45	
Anf. 70 WILLIAM PETZÄLL (-)	45	
Anf. 71 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	45	
Anf. 72 WILLIAM PETZÄLL (-)	46	
Anf. 73 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	46	
<i>Den svenska Arktisstrategin</i>	46	
Anf. 74 BODIL CEBALLOS (MP)	46	
Anf. 75 Utrikesminister CARL BILDT (M)	47	
Anf. 76 BODIL CEBALLOS (MP)	47	
Anf. 77 Utrikesminister CARL BILDT (M)	47	
<i>Laxfisket i Östersjön</i>	48	
Anf. 78 SUZANNE SVENSSON (S)	48	
Anf. 79 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	48	
Anf. 80 SUZANNE SVENSSON (S)	48	
Anf. 81 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	49	
<i>Biståndspolitiken</i>	49	
Anf. 82 CHRISTIAN HOLM (M)	49	
Anf. 83 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M)	49	
Anf. 84 CHRISTIAN HOLM (M)	50	
Anf. 85 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M)	50	
<i>Röding som exportvara</i>	50	
Anf. 86 MATILDA ERNKRANS (S)	50	
Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	51	
Anf. 88 MATILDA ERNKRANS (S)	51	
Anf. 89 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	51	
<i>Invandringspolitiken</i>	51	
Anf. 90 KENT EKEROTH (SD)	51	
Anf. 91 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	52	
Anf. 92 KENT EKEROTH (SD)	52	
Anf. 93 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M)	53	
Anf. 94 FÖRSTE VICE TALMANNEN	53	
12 § (forts. från 10 §) Översyn av den europeiska		
grannskapspolitiken (forts. UU5)	53	
Anf. 95 ROBERT HALEF (KD)	53	
Anf. 96 HANS WALLMARK (M)	55	
(Beslut fattades under 15 §.)	58	
13 § Statliga företag	58	
Näringsutskottets betänkande 2011/12:NU5	58	
Anf. 97 LARS JOHANSSON (S)	58	
Anf. 98 JONAS ERIKSSON (MP)	60	
Anf. 99 LARS ISOVAARA (SD)	61	
Anf. 100 KENT PERSSON (V)	62	

(forts. 16 §).....	64
Ajournering.....	64
Återupptagna förhandlingar	64
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 23 november	65
FiU11 Höständringsbudget för 2011	65
FiU16 Kvotshöjning och stadgeändring i Internationella valutafonden.....	65
JuU3 Liechtensteins associering till Schengenregelverket.....	65
JuU4 Lagring av trafikuppgifter för brottsbekämpande ändamål – Kommissionens utvärderingsrapport om direktiv 2006/24/EG.....	66
JuU6 Ett EU-system för att spåra finansiering av terrorism.....	66
15 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	67
UU5 Översyn av den europeiska grannskapspolitiken.....	67
16 § (forts. från 13 §) Statliga företag (forts. NU5).....	67
Anf. 101 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	67
Anf. 102 KENT PERSSON (V) replik.....	70
Anf. 103 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	70
Anf. 104 KENT PERSSON (V) replik.....	71
Anf. 105 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	71
Anf. 106 LARS JOHANSSON (S) replik	71
Anf. 107 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	72
Anf. 108 LARS JOHANSSON (S) replik	72
Anf. 109 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) replik	73
Anf. 110 EVA FLYBORG (FP).....	73
Anf. 111 LARS JOHANSSON (S) replik	74
Anf. 112 EVA FLYBORG (FP) replik	75
Anf. 113 LARS JOHANSSON (S) replik	76
Anf. 114 EVA FLYBORG (FP) replik	76
Anf. 115 KENT PERSSON (V) replik.....	77
Anf. 116 EVA FLYBORG (FP) replik	77
Anf. 117 KENT PERSSON (V) replik.....	78
Anf. 118 EVA FLYBORG (FP) replik	78
Anf. 119 HELENA LINDAHL (C).....	78
Anf. 120 KENT PERSSON (V) replik.....	80
Anf. 121 HELENA LINDAHL (C) replik	80
Anf. 122 KENT PERSSON (V) replik.....	81
Anf. 123 HELENA LINDAHL (C) replik	81
Anf. 124 LARS JOHANSSON (S) replik	82
Anf. 125 HELENA LINDAHL (C) replik	82
Anf. 126 LARS JOHANSSON (S) replik	83
Anf. 127 HELENA LINDAHL (C) replik	83
Anf. 128 PENILLA GUNTHER (KD).....	83
Anf. 129 SVEN-ERIK BUCHT (S).....	85
Anf. 130 LISE NORDIN (MP)	86
Anf. 131 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S).....	87
(Beslut skulle fattas den 30 november.)	87

17 § Stärkt konsumentroll för en utvecklad elmarknad och**ett uthålligt energisystem..... 87**

Näringsutskottets betänkande 2011/12:NU4	87
Anf. 132 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S).....	87
Anf. 133 LISE NORDIN (MP).....	90
Anf. 134 LARS ISOVAARA (SD)	91
Anf. 135 KENT PERSSON (V)	92
Anf. 136 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M).....	94
Anf. 137 KENT PERSSON (V) replik.....	97
Anf. 138 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	97
Anf. 139 KENT PERSSON (V) replik.....	98
Anf. 140 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	98
Anf. 141 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	98
Anf. 142 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	99
Anf. 143 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	99
Anf. 144 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	100
Anf. 145 LISE NORDIN (MP) replik	100
Anf. 146 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	101
Anf. 147 LISE NORDIN (MP) replik	101
Anf. 148 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	102
Anf. 149 EVA FLYBORG (FP).....	102
Anf. 150 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	103
Anf. 151 EVA FLYBORG (FP) replik.....	104
Anf. 152 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	104
Anf. 153 EVA FLYBORG (FP) replik.....	105
Anf. 154 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	105
Anf. 155 EVA FLYBORG (FP).....	106
Anf. 156 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	107
(Beslut skulle fattas den 30 november.)	107

18 § En ny lag om elcertifikat – enklare regler och en**gemensam elcertifikatsmarknad..... 107**

Näringsutskottets betänkande 2011/12:NU6	107
Anf. 157 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S).....	107
Anf. 158 LISE NORDIN (MP).....	108
Anf. 159 KENT PERSSON (V)	109
Anf. 160 HELENA LINDAHL (C).....	111
Anf. 161 LISE NORDIN (MP) replik	113
Anf. 162 HELENA LINDAHL (C) replik.....	113
Anf. 163 LISE NORDIN (MP) replik	114
Anf. 164 HELENA LINDAHL (C) replik.....	114
Anf. 165 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M).....	114
Anf. 166 KENT PERSSON (V) replik.....	116
Anf. 167 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	117
Anf. 168 KENT PERSSON (V) replik.....	117
Anf. 169 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	118
Anf. 170 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	118
Anf. 171 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik.....	119
Anf. 172 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	119

Prot. 2011/12:36

24 november

Anf. 173 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) replik	120
Anf. 174 EVA FLYBORG (FP).....	120
(Beslut skulle fattas den 30 november.)	120
19 § Tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar	121
Socialutskottets betänkande 2011/12:SoU5	121
Anf. 175 KENNETH JOHANSSON (C)	121
Anf. 176 LENNART AXELSSON (S)	121
Anf. 177 AGNETA LUTTROPP (MP).....	122
Anf. 178 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	123
Anf. 179 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	123
Anf. 180 HENRIK RIPA (M)	124
Anf. 181 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	125
Anf. 182 RICKARD NORDIN (C).....	126
Anf. 183 ANDERS ANDERSSON (KD)	127
(Beslut skulle fattas den 30 november.)	128
20 § AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2010	129
Finansutskottets betänkande 2011/12:FiU6	129
Anf. 184 JACOB JOHNSON (V)	129
Anf. 185 SVEN-ERIK BUCHT (S).....	130
Anf. 186 STAFFAN ANGER (M).....	132
(Beslut skulle fattas den 30 november.)	134
21 § Bordläggning.....	134
22 § Anmälan om interpellationer	134
23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	135
24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	135
25 § Kammaren åtskildes kl. 20.39.	136

Tryck: Elanders, Vällingby 2011